

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
HUMANITARINIS FAKULTETAS
LIETUVIŲ KALBOTYROS IR KOMUNIKACIJOS KATEDRA

Kamilė Šleževičiūtė

Studijų programos *Lietuvių filologija* (specializacija – *leidyba*)

IV kurso studentė

APRANGOS LEKSIKOS YPATUMAI

Baigiamasis bakalauro darbas

Darbo vadovė
doc. dr. Jolanta Vaskelienė

Šiauliai, 2012

Turinys

Ivadas.....	4
1. Aprangos leksika.....	6
2. Aprangos leksikos skyriai	20
2.1. Drabužių leksika.....	20
2.1.1. Vientisiniai leksikos vienetai.....	20
2.1.1.1. Dariniai.....	20
2.1.1.2. Skoliniai.....	21
2.1.2. Sudėtiniai leksikos vienetai.....	21
2.1.2.1. Dvižodžiai.....	21
2.1.2.2. Trižodžiai.....	22
2.1.2.3. Daugiažodžiai.....	22
2.2. Bendrieji terminai.....	22
2.2.1. Vientisiniai leksikos vienetai.....	22
2.2.1.1. Dariniai.....	22
2.2.1.2. Skoliniai.....	23
2.2.2. Sudėtiniai leksikos vienetai.....	23
2.3. Siūlių pavadinimai.....	23
2.4. Detalių, furnitūros pavadinimai.....	23
2.4.1. Vientisiniai leksikos vienetai.....	23
2.4.1.1. Savos kalbos žodžiai.....	23
2.4.1.2. Dariniai.....	24
2.4.1.3. Skoliniai.....	25
2.4.2. Sudėtiniai leksikos vienetai.....	25
2.4.2.1. Dvižodžiai.....	25
2.4.2.2. Trižodžiai.....	25
2.5. Siuvinio puošybos pavadinimai.....	25
2.5.1. Vientisiniai leksikos vienetai.....	25
2.5.1.1. Dariniai.....	25
2.5.1.2. Skoliniai.....	26
2.5.2. Sudėtiniai leksikos vienetai.....	26
2.6. Siūlų, verpalų pavadinimai.....	26
2.6.1. Vientisiniai leksikos vienetai.....	26
2.6.2. Sudėtiniai leksikos vienetai.....	26

2.7. Matmenų pavadinimai.....	26
2.7.1. Vientisiniai leksikos vienetai.....	26
2.7.2. Sudėtiniai leksikos vienetai.....	27
2.7.2.1. Dvižodžiai.....	27
2.7.2.2. Trižodžiai.....	27
2.8. Audinių, jų rūšių pavadinimai.....	27
2.8.1. Vientisiniai leksikos vienetai.....	27
2.8.1.1. Savos kalbos žodžiai.....	27
2.8.1.2. Dariniai.....	27
2.8.1.3. Skoliniai.....	27
2.8.2. Sudėtiniai leksikos vienetai.....	28
2.8.2.1. Dvižodžiai.....	28
2.8.2.2. Trižodžiai.....	28
2.9. Odų ir kailių leksika.....	28
2.9.1. Vientisiniai leksikos vienetai.....	28
2.9.1.1. Dariniai.....	28
2.9.1.2. Skoliniai.....	29
2.9.2. Sudėtiniai leksikos vienetai.....	29
2.10. Siuvinių savybių leksika.....	29
2.10.1. Vientisiniai leksikos vienetai.....	29
2.10.2. Sudėtiniai leksikos vienetai.....	29
2.11. Siuvimo įrangos ir prietaisų pavadinimai.....	29
2.11.1. Vientisiniai leksikos vienetai.....	29
2.11.1.1. Dariniai.....	29
2.11.1.2. Skoliniai.....	30
2.11.2. Sudėtiniai leksikos vienetai.....	30
2.11.2.1. Dvižodžiai.....	30
2.11.2.2. Trižodžiai.....	30
3. Anketų analizė.....	31
Išvados.....	39
Šaltiniai ir literatūra.....	41
Summary.....	43
Priedai.....	44
1 priedas.....	44
Atskirai įraštas 2 priedas	

Išvadas

Aprangos leksika – drabužių, rūbų, siuvinių pavadinimai, kurių dalis plačiai vartojama visos visuomenės, o dalis tik specialistų – dizainerių, siuvėjų. Pastarąją dalį galima priskirti profesinei leksikai, be pasiruošimo suprantamai tik su siuvimu susijusių profesijų atstovų (pvz.: *añtdēlis*, □*duras*, *overlòkinis peltak*□*s*). Dalis aprangos leksikos yra ir terminai, kurių tikslas apibrėžtis galima rasti naudojantis terminų žodynais (rašant šį darbą naudotasi 2001 m. *Aiškinamuoju tekstilės terminų žodynu*).

Apranga kaip objektas yra ir bus reikalingas visų pasaulio šalių, rasių, profesijų žmonėms, todėl svarbus ir aktualus dalykas, kad kasdieninėje kalboje vartojama su drabužiais susijusi leksika būtų taisyklinga, taip pat kalba aprangos specialistų, kurių gaminama produkcija bet kokiomis gyvenimo sąlygomis yra paklausia.

Tyrimo problema – nauji drabužiai, atsiradę lietuvių kalboje, dažnai su savimi „atsineša“ tos šalies, iš kurios ateina, kalbos pavadinimą, kuris vis dėlto yra svetimas mūsų kalbai. Ir nors kalbininkai siūlo taisyklingus lietuviškus atitikmenis, jie ne visada prigyja, dar ir dėl to, kad šiuo metu yra madinga vartoti angliškas svetimybės (pvz., *leginsai*, *džeginsai* vietoje *tamprės*, *timpės* ir *tampdžinsiai*, *timpdžinsiai*).

Tyrimo objektas – aprangos leksika iš Juozo Pričinausko *Lietuvių–anglų-vokiečių–prancūzų–rusų kalbų aprangos žodyno* (2002 m.) ir anketavimui reikalingi netaisyklingi skoliniai iš Danguolės Mikulėnienės parengtų *Kalbos patarimai. Kn. 4: Leksika: 1. Skolinių vartojimas (svetimybės, tarptautiniai žodžiai)* (2005 m.) ir K. Gaivenio bei kitų autorių parašytų *Terminologijos taisyms* (1992).

Tyrimo tikslas – išanalizuoti išrinktus aprangos pavadinimus darybiškai ir vartosenos aspektu.

Tyrimo uždaviniai: 1) išrinkti aprangos leksinius vienetus; 2) aprašyti jų reikšmes (pateikta *Prieduose*) ir suskirstyti į semantines grupes; 3) aptarti aprangos pavadinimus pagal kilmę ir darybą; 4) pateikti anketą (žr. *Priedus*), kurios atsakymų analizė leis nustatyti aprangos pavadinimų vartojimo taisyklingumą, kokių kalbų svetimbių daugiausia.

Hipotezė – tarp aprangos pavadinimų, vartojamų ŠU studentų, turėtų būti daug netaisyklingų, nes jie jauni žmonės, siekiantys neatsilikti nuo visuotinai įsigalėjusios mados vartoti svetimybės, labiausiai atėjusias iš anglų kalbos.

Darbe taikomi metodai: anketavimo, aprašomasis, darybinės analizės ir skaičiavimo.

Darbą sudaro įvadas, teorinė dalis, praktinė dalis, susidedanti iš darybinės ir etimologinės analizės bei anketų analizės, išvados, šaltiniai ir literatūra, santrauka (*summary*), 2 priedai su 376 aprangos pavadinimų reikšmių ir 100 studentų užpildytų anketų.

1. Aprangos leksika

Kalba yra glaudžiai susijusi su visuomene: ir jungia ją, ir skiria. Tarp žmonių, susitinkančių kasdien, gyvenančių panašiomis sąlygomis, turinčius bendrą kultūrinių papročių ir įpročių, užsimezga tiesioginis socialinis kontaktas, kuris toks glaudus, kad jų vartojama kalba izoliuojasi nuo kitų bendruomenių, darosi joms nesuprantama. Todėl masinei bendruomenei – visuomenei, jungiančiai daugelį mažesnių bendruomenių, siekiant, kad jos nariai vienas kitą suprastų, reikalingas visuotinis kalbos taisyklių mokėjimas ir paisymas. Tik visuotinai aprobuota kalba užtikrina sėkmingą visuomenės narių bendradarbiavimą ir bendros veiklos vykdymą (Jakaitienė 2010, 172). Todėl bendrinė lietuvių kalba yra labai reikalinga.

Leksika, vartojama ta pačia kalba kalbančios visuomenės, skiriama į 2 leksikos sluoksnius. Šis skirstymas sudarytas pagal tai, kokią socialinę padėtį užimantys visuomenės atstovai vartoja visuomenės kalbą ir kur ją vartoja. Pirmasis leksikos sluoksniu – žodžiai, kurių vartojimo sfera neribota, antrasis – leksika, kurios vartoseną ribojama vienokių ar kitokių socialinių veiksmų. Pastaroji leksika vadinama specialiąja, o pirmoji – visuotine arba bendrataute (Jakaitienė 2010, 173). Specialioji leksika, J. Barauskaitės vadinama nevisuotine, skirstoma į tarminę, žargoninę ir profesinę (Barauskaitė 1995, 45).

Aprangos leksika – profesinės leksikos dalis. Šiame darbe nagrinėjama aprangos leksika, galinti praversti konkrečių profesijų atstovams – „siuvimo ir tekstilės įmonių specialistams“ (Pričinauskas 2002, 3).

Profesinė leksika – žodžiai, kuriuos savo rašomojoje ar šnekamojoje kalboje vartoja tam tikroms profesinėms grupėms priklausančios individai. Skiriami du profesinės leksikos tipai: terminai ir profesionalizmai (Jakaitienė 2010, 181). Terminas – tai ne koks nors ypatingas žodis ar pastovus žodžių junginys, bet įvardijamasis kalbos vienetas, kurio turinys atskleidžiamas apibrėžiant termininę reikšmę. Išskiriama siauroji ir plačioji termino samprata. Iš prieškarinio laikų atėjusi termino samprata pokario metais įtvirtinta kai kuriuose aukštųjų mokyklų kalbotyros vadovėliuose ir žodynuose (Gaivenis 2002, 13). Tokios sampratos pavyzdys – S. Šalkauskio *termino* apibrėžimas: „terminas yra žodis, reiškias sąvoką, turinčią specialios reikšmės kuriam nors mokslo dalykui“ (Šalkauskis 1991, 15). Plačioji termino samprata kalbamąją sąvoką paprastai sieja su sistemiškumu: „terminas – „žodis arba pastovus atributinis žodžių junginys, turintis labai apibrėžtą reikšmę tam tikros žmonių veiklos srities kalboje. Jo paskirtis – pavadinti bet kurios srities sąvokas kaip tam tikros sistemos narius“ (LTE 11 1983, 273).

Nors terminai dažnai yra žodžiai, santykis tarp sąvokų *žodis* ir *terminas* tiksliai negali būti pavadintas giminės ir rūšies santykiu, nes terminą nuo žodžio skiria ne vienas požymis, o jų

visuma. Terminai nėra vien tam tikra žodžių rūšis, nes nuo kitų žodžių gali skirtis ir sąvokų pavadinimo tikslais, ir sandara, ir savotiška vartojimo instrukcija (Jakaitienė 2010, 182). Detaliau palyginus terminą su paprastu žodžiu, išryškėja tokie skirtumai:

- Terminas turi griežtai apibrėžtą ir ribotą reikšmę, griežtai nustatytą vartojimo sritį, o žodis – daug laisvesnis reikšmės ir vartojimo srities atžvilgiu.
- Terminas turi apibrėžimą, o žodis – reikšmę. Terminas nėra ypatingas žodis ar pastovus žodžių junginys, tai įvardijamasis kalbos vienetas, kurio turinys atskleidžiamas termininės reikšmės apibrėžimu.
- Žodžio sąvoka yra platesnė nei termino. Terminai yra tam tikra funkcinė ir semantinė žodžių rūšis.
- Terminas gali būti ir lygus žodžiui.
- Terminas ne visuomet yra žodis, juo gali būti ir žodžių junginys (Celiešienė, Džežulskienė 2009, 44). Iš tiesų labai maža terminų dalis yra vienažodžiai, dauguma jų – sudėtiniai. Vis dėlto visi jie, kaip ir atskiri žodžiai, atlieka nominacinę funkciją.
- Nusistovėję tam tikros šakos terminai, skirtingai nei kiti žodžiai, neturėtų turėti sinonimų, nors dažnai kurį laiką tam tikros srities terminijoje tarpusavyje konkuruoja sinonimiški savi ir skolinti terminai.
- Paprastai terminai neturi papildomų emocinių ar ekspresinių atspalvių (Jakaitienė 2010, 182). „Idealus terminas yra logiško proto bejausmis kūrinys“ (Keinys 1980, 35).

Savitas yra santykis tarp *sąvokos* ir *termino*. Sąvoka apibūdinama kaip mąstymo ir natūralios kalbos glaudžios jungties išraiška. Terminas laikomas tokio mąstymo nebuvimu ir natūralios kalbos priešybe. Tai, kas mąstymo metu suprantama, gali būti išreiškiama natūralia kalba. Tai, ko tokia natūralia kalba išreikšti negalima, arba tai, kas pasiskolinta iš svetimos patirties, veiklos, vadinama terminu. Lotynų kalba *terminas* reiškia „riba, siena“ ir, mąstant perkeltine prasme, savas mąstymas ir sava kalba čia pasiekia ribą. Dažniausiai moksliniai terminai ir yra žodžiai, atėję į mūsų kalbą iš kitų kalbų, nors terminu gali virsti ir savos kalbos žodis, kai jo vartojimas kasdienėje kalboje yra modifikuojamas, o reikšmė specifiškai pakinta. Apskritai lingvistai terminą suvokia kaip sąvokos ribas, atribojimus ir vienareikšmį sąvokos įvardijimą (Celiešienė, Džežulskienė 2009, 43).

Kita, be terminų, profesinės leksikos dalis yra profesionalizmai. Nuo terminų pirmiausia jie skiriasi tuo, kad yra ne bendrinės, o šnekamosios kalbos leksiniai vienetai, vartojami tam tikros profesijos atstovų. Jie taip pat yra specialiosios ribotos vartosenos leksikos dalis, bet ne oficialūs sąvokų pavadinimai, o terminų dubletai. Jie pasireiškia, kai tam tikros profesijos žmonės savo

darbo įrankius, gamybos procesus ar gaminius nuolat vartoja savaip, kartais tik jiems suprantamais žodžiais, posakiais (Jakaitienė 2010, 185).

Didžiąją profesionalizmo dalį galima vadinti profesiniu žargonu, nes profesionalizmai, pakartotinai pavadindami jau pavadintus dalykus, yra atsitiktiniai, nesistemiški, dažnai – vaizdingi. Bet dalis jų profesiniu žargonu negali būti laikomi, nes neturi anksčiau aptartų savybių. Jie atrodo panašesni į terminus: yra ir sistemiški, ir stilistiškai neutralūs. Bet ši profesionalizmo dalis kaip ir kita vartojama tik kasdienio profesinio bendravimo reikálams. Jų pavyzdžiai gali būti itališki žodžiai ar jų junginiai muzikų kalboje: *oboe da caccia* „medžioklinis obojus“, *gran cassa* „didysis būgnas“. Dar vienas svarbus terminų ir profesionalizmo skirtumas – terminai visada turi aiškią apibrėžtį, o profesionalizmai dažniausiai aiškinami terminu (Jakaitienė 2010, 186). Santykis tarp profesionalizmo ir terminų – abi šios sąvokos susikerta: „dalis profesionalizmo yra terminai, bet dalis terminų nėra profesionalizmai ir dalis profesionalizmo nėra terminai“ (Gaivenis 2002, 23–24).

Žodis – tam tikra garsų seka, turinti reliatyviai savarankišką reikšmę ir bendravimo procese vartojama kaip gramatiškai įformintas kalbos vienetas (Jakaitienė 2010, 36). Žodžiu galima vadinti fonetiškai įformintą kalbos vienetą, turintį reikšmę ir priklausančią vienai kuriai nors leksinei–gramatinei klasei (Barauskaitė 1979, 15).

Leksikologijoje plačiai vartojamas ne tik terminas *žodis*, bet ir *leksema*, *žodžio forma*, *variantas*. Šių terminų apibrėžtys padeda suprasti ir žodį (Barauskaitė 1979, 15). Leksema – tai kalbos sistemos vienetas, kuris turi 1 reikšmę (nes reprezentuoja 1 žmonių suvoktą tikrovėje esantį dalyką) ir raišką, kurią sudaro visų jo galimų morfologinių formų garsinis (ar jų atitinkantis grafinis) pavidalas. „Pavyzdžiui, viena leksema yra *turgus* (*turgaus*, *turgui*, *turgų*, *turguje* ir t. t.) ‘aikštė, kurioje prekiaujama’ (*Mūsų miestelyje yra didelis turgus*), kita leksema *turgus* (*turgaus*, *turgui*, *turgų* ir t. t.) ‘prekiavimo įrenginys’ (*Mėsa turguje daug pigesnė negu parduotuvėje*), trečia – *turgus* (*turgaus*, *turgui*, *turgų* ir t. t.) ‘triukšmas’ (*Vaikai klasėje sukėlė tikrą turgų*) (Jakaitienė 2010, 28–29). J. Barauskaitės tvirtinimu, *leksemos* terminas vis dažnesnis darbuose, kur leksema apibūdinama kaip nominacijos vienetas (1979 m.). Pasak autorės, leksema – tai leksinis žodis, t. y. žodis, turintis leksinę reikšmę, einantis sakinio dalimi. Kaip pavyzdžiai pateikiami žodžiai *o*, *net*, *ar*, kurie nėra leksemos. Sakinyje *Žmogus myli tėvynę* yra trys leksemos, sakinyje *Ir jis myli tėvynę* – irgi trys leksemos, o sakinyje *Žmogus žmogui draugas* – dvi leksemos ir trys žodžiai. Leksemas gali sudaryti ir du žodžiai, pvz.: sudėtiniai pavadinimai *raudonieji dobiliukai*, *baltosios eilės*, *geležinė gyvatė* (Barauskaitė 1979, 15).

Svarstydami, iš kur ir kaip randasi žodžiai, tyrinėtojai neretai nesutaria, o tiksliai pasakyti, kada, iš ko, kaip ir kodėl atsirado pirmasis žodis, niekas niekados ir negalėjo pasakyti. Kalbotyroje į šiuos klausimus siekia atsakyti etimologija ir žodžių daryba. Etimologija yra

kalbotyros šaka ir istorinė disciplina, tirianti pradinį žodžių susidarymą. Etimologijai artima diachroninė žodžių daryba, besidominti istoriniais žodžių ryšiais ir genetiniu aspektu aiškinanti tuos žodžių atsiradimo atvejus, kurie dabartinėje kalboje jau neakivaizdūs. Diachroninė žodžių daryba analizuoja darybos priemonių, tipų formavimąsi ir raidą. Kalbotyros šaka, kuri tiria vienu laiku susiklostančius žodžių darybinius santykius ir jų lemiamą darybos struktūrą, vadinama sinchronine žodžių daryba (Jakaitienė 2010, 222). Šiai darybai svarbūs „ne genetiniai, o sinchroniškai suvokiami struktūriniai ir funkciniai priklausymo ryšiai tarp žodžių“ (Urbutis 1978, 31).

Kilmės, etimologijos požiūriu lietuvių kalbos leksika skirstoma į *savuosius žodžius* (arba *veldinius*) ir *skolinius*. Didžioji leksikos dalis yra veldiniai. Tai seni, iš prokalbės paveldėti žodžiai, jų kilmė sinchroniškai neaiški. Veldinių būna dviejų rūšių: *bendrakilmių*, arba *homogeniškų*, kurie vartojami daugelyje giminiškų kalbų ta pačia arba itin artima reikšme (pvz.: liet. *akis*, lat. *acs*, per. *ackis*, r. *ocu*, lot. *oculus* ir kt.) ir *heterogeniškų*, kurių galima rasti tik lietuvių kalboje (pvz.: *audra*, *didelis*, *kregždė*) (Celiešienė, Džežulskienė 2009, 65).

Pagal ryšį su giminiškomis kalbomis ir pagal amžių lietuvių kalbos savieji žodžiai skirstomi į keletą sluoksnių:

- 1) Seniausią veldinių sluoksnį sudaro iš indoeuropiečių prokalbės paveldėti žodžiai, turintys atliepinių įvairiose indoeuropiečių kalbose, tai kūno dalių, giminių, gyvūnų, augalų ir kt. pavadinimai. Be to, lietuvių kalboje yra tokių indoeuropietišκών veldinių, kurie atliepinių turi baltų, slavų ir germanų kalbose, o kitose pasitaiko tik labai tolimų jų giminių. Tokiam posluoksniui priklauso, pvz., daiktavardis *rugys* (plg. la. *rudzis*, sen. pr. *rugis*, če. *rež*, ru. *рожь*, bulg. *ръж*, sen. isl. *rugr*, nor. *rug*).
- 2) Antras lietuvių kalbos veldinių sluoksnis – žodžiai, bendri baltų ir slavų kalboms. Baltų ir slavų leksikos bendrybių daugiau negu kiekvienos iš jų su bet kuria kita indoeuropiečių kalbų grupe. Prie jų skiriami žodžiai *delnas*, *karvė*, *klėtis*, *liepa*, *lova* ir kt.
- 3) Nemažą leksikos sluoksnį sudaro vien tik baltams būdingi žodžiai, pvz.: *briedis* (la. *briedis*, „elnias“, sen. pr. *braydis*), *genys* (la. *dzenis*, sen. per. *genix*).

Tam pačiam leksikos sluoksniui priskirtini ir žodžiai, žinomi a) tik lietuviams ir prūsams bei b) tik lietuviams ir latviams. Pavyzdžiai: a) *dangus* (sen. pr. *dangus*), *vaikas* (sen. pr. *waix*); b) *balandis* (la. *balodis*), *ruduo* (la. *rudens*) (Jakaitienė 2010, 224–226).

Mažesnė už savųjų žodžių grupelė yra grupė, kurią sudaro skoliniai. Tai svetimos kilmės žodžiai, įvairių kontaktų (ekonominių, politinių, kultūrinių ir kt.) keliu atėję iš kitų kalbų.

Lietuvių kalbos skolinius galima analizuoti keliais atžvilgiais: pagal kilmę, pagal asimiliavimosi lietuvių kalboje laipsnį ir vertės atžvilgiu.

Pagal tai, iš kokios kalbos atėję, t. y. pagal kilmę skoliniai skirstomi į:

- 1) *slavizmus* – skolinius iš slavų (dažniausiai rusų, lenkų, baltarusių) kalbų, pvz.: *grybas, knyga, vynas*;
- 2) *germanizmus* – skolinius iš germanų (anksčiau iš vokiečių, dabar iš anglų) kalbų, pvz.: *kunigas, gandrai, rūmai*;
- 3) *lotynizmus* – skolinius iš lotynų kalbos ir iš jos kilusių romanų (dažniausiai italų, prancūzų) kalbų, pvz.: *administracija, konstitucija, frakas*;
- 4) skolinius iš *graikų* kalbos pvz.: *alfabetas, leksika, sintaksė*;
- 5) skolinius iš *kitų* kalbų, pvz.: *burė, skarda*.

Pagal asimiliavimosi laipsnį lietuvių kalbos skoliniai skirstomi į *tikruosius skolinius* ir *tarptautinius žodžius*.

Tikrieji skoliniai – tokie svetimos kilmės žodžiai, kurie struktūriškai ir semantiškai visiškai asimiliavęsi lietuvių kalboje. Paprastai tai labai seni žodžiai, kurie savo forma niekuo nesiskiria nuo savųjų žodžių ir įeina į pagrindinį bendrinės kalbos žodyno fondą, o jais reiškiamą sąvoką dažniausiai neturi antro atitikmens. Pavyzdžiai: *agurkas, gatvė, knyga*.

Tarptautiniai žodžiai – bendri daugelio kalbų skoliniai. Nors jie įeina į bendrinės kalbos žodyną kaip tikrieji skoliniai, tarptautiniai žodžiai aiškiai suprantami kaip svetimos kilmės leksiniai vienetai. Formaliai jie prisitaikę prie lietuvių kalbos fonetikos, gramatikos ir kt. dėsnių. Turbūt daugiausia tarptautinių žodžių atėję iš graikų ir lotynų kalbų, mažiau – iš anglų, prancūzų, italų ir kt., pvz.: *atomas, kosmosas, telefonas*. Kad žodžiai būtų vadinami tarptautiniais, jų reikšmės įvairiose kalbose turi sutapti ar būti labai artimos, pvz.: *gramatika, klasė, šokoladas*. Tarptautinių žodžių vartojimas vis dėlto turėtų būti ribojamas, nes šie žodžiai stumia savuosius ir skurdina kalbą. Oficialiuosiuose kalbos stiliuose (moksliniame, administraciniame) tarptautinių žodžių vartojama daugiau. Jie naudingi kaip tikslūs terminai, bet dėl to, kad tekstą su beveik vien tarptautiniais žodžiais sunku suvokti, tarptautiniai terminai, kiek įmanoma, keičiami savais.

Vertės atžvilgiu skoliniai skirstomi į *norminius* ir *nenorminius*. Norminiai skoliniai yra *tikrieji skoliniai, tarptautiniai žodžiai, darybiniai vertiniai* (žodžiai, padaryti pagal kitos kalbos darybos modelį, pvz.: *dangoraižis, laikraštis, įvadas*), *hibridai* (mišrios kilmės žodžiai, kurių vieni turi pasiskolintą šaknį, pvz. *ekoženklas*, kiti – nelietuvišką priesagą ar priešdėlį, pvz.: *dzūkizmas, ultragarsas*). Nenorminiai skoliniai, kurių rekomenduojama nevartoti bendrinėje kalboje yra *svetimybės* arba *barbarizmai, nenorminiai vertiniai* arba *vertalai* ir *semantizmai*.

Svetimybės (barbarizmai) yra žodžiai, neatitinkantys bendrinės kalbos normų, joje turintys pakaitus ir esantys svetimi, nereikalingi, atėję į lietuvių kalbą įvariais keliais ir iš tarmių, ir iš

kitų kalbų. Pavyzdžiui: *plėmas* (= *dėmė*) – iš lenkų kalbos, *kurtkė* (= *striukė*) – iš rusų kalbos, *balkis* (= *sija*) – iš germanų kalbų.

Vertinys – žodis ar žodžių junginys, sudarytas pagal kitų kalbų pavyzdį. Taisyklingi vertiniai neprieštarauja lietuvių kalbos žodžių darybos ar žodžių junginių sudarymo polinkiams, jie bendrinėje kalboje paprastai neturi lygiaverčių atitikmenų. Pavyzdžiui, taisyklingas vertinys yra žodis *įtaka*, kuris padarytas pagal kitų kalbų atitinkamų žodžių pavyzdį: lenkų *wplyw*, vokiečių *Einfluss*, prancūzų *influence*, rusų *влияние*. Netaisyklingi vertiniai vadinami *vertalais*. Tai yra lietuvių kalbai nebūdingos sandaros žodžiai ar žodžių junginiai, pvz.: *gerbūvis* (= *gerovė*, kartais – *aplinka*, *aplinkotvarka*), *lygsvara* (= *pusiausvira*).

Semantizmai, arba žodžio reikšmės vertiniai, yra savi žodžiai, tam tikruose kontekstuose pavartoti svetima reikšme. Dažniausiai taisyklingas lietuviškas žodis pavartojamas netinkama reikšme dėl kitų kalbų poveikio, pvz., *eilė* – žodis, nevartojamas reikšme ‘daugelis, daugybė, ne vienas, keli’: *Gali būti panaudojama visa eilė* (= *daug, nemažai*) *rinkos metodų* (Celiešienė, Džežulskienė 2009, 65–72).

Darybinė žodžių analizė siekia atskleisti vienu metu kalboje esančius struktūrinius ir semantinius priklausymo ryšius. Tuo aspektu tiriant žodžius pirmiausia atskirtini tie, kurių sandara nieko nepasako apie jų reikšmę, nuo tų, kurių ryšys tarp sandaros ir reikšmės lengvai suvokiamas. Pirmojo tipo žodžiai – *paprastieji*, arba *darybiškai nemotyvuoti*, nes sudėtinga paaiškinti, kodėl jų reikšmė perteikiama tam tikra garsų seka ir žodžio sandara. Tokie darybiškai nemotyvuoti žodžiai tiriami etimologiškai. Jų pavyzdžiai: *diena*, *kaulas*, *aš*, *pilti*, *šimtas*. Antrojo tipo žodžiai *darybiškai motyvuoti*, analizuojami sinchroninės darybos, jie vadinami *dariniais*. Dariniai gali būti visi nominaciniai žodžiai ir kai kurie įvardžiai. Tarnybinių ir emocinių–ekspresinių žodžių struktūra elementari (juose negalima atskirti kamieno ir galūnės), o reikšmė nemotyvuota (Jakaitienė 2010, 238). Dariniai skirstomi į *vedinius* ir *dūrinius*. Vediniai padaryti vartojant vieną pamatinį žodį, o dūriniai paprastai remiasi dviejų žodžių junginiu. Daugiausia naujų terminų padaroma iš daiktavardžių, veiksmažodžių ir būdvardžių.

Terminams padaryti vartojami 4 pagrindiniai žodžių darybos būdai:

- priesagų vedinių daryba;
- priešdėlių vedinių daryba;
- galūninių vedinių daryba;
- sudurtinių terminų (dūrinių) daryba (Celiešienė, Džežulskienė 2009, 85–86).

Galima tvirtinti, kad apskritai didžiąją vienažodžių terminų dalį sudaro dariniai, todėl svarbu, kad būtų patogų juos daryti (Gaivenis 2002, 48).

Priesagų vediniai

Kaip ir dauguma lietuvių kalbos darinių, terminai dariniai daugiausia padaryti su priesagomis, net 70 % visų terminų darinių yra priesagų vediniai. Priesaginė terminų daryba labai patogi, nes iš vieno pamatinio žodžio galima išvesti įvairiausių reikšmių vedinių. Atsižvelgiant į vedinių darybos reikšmę ir pamatinių žodžių pobūdį, yra skiriami terminų darybos būriai. Daugiausia (apie 70 % vedinių) išvesta iš veiksmažodžių, pvz.: *brėžinys* (: *brėžti*), *degiklis* (: *degti*). Kiti vediniai paprastai remiasi vardažodžiais – būdvardžiais, daiktavardžiais, skaitvardžiais, pvz.: *durininkas* (: *dury*s), *vienybė* (: *vienas*).

Iš veiksmažodžių išvestų terminų darybos kategorijos grupės:

1. Veiksmų pavadinimai

Didelė terminų dalis – veiksmų pavadinimai. Veiksmų pavadinimais vadinami tie priesagų vediniai, kurie, būdami padaryti iš pagrindinių veiksmažodžių formų, turi vyksmo ar būsenos reikšmę. Dažniausiai jie sudaromi su tokiomis priesagomis:

- **-imas, -ymas**, pvz.: *šiaušimas* <tekstilė>, *klojimas* <statyba>, *dažymas* <chemija>;
- **-tis**, pvz.: *sugertis* <chemija>, *atimtis* <matematika>, *jungtis* <fizika, chemija>;
- **-yba**, pvz.: *statyba* <statyba>, *kaityba* <kalbotyra>, *prekyba* <ekonomika>;
- **-smas**, pvz.: *gausmas* <meteorologija>, *glismas* <geologija>, *perversmas* <teisė, istorija>;
- **-sena**, pvz.: *elgsena* <matematika, informatika, tekstilė ir kt.>, *sėdėsena* <sportas>, *gyvensena* <geologija>;
- **-mė**, pvz.: *trukmė* <fizika, matematika, chemija ir kt.>, *baigmė* <sportas>, *linkmė* <fizika>.

2. Įrankių pavadinimai

Kiekvienos srities terminija turi gana daug terminų, pavadinančių įvairias veiksmo atlikimo priemones: mašinas, prietaisus, įrenginius, įnagius ir jų dalis. Tokie vediniai vadinami įrankių pavadinimais. Pagal tai, kokio sudėtingumo yra įrankiai, jų pavadinimus galima skirstyti į keletą grupių. Pirmiausia skiriami paprasčiausių įnagių, padargų ir kitų nesudėtingų įrankių pavadinimai (*kastuvas*, *segtukas*, *gnybtas* ir pan.), antrąją grupę sudaro sudėtingesnių už įnagius

prietaisų pavadinimai (*keltuvas, maišytuvas, stūmiklis* ir pan.). Trečiojoje grupėje – sudėtingų įrenginių pavadinimai (*lėktuvas, sklandytuvas, variklis* ir pan.), o ketvirtojoje – visų kitokių veiksmo atlikimo priemonių ir jų dalių pavadinimai (*laistytuvas, džioviklis, skiediklis* ir pan.).

Dažniausiai įrankių pavadinimai sudaromi su šiomis priesagomis:

- **-tuvas**, pvz.: *lėtintuvas* <fizika>, *aušintuvas* <chemija>, *krautuvas* <radioelektronika, automatika>;
- **-iklis**, pvz.: *įkroviklis* <elektrotechnika>, *skiediklis* <chemija>, *sausiklis* <statyba>;
- **-tukas**, pvz.: *kištukas* <elektrotechnika>, *mygtukas* <technika>, *spaustukas* <chemija>;
- **-tas**, pvz.: *varžtas* <technika>, *sraigtas* <fizika>, *plaktas* <geologija>;
- **-yklė**, pvz.: *rodyklė* <technika>, *šaudyklė* <tekstilė>, *šokyklė* <sportas> ir kt. (Celiešienė, Džežulskienė 2009, 86–88).

3. Veikėjų pavadinimai

Pasak S. Keinio, veikėjų pavadinimų darybos būrio reikšmė nėra visai vienoda. Terminologijoje dažnesni veikėjų pavadinimai – vediniai, žymintys pamatiniais veiksmažodžiais reiškiamų veiksmų atlikėjus (dažniausiai asmenis). Kiti vediniai apibūdina asmenis, kitas gyvas būtybes ar daiktus, rodydami, kad šiems būdinga iš tam tikro veiksmo ar būsenos kylanti ypatybė, pvz.: *patikėtinis, rašeiva, ropliai* (Keinys 2005, 40).

Dauguma veikėjų pavadinimų yra padaryti su dviem dariausiomis priesagomis *-tojas, -a* ir *-ėjas, -ė*. Daug rečiau vartojamos kitos priesagos *-tinis, -ė, -ovas, -ė*. Taigi veikėjų pavadinimai dažniausiai sudaromi su tokiomis priesagomis:

- **-tojas**, pvz.: *dažytojas* <statyba>, *dėstytojas* <edukologija>, *tardytojas* <teisė>;
- **-ėjas**, pvz.: *teisėjas* <teisė>, *leidėjas* <žiniasklaida>, *tiekėjas* <ekonomika>;
- **-ovas**, pvz.: *rangovas* <statyba>, *varžovas* <sportas>, *palydovas* <chemija>;
- **-tinis**, pvz.: *auklėtinis* <edukologija>, *išvestinė* <matematika>, *rinktinė* <sportas> ir kt.

4. Veiksmo rezultato pavadinimai

Šių terminų darybos reikšmė yra pamatiniu veiksmažodžiu reiškiamo veiksmo padarinio ar objekto žymėjimas.

Veiksmo rezultato pavadinimai paprastai sudaromi su šiomis priesagomis:

- **-inys**, pvz.: *lydinys* <fizika, chemija>, *skolinys* <kalbotyra>, *grindinys* <statyba>;

- **-alas**, pvz.: *ryškalas* <technika, fizika, chemija>, *vertalas* <kalbotyra>, *verpalai* <tekstilė>;
- **-muo**, pvz.: *skaitmuo* <matematika>, *matmuo* <technika, matematika, tekstilė>, *armuo* <melioracija> ir kt.

Iš vardažodžių išvestų terminų darybos kategorijos grupės:

1. Ypatybių pavadinimai

Ypatybių pavadinimų grupei priklauso vediniai, kuriais pavadinamos atsietos konkrečių tikrovės dalykų ypatybės, žmonių veiklos sritys ir pan. Daugiausia tokių vedinių padaroma iš būdvardžių, daug mažiau – iš daiktavardžių, dalyvių, skaitvardžių ir įvardžių.

Ypatybių pavadinimai dažniausiai sudaromi su tokiomis priesagomis:

- **-umas**, pvz.: *nebaudžiamumas* <teisė>, *užimtumas* <ekonomika>, *valkšnumas* <tekstilė>,
- **-ystė**, pvz.: *autorystė* <literatūra, teisė>, *vienvaldystė* <teisė>, *tolregystė* <medicina>;
- **-ybė**, pvz.: *nuosavybė* <teisė, sociologija>, *pilietybė* <teisė, sociologija>, *vertybė* <edukologija> (Celiešienė, Džežulskienė 2009, 88-90).

2. Vardažodinės ypatybės turėtojų ir profesiniai asmenų pavadinimai

Šią grupę sudaro vediniai, kuriais pavadinami asmenys pagal jų užsiėmimą ar kitokią iš pamatinio vardažodžio kylančią ypatybę. Aptariamo būrio vediniai pagal reikšmę gali būti skirstomi taip: 1) asmenų pavadinimai pagal užsiėmimą, 2) kitokie asmenų pavadinimai, 3) gyvūnų pavadinimai, 4) negyvų dalykų (daiktų) pavadinimai (Keinys 2005, 59).

Vardažodinės ypatybės turėtojų ir profesiniai asmenų pavadinimai dažniausiai sudaromi su šiomis priesagomis:

- **-ininkas**, pvz.: *teisininkas* <teisė>, *prizininkas* <sportas>, *laidininkas* <fizika>;
- **-inis (-iai)**, pvz.: *krepsinis* <sportas>, *įžambinė* <matematika>, *klostinė* <tekstilė>;
- **-ainis**, pvz.: *briaunainis* <geologija>, *žvirgždainė* <melioracija>, *gulstainis* <fizika>.

3. Vietų pavadinimai

Šios grupės vediniai pavadina vietas pagal jose esančius daiktus ar tam tikras ypatybes, padedančias pavadinimą išskirti iš kitų.

Vietų pavadinimai dažniausiai sudaromi su tokiomis priesagomis:

- **-ynas**, pvz.: *daigynas* <botanika>, *žirgynas* <technika>, *aikštynas* <sportas>;
- **-inė**, pvz.: *elektrinė* <fizika>, *biliardinė* <sportas>, *užkandinė* <ekonomika>;
- **-uma**, pvz.: *plokštuma* <matematika, fizika>, *sausuma* <geologija, melioracija>, *platuma* <sportas> ir kt. (Celiešienė, Džežulskienė 2009, 90).

4. Deminutyvai

Dažnai deminutyvai, eidami įvairių mokslo sričių terminais, turi specialią reikšmę. Jie turi daiktavardinius pamatinius kamienus ir paprastai žymi tą patį dalyką, kaip ir jų pamatiniai žodžiai, nors dažniausiai tas dalykas būna mažesnis už pamatiniu žodžiu žymimą. Bet dalis vedinių arba visai neturi mažiškos reikšmės, arba ji bent neišskyla kaip svarbiausia su daryba susijusi reikšmė. Tokie vediniai paprastai pavadina kitokius dalykus, negu jų pamatiniai žodžiai, ir sudaro vadinamuosius specialios reikšmės deminutyvus. Bendrinėje kalboje daliai deminutyvų būdingas pamatiniu žodžiu žymimo dalyko vertinimas ir su juo susijusių jausmų išreiškimas. Terminologijoje deminutyvai žymiai mažiau paplitę nei bendrinėje kalboje, nes čia vengiama emocionalumo ir ekspresyvumo (Keinys 2005, 65).

Dauguma lietuviškų deminutyvinių terminų padaryti su priesaga **-elis**, **-ė**, daug mažiau terminų, padarytų su priesagomis **-ėlis**, **-ė**, **-(i)ukas** ir **-utė**, pvz.:

- **-elis**, **-ė**, pvz.: *kablelis* <kalbotyra>, *kamštelis* <tekstilė>, *diskelis* <kompiuterija>;
- **-ėlis**, **-ė**, pvz.: *nugarėlė* <poligrafija, elektrotechnika>, *šepetėlis* <technika>, *mėgintuvėlis* <chemija>;
- **-(i)ukas**, pvz.: *gulsčiukas* <technika>, *startukai* <sportas>, *kačiukas* <botanika>;
- **-utė**, pvz.: *eglutė* <tekstilė>, *akutė*, *galvutė* <botanika> ir kt. (Celiešienė, Džežulskienė 2009, 91).

Galūnių vediniai

Galūnių vediniais vadinami žodžiai, kurie padaryti su galūnėmis. Galūninės darybos žodžiu galima laikyti tik tokį, kuris darybos ryšiais susijęs su kitu lietuvių kalboje vartojamu, vadinamuoju pamatiniu žodžiu. Galūnių vedinių daryba artima priesagų darybai, skirtumas tas,

kad priesagų žymiai daugiau nei galūnių. Be to, ne visos galūnės darios, o dariosioms būdingas daugiareikšmiškumas, kas reiškia, kad su tomis pačiomis galūnėmis daromi įvairių reikšmių daiktavardžiai iš veiksmažodžių, būdvardžių ir pačių daiktavardžių.

Terminams galūninė daryba itin pravarti, nes sudaromi trumpesni terminai. Terminai dažniausiai daromi iš veiksmažodžių, pvz.: *apyvart-a* (: *apversti*), *dūž-is* (: *daužti, dužti*), rečiau – iš būdvardžių, pvz., *greit-is* (: *greitas*), *vert-ė* (: *vertas*), ir daiktavardžių, pvz., *stal-ius* (: *stalas*), *vakar-is* (: *vakarai*).

Dažniausi galūnių vediniai yra **veiksmo rezultato pavadinimai**. Jie daromi su tokiomis galūnėmis:

- **-a**, pvz.: *trauka* <fizika>, *įkrova* <chemija>, *atbrizga* <tekstilė>;
- **-is**, pvz.: *įlinkis* <fizika>, *slėgis* <technika>, *nuosprendis* <teisė>;
- **-as**, pvz.: *raizgas* <botanika>, *atspaudas* <tekstilė>, *kuras* <chemija>;
- **-os**, pvz.: *atliekos* <technika>, *pakulos* <technika, tekstilė>, *išspaudos* <technika, chemija>.

Rečiau galūnių vediniais eina veiksmų pavadinimai (pvz.: *trauk-a*, *apytak-a*, *atlyd-ys*); įrankių, veiksmo priemonių pavadinimai (pvz.: *apav-as*, *pakal-as*, *paspir-a*); vietų pavadinimai (pvz.: *įland-a*, *prieplauk-a*, *nuolyd-is*); vardažodinės ypatybės turėtojų pavadinimai (pvz.: *skaidr-ė*, *kreiv-ė*, *dumbl-iai*) ir kt. (Celiėšienė, Džežulskienė 2009, 93).

Priešdėlių vediniai

„Terminų daryba su priešdėliais yra vienas pagrindinių morfologinės lietuviškų vienažodžių terminų daiktavardžių darybos būdų, taip pat kaip priesaginė bei galūninė vedyba ir dūryba. Tačiau kiekybės atžvilgiu vediniai yra daug retesni negu kitais morfologiniais žodžių darybos būdais padaryti terminai“ (Keinys 2005, 113).

Priešdėlių vediniai dažniausiai būna vietos arba su vieta susijusių dalykų pavadinimai (pvz.: *po-žievis*, *už-ribis*, *prie-krantė*), rečiau – asmenų pavadinimai (pvz.: *be-darbis*, *be-žemis*), laiko pavadinimai (pvz.: *apy-pietė*, *prieš-aušris*), mažesnio masto dalykų pavadinimai (pvz.: *pa-meistris*, *po-grupis*, *po-rūšis*) ir kt.

Dažniausiai priešdėliniai terminų vediniai sudaromi su šiais priešdėliais:

- **Ant-**, pvz.: *antbriaunis* <statyba>, *antdeklas* <technika>, *antpetė* <tekstilė>;
- **Be-**, pvz.: *bedarbis* <ekonomika>, *bestuburiai* <zoologija>, *bepašalis* <geologija, geografija>,
- **Į-**, pvz.: *įkalnė* <geologija, geografija>, *įnagis* <technika>, *įvartis* <sportas>;
- **Pa-**, pvz.: *palangė* <statyba>, *pažiedės* <botanika>, *paantraštė* <poligrafija>;

- **Po-**, pvz.: *požievis* <medienos technologija>, *pošeimis* <botanika>, *popakopis* <statyba>;
- **Prie-**, pvz.: *priežodis* <kalbotyra>, *prieverpstė* <tekstilė>, *prievamzdis* <statyba>;
- **Prieš-**, pvz.: *priešaušris* <meteorologija>, *prieškarštuviai* <tekstilė>, *priešslenkstis* <statyba>;
- **Už-**, pvz.: *užribis* <sportas>, *užuovėja* <geologija, geografija>, *užslenkstė* <melioracija>.

Lietuvių kalboje yra ir nemažai tarptautinių priešdėlių, kurie gali eiti su įvairiais daiktavardžiais: **anti-** (pvz.: *antigenas*, *antidetektorius*), **ark(i)-** (pvz.: *arksinusas*, *arktangentas*), **dis-** (pvz.: *disharmonija*, *dislokacija*), **epi-** (pvz.: *epicentras*, *epiciklas*), **infra-** (pvz.: *infrastruktūra*, *infragarsas*), **kontr(a)-** (pvz.: *kontrargumentas*, *kontraindikacija*), **meta-** (pvz.: *metacentras*, *metamerai*), **peri-** (pvz.: *pericentras*, *periciklas*), **pro-** (pvz.: *prodekanas*, *progimnazija*), **proto-** (pvz.: *protolitas*, *protoneolitas*), **re-** (pvz.: *reaklimatizacija*, *reedukacija*), **sub-** (pvz.: *subdominantė*, *subsulfidas*), **super-** (pvz.: *superkompiuteris*, *superpozicija*), **trans-** (pvz.: *transplantacija*), **ultra-** (pvz.: *ultraakustika*, *ultrafiltras*) ir kt. (Celiešienė, Džežulskienė 2009, 94–95).

Sudurtiniai terminai (dūriniai)

Dūriniais laikomi tie žodžiai, kurių darybos pamatas yra žodžių junginys. Sudurtinių žodžių kamienas sudėtas iš dviejų žodžių dalių su jungiamuoju balsiu (pvz.: *darb-y-metis*, *tarp-u-vartė*) ar be jo (pvz.: *dūmtraukis*, *kelrodis*). Tik balsis *e* negali eiti jungiamuoju balsiu. Nors sudurtiniai gali būti ir daiktavardžiai, ir būdvardžiai, ir įvardžiai, sudurtiniais terminais eina tik daiktavardžiai. Dūriniai dažniausiai nagrinėjami pagal tai, kuri kalbos dalis eina antruoju dėmeniu, nes pirmuoju dėmeniu gali eiti įvairios kalbos dalys, o antruoju dėmeniu – daiktavardis, būdvardis ar veiksmazodis (žr. Celiešienė, Džežulskienė 2009, 100–101).

Būdingiausi sudurtinių terminų darybos tipai yra šie:

1. **Daiktavardis ir daiktavardis.** Šių dūrinių pirmojo žodžio dalis dažniausiai apibrėžia antrąją pagal paskirtį, priklausymą, vietą, panašumą, medžiagą, laiką ir kt.: *darbalaukis*, *žiniatinklis*, *viršulangis*.
2. **Daiktavardis ir veiksmazodis.** Tokie dūriniai dažniausiai – įrenginių, įtaisų, mašinų ir prietaisų pavadinimai: *laikmatis*, *dūmtraukis*, *šviesmetis*.
3. **Būdvardis ir daiktavardis** „Daugiau kaip pusė terminų su būdvardiniu ir daiktavardiniu sandais yra įvairių daiktų pavadinimai, maždaug trečdalis darinių pavadinama asmenis arba įvairių gyvūnų sistematikos vienetus. <...> Būdvardinis terminų sandas žymi

daiktavardiniu sandu reiškiamo dalyko ypatybę, rodo tą savybę, kuria dariniu pavadinamas dalykas išsiskiria iš kitų antrojo sando pamatiniu daiktavardžiu žymimų dalykų“ (Keinys 2005, 150). Pavyzdžiai: *smulkžemis, greitkelis, skerspjūvis*.

4. **Skaitvardis ir daiktavardis.** Šių darinių daiktavardiniu dėmeniu pasakomas daikto, veiksmo ar gyvio pavadinimas, o pirmuoju dėmeniu žymima su kiekiu ar skaičiuojamąja eile susijusi ypatybė, pvz.: *dvideginis, vienkiemis, dešimtkovė*.
5. **Veiksmažodis ir daiktavardis.** Šių darinių pirmasis dėmuo pasako tam tikrą su pamatiniu veiksmažodžiu susijusią ypatybę, būdingą dalykui ar gyviui, kuris vadinamas antrojo dėmens pamatiniu daiktavardžiu, pvz.: *delspinigiai, dribsmėlis, skustavilnė*.
6. **Įvardis ir veiksmažodis.** Būdingiausia šių dūrinių reikšmė – abstrakti, darybiškai šie sudurtiniai terminai artimi veiksmažodžių abstraktams: *savidrauda, savigyna, savitarna*.

Visiškai nebūdingi dūrinių darybos tipai yra *būdvardis+būdvardis, daiktavardis+būdvardis, veiksmažodis+būdvardis* ir kt. (Celiešienė, Džežulskienė 2009, 101).

Sudėtiniai terminai

Sudėtiniai terminai gali būti dvižodžiai, trižodžiai, keturžodžiai, retai – sudaryti iš daugiau žodžių. Terminų žodynuose ir standartuose patys ilgiausi pateikiami terminai yra septynžodžiai, juos sudaro pagrindinis dėmuo – paprastai daiktavardis, ir jį apibrėžiantys dėmenys – pažyminiai. Sudėtiniais terminams būdinga tai, kad būdvardžiai, dalyviai, įvardžiai eina prieš pažymimuosius daiktavardžius, o daiktavardžio kilmininkas, įnagininkas – po pažymimojo žodžio.

Sudėtinių terminų yra pačių įvairiausių, besiskiriančių savo struktūra, loginėmis–semantinėmis komponentų funkcijomis ir t. t. Pagal tai, kokiomis priemonėmis vienas žodis prijungiamas prie kito, skiriami trys žodžių prijungimo tipai: **derinimas, valdymas ir šliejimas**.

1. Derinimas – toks prijungimo būdas, kai priklausomojo žodžio giminė, skaičius ir linksnis parenkami pagal pagrindinį žodį, tai matyti iš priklausomojo žodžio galūnės: *naujas namas – naujo namo – naują namą – nauji namai* ir t. t.
2. Valdymas yra toks prijungimo tipas, kai pagrindinis žodis reikalauja tam tikro priklausomųjų žodžių linksnio arba linksnio su prielinksniu. Kai kinta pagrindinis žodis, priklausomųjų žodžių forma išlieka ta pati, tuo valdymas skiriasi nuo derinimo:

rašyti			
rašo			
rašė			
rašydavo			
rašys			
rašyk			
rašydamas			
(pa)rašęs			
rašant			
(pa)rašius			

+ laišką

nam-o +

stogas
stogo
stogui
stogą
stogu

3. Šliejimas – toks prijungimo būdas, kai su pagrindiniu žodžiu pagal prasmę susiejamas nekaitomas žodis. Šliejamieji žodžiai reiškiamirieveksmiais, padalyviais, būdiniais ir veiksmažodžio bendratimi, pvz., *šviesiai raudonas, degte degti, noras mokytis*.

2. Aprangos leksikos skyriai

Žodis *aprangà DLKŽe* apibūdinamas kaip 'apsivilkimas, drabužiai; aptaisymas', o *LKŽe* pirmąją reikšmę – 'apsivilkimas, drabužiai'. *Aiškinamajame tekstilės terminų žodyne* (2001, 31) *aprangà* – tai 'žmogaus apdarui skirti gaminiai'.

Iš *Aprangos žodyno* išrinkti aprangos leksikos terminai ir kiti leksiniai vienetai į semantines grupes surūšiuoti kaip pavyzdžiu remiantis Antanės Kučinskaitės ir Pijaus Papečchio *Sisteminio drabužių technologijos žodynėlio* klasifikacija (*Mūsų kalba* 1976, nr. 5, 26). Detalesnis leksinių vienetų rūšiavimas atliktas pagal R. Kvašytės terminų klasifikacijos schemas (Kvašytė 2005, 130–131).

2.1. Drabužių leksika

Žodis *drabužiai* apibūdinamas taip: „drabužiai yra viena iš priemonių, saugančių žmogaus kūną nuo žalingo aplinkos poveikio, kenksmingų darbo sąlygų ir pan.“ (Daukantienė 2004, 6). V. Daukantienė taip pat teigia, kad iš drabužių, rūbų galima susidaryti įspūdį apie žmogaus kultūrą, socialinę padėtį, pomėgius ir t. t. *Aprangos žodyne* drabužių pavadinimų rasta 101.

2.1.1 **Vientisiniai leksikos vienetai.** Vientisinių drabužių leksikos vienetų *Aprangos žodyne* yra 51.

2.1.1.1. **Dariniai.** *Aprangos žodyne* yra 22 dariniai. Iš jų – 17 vedinių ir 5 dūriniai. **Vediniai** skyla į smulkesnes grupes.

Galūnių vediniai. Iš rastų 4 galūnių vedinių 1 sudarytas su galūne *-a*: *mov-à* (: *móvé*), jis priklauso veiksmažodžių vedinių grupei, kuri žymi įrankį, su kuriuo gali būti atliktas tam tikras veiksmas. 3 drabužių pavadinimai sudaryti su galūne *-ė*: *striūk-ė* (: *striūkas*), *tampr-ės* (: *tamprūs*) ir *liemėn-ė* (: *liemeš*). Tai vardažodžių vediniai, išvesti iš kokybinių būdvardžių ir žymi daiktus pagal jų išorinę ypatybę (Keinys 2005, 105).

Priesagų vediniai. Rasta 10 drabužių leksikos priesagų vedinių. Iš jų 6 – deminutyvai, 2 padaryti su priesaga *-ėlis*, *-ė*: *apjuost-ėlis* (: *apjuōstis*), *liemen-ėlė* (: *liemēnė*), 2 su priesaga *-elis*, *-ė*: *sukn-ėlė* (: *suknià*), *švark-ėlis* (: *švarkas*), 1 – su priesaga *-aitis*, *-ė*: *keln-aitės* (: *kėlnės*), 1 – su priesaga *-(i)ukas*, *-ė*: *palaidin-ūkė* (: *palaidinė*) Žodis *durt-inỹs* (: *dūrtas*), padarytas su afiksu *-inys* yra vardažodinės ypatybės turėtojo pavadinimas, priklauso palyginti menkai darių tipų dariniams. Leksema *kėlnės* (: *kelỹs*) sudaryta su priesaga *-(i)nis* (Ambrazas 2000, 145). Tai vardažodžio moteriškosios giminės vedinys, pavadinantis negyvą dalyką, jo pamatinis daiktavardis žymi būdingą vediniu pavadinamam dalykui vietą (Keinys 2005, 62). Su ta pačia priesaga padarytas ir žodis *maršk-iniai* (: *márška*), kuris, būdamas vardažodžio vediniu, pavadina

negyvą dalyką, ir žodis *palaid-inė* (: *palaidas*), tai moteriškosios giminės vardažodinis vedinys, kuris, kaip ir kiti jo grupės vediniai, pavadina negyvą daiktą.

Priešdėlių vediniai. Rasti 3 drabužių leksikos priešdėlių vediniai: 2 su priešdėliu *ant-*, su kuriuo išvesti terminai pavadina tai, kas (erdvėje ar tam tikroje klasifikacijoje) yra, būna ar pritaikytas būti virš daikto, reiškinio, kuris žymimas pamatiniu daiktavardžiu (Keinys 2005, 120): *añtkrūtėnis* (: *krūtėnė*), *añtriešis* (: *riėšas*), 1 vedinys yra su priešdėliu *pa-*. Šio priešdėlio vediniai dažniausiai pavadina tai, kas greta to dalyko (palei jį), kuris žymimas pamatiniu žodžiu, arba kas yra po juo: *pāsijonis* (: *sijōnas*).

Dūriniai. Tarp drabužių pavadinimų rasti 5 dūriniai. 3 iš jų padaryti pagal schemą *daiktavardis + daiktavardis (D + D)*: *liėtpaltis* (: *lietūs, paltas*), *páltkelnės* (: *paltas, kėlnės*), *sijōnkelnės* (: *sijōnas, kėlnės*). Dūriniai *pūskombinezonis* ir *pūspaltis* gali būti padaryti pagal tipą *D + D – pūšė, kombinezōnas* ir *pūšė, paltas* arba *prieveiksmis + daiktavardis (PRV + D) – pusiáu, kombinezōnas* ir *pusiáu, paltas*.

2.1.1.2. **Skoliniai.** Skolinių rasta 28.

3 iš skolinių – **tikrieji skoliniai**, visi **slavizmai**: *páltas, sijōnas, švarkas* (apie leksemos *švarkas* kilmę – Būga 1958, 586).

Tarptautinių skolinių Aprangos žodyne yra 26. 2 **klasikinės lotynų** kalbos skoliniai – *togà* [lot.], *tūnika* [lot. *tunica*]. Iš nacionalinių kalbų yra tiek anglų, tiek prancūzų, vokiečių, tiek kitų kalbų skolinių. Iš **anglų** kalbos atėjo leksemos *džiñsai* [angl. *jeans*], *kárdiganas* [angl. *cardigan*, pagal anglų grafo Dž. T. Brudenelio (J. T. Brudenell) titulą – Kardigano grafas], *pižamà* [angl. *pyjamas* < hindi k. *pa(j)dzama* – plačios kelnės], *pulòveris* [angl. *pull-over*], *smòkingas* [angl. *smoking-jacket* – rūkimo švarkas]. Žodžiai, atėję iš **prancūzų** kalbos: *frākas* [pranc. *frac*], *kombinezōnas* [pranc. *combinaison*], *kostiūmas* [pranc. *costume*], *livréja* [pranc. *livrée*], *mantò* [pranc. *manteau* – apsiaustas], *pelerinà* [pranc. *pélerine* < lot. *pelegrinus* – klajūnas], *peniuāras* [pranc. *peignoir*], *redingòtas* [pranc. *redingote* < angl. *riding coat* – jojimo surdutas], *sùrdutas* [pranc. *surtout*], *unifòrma* [pranc. *uniforme* < lot. *uniformis* – vienodas]. Iš vokiečių kalbos atėjo žodis *kiñelis* [vok. *Kittel*]. Kitų kalbų tarptautiniai skoliniai: *bermùdos* (*bermùdai*) [pagal Bermudų salyną Atlanto vandenyne], *bolero* [isp.], *bùrka* [< tiurkų k.], *kiklikas* [lenkų k. *kitlik* < vok. *Kittel*], *kimono* [jap.], *sarafānas* [rus. *sarafan* < persų k. *sārāpā* – nuo galvos iki padų], *sāris* [hindi k. *sāri*], *vėliumas* [lenkų k. *welon*].

2.1.2. **Sudėtiniai leksikos vienetai.** Sudėtinių aprangos leksikos vienetų *Aprangos žodyne* rasta 50. Jie skirstomi į dvižodžius, trižodžius ir daugiažodžius.

2.1.2.1. **Dvižodžių** – 37, kurie smulkiau rūšiuojami pagal tai, iš kokių kalbos dalių sudaryti.

Aprangos pavadinimai iš *daiktavardžio + daiktavardžio (D + D)* rasti 5: *aprangōs prēkės, gėdulo drabužiai, gėdulo šydas, kombinezōnas-trumpės, suknėlė-kostiūmas*.

Aprangos pavadinimų iš *būdvardžio + daiktavardžio* ($B + D$) dvižodžių grupėje daugiausia – 29: *darbinė palaidinė, darbinė unifòrma, darbiniai drabužiai, dvieilis švarkas, elastikinės kelnės, ilgas sijonas, išeiginė suknėlė, išeiginiai drabužiai, mini sijonas, mokymklinė unifòrma, naktiniai marškiniai, paltinė suknėlė, šventiniai drabužiai, tarnybinių drabužiai, tautiniai drabužiai, tėjiniai marškiniai, tinkliniai marškiniai, trikotāžiniai baltiniai, trikotāžiniai marškiniai, trikotāžinis švarkėlis, unifòrminis kostiumas, unifòrminis švarkas, užleistiniai marškiniai, vakarinė suknėlė, vasarinė suknėlė.*

Aprangos pavadinimų iš *dalyvio + daiktavardžio* ($DLV + D$) rasti 3: *klōstytas sijonas, plisūotas sijonas, pūstos kelnės.*

2.1.2.2. Trižodžiai. Rasta 11 trižodžių sudėtinių leksikos vienetų. Daugiausia – 7 – padaryti pagal schemą *daiktavardis + prielinksnis + daiktavardis* ($D + PRL + D$): *kelnės be atraitų, kelnės su atraitais, palaidinukė su apjuosteliu, paltas su gobtuvu, paltas su pāmušalu, sijonas su perpetukais, striukė su gobtuvu.* 2 trižodžiai terminai sudaryti pagal tipą *skaitvardis + daiktavardis + daiktavardis* ($SK + D + D$): *dviejų dalių kostiumas, trijų dalių kostiumas.* 1 sudėtinis leksikos vienetas sudarytas pagal schemą *daiktavardis + būdvardis + daiktavardis* ($D + B + D$): *marškiniai trumpomis rankovėmis.* Dar 1 leksikos vienetas padarytas pagal tipą *dalyvis + būdvardis + dalyvis* ($DLV + B + DLV$): *nelāidomieji viršutiniai marškiniai.*

2.1.2.3. Daugiažodžiai. Daugiažodžių aprangos pavadinimų vienetų yra 2, abu padaryti pagal tą pačią schemą *daiktavardis + prielinksnis + būdvardis + daiktavardis* ($D + PRL + B + D$): *paltas su kailiniais apsiuvais, paltas su kailiniu pāmušalu.*

2.2. Bendrieji terminai. Iš viso bendrinių terminų *Aprangos žodyne* yra 31.

2.2.1. Vientisiniai leksikos vienetai. Jų tarp bendrųjų terminų rasta 24.

2.2.1.1. Dariniai. *Aprangos žodyne* bendrųjų terminų darinių yra 20. Iš jų – 19 vedinių ir 1 dūrinys.

Galūnių vediniai. Rasti 6 galūnių vediniai. 3 iš jų padaryti su galūne *-a (-os)* ir žymi atlikto veiksmo rezultata: *apdail-à* (: *apdāilino*), *atkar-p-à* (: *atkiŕpo*), *sāntrauk-a* (: *sutrāukē*). Ir V. Urbutis (LKG 1965, 378), ir S. Keinys (Keinys 2005, 79) galūnę *-a (-os)* laiko pačia aktyviausia dabartinės terminologijos veiksmo rezultato terminų darybos priemone. 1 vedinys yra su galūne *-is (-ys)* – *įtvirt-is* (: *įtvirtino*). Šios galūnės vediniai pavadina įvairius veiksmus, vyksmus ar būsenas, kurie neretai vyksta ribotą laikotarpį, kartais pavadinamas tik atskiras ištisinio veiksmo aktas (Keinys 2005, 94). Su galūne *-a* sudarytas ir terminas *tīmp-a* (: *tempē*), bet kitaip nei aukščiau įvardinti, žymi ne veiksmo rezultata, o įrankį, su kuriuo tas veiksmas gali būti atliktas. Dar 1 terminas, *ženklin-ys* (: *žénklino*), padarytas su galūne *-ys*, jį galima priskirti veiksmožodinės ypatybės turėtojų pavadinimų būriui.

Priesagų vediniai. Gerokai daugiau nei galūnių, 12, yra priesaginių vedinių. 3 iš jų sudaryti su priesaga *-inys*: *band-inys* (: *bañdė*), *kirp-inys* (: *kĩrpo*), *kloj-inys* (: *klóti*). Jie padaryti iš veiksmažodžių, reiškiančių veiksmo padarinį ar objektą ir priklauso *Veiksmo rezultato pavadinimų* būriui. Šiam būriui priklauso ir terminai *dỹg-snis* (: *dỹgti*), sudarytas su priesaga *-snis*, ir *mat-muõ* (: *matĩloti*), padarytas su priesaga *-muo* (*-menys*). Rastas 1 žodis su priesaga *-ymas*, tai terminas *nárstymas* (: *nárstyti*). Vedinių, turinčių šią priesagą, S. Keinio ištirtuose terminų žodynuose yra 10 kartų mažiau nei terminų, išvestų su priesaga *-imas*. Taip yra dėl to, kad ji segama tik prie mišrinių veiksmažodžių, turinčių triskiemenę bendratį su *-yti*, ir dviskiemenį esamojo ir būtojo laiko trečiąjį asmenį (neskaitant priešdėlių) (Keinys 2005, 28). Su priesaga *-imas* rasti 3 leksiniai vienetai: *siuvinėj-imas* (: *siuvinėjo*), *užseg-ĩmas* (: *ũžsegė*), *žėnklin-imas* (: *žėnklino*). Vienintelis vedinys, turintis priesagą *-las*, yra 1 iš bendrųjų terminų *siũ-las* (: *siũti*). Pavadinimas *skel-tė* (: *skėlti*) padarytas su priesaga *-tė*. Paskutinis priesaginių vedinių grupėje – terminas *verp-alaiĩ* (: *verpė*), tai daugiskaitinė priesagos *-alas* forma.

Priešdėlių vediniai. Rastas 1 priešdėlio vedinys, jis padarytas su priešdėliu *-at* – *atkraštỹs* (: *krāštās*).

Dūriniai. Taip pat 1 terminas, padarytas pagal schemą *D + D*, yra **dūrinų** grupėje: *peltakỹs* (: *pelė, tākas*) (Pakerys 1994, 291).

2.2.1.2. **Skoliniai.** Šioje grupėje yra 4 bendrieji terminai. Rastas 1 **tarptautinis klasikinės lotynų** kalbos skolinys – *komplėktas* [lot. *komplektus* – pilnas]. Iš nacionalinių kalbų tarp bendrųjų terminų yra tik iš **prancūzų** į lietuvių kalbą atėjusių – 3 iš viso: *etikètė* [pranc. *étiquette*], *fasònas* [pranc. *façon* – apdirbimas], *mòdelis* [pranc. *modèle* < it. *modelio* < lot. *modus* – matas, polinkis].

2.2.2. **Sudėtiniai leksiniai vienetai.** Rasti 7 sudėtiniai leksiniai vienetai, visi dvižodžiai. 2 padaryti pagal schemą *D + D*: *áudinio rāštas*, *sijòno pālankas*. 2 bendrieji terminai sudaryti iš *įvardžiutinio būdvardžio + daiktavardžio* (*B + D*): *geróji pùsė*, *išvirkšćioji pùsė*. 3 sudėtiniai leksiniai vienetai padaryti pagal tipą *DLV + D*: *kabamóji etikètė*, *klijúojamoji etikètė*.

2.3. **Siūlių pavadinimai.** Rasti 3 siūles pavadinantys sudėtiniai žodžiai – visi dvižodžiai. 2 padaryti pagal schemą *B + D*: *netikróji siũlė*, *overlòkinis peltakỹs*, 1 – *DLV + D*: *apmėtomoji siũlė*.

2.4. **Detalių, furnitūros pavadinimai.** *Furnitūra* – kai kurių gaminių, pvz.: drabužių, avalynės, baldų, jungiamosios arba dekoratyvinės detalės (TŽŽ 2008, 257). Rastas 91 detalių ir furnitūros pavadinimas.

2.4.1. **Vientisiniai leksikos vienetai.** Vientisinių detalių ir furnitūros pavadinimų grupėje yra 44 leksiniai vienetai.

2.4.1.1. **Savos kalbos žodžiai.** Rastas 1 savos kalbos žodis – *nùgara*. Jis priklauso tik baltų kalboms būdingai leksikai (Sabaliauskas 1990, 145).

2.4.1.2. **Dariniai.** Detalių ir furnitūros darinių yra 40. Iš jų – 35 vediniai ir 5 dūriniai.

Galūnių vediniai. Rasta 12 galūnių vedinių. Su galūne *-as (-ai)* padaryti 9 vediniai: *añtsiuvas* (: *antsiùvo*), *ãpsiuvas* (: *apsiùvo*), *ãpvad* (: *ãpvedè*), *ãtlap* (: *atlapójo*), *ãtrait* (: *atraitójo*), *ãtvart* (: *ãtvertè*), *ĩdur* (: *ĩduria*), *priẽd* (: *pridèjo*), *ũzsmak* (: *ũzsmakè*). Šios galūnės vediniais dažniau linkstama žymėti veiksmo padarinius. Galūnę *-a* turi 3 leksemos: *pakabà* (: *pakabiño*), *sag-à* (: *sègè*), *sàsag-a* (: *sùsegè*). Šie detalių ir furnitūros pavadinimai žymi įrankį, su kuriuo gali būti atliktas veiksmas.

Priesagų vediniai. Detalių ir furnitūros **priesaginių** vedinių yra 17. 8 iš jų – deminutyvai. 4 deminutyvai padaryti su priesagomis *-(i)ukas*, *-è*: *ant-ùkas* (: *añtis*), *kib-ùkas* (: *kibis*), *perpet-ùkas* (: *pèrpetè*), *pet-ùkas* (: *petỹs*). Šios priesagos vedinių terminologijos reikalams vartojama penkis kartus mažiau negu dariausio tipo *-elis*, *-è* vedinių. Su pastarąja priesaga sudaryti 2 detalių ir furnitūros vediniai: *kilp-èlè* (: *kìlpa*), *ziog-èlis* (: *ziógas*). 1 pavadinimas padarytas su priesaga *-èlis*, *-è*: *vatĩn-èlis* (: *vatĩnis*). Šios priesagos vediniai turi tokia pat reikšmę, kaip ir dariausio deminutyvų būrio tipo *-elis*, *-è* vediniai. Dar retesni terminologijoje už *-(i)ukas*, *-è* priesagą turinčius yra vediniai su priesaga *-utè*, toks nagrinėjamoje grupėje yra leksinis vienetas *krip-utè* (: *kriþè*). Vediniai *ãpjuos-tis* (: *apjùosti*) ir *sag-tĩs* (: *sègti*) padaryti su priesaga *-tis*. Šią priesagą turinčius veiksmažodžių vedinius S. Keinys (Keinys 2005, 39) laiko *Įrankių* būrio nariais, kurie yra įvairių įnagių ir nesudėtingų prietaisų ar jų dalių pavadinimai. Rastas detalių ir furnitūros pavadinimas su priesaga *-tuvas*, kurį galima laikyti priemone apsigobti – *gob-tuvas* (: *góbti*). S. Keinys teigia, kad terminologijoje afiksas *-tuvas* naudojamas tik įrankių pavadinimams daryti (Keinys 2005, 34). Vardažodinės ypatybės turėtojas – leksinis vienetas *rank-óvè* (: *rankà*), sudarytas su priesaga *-ovè*. Kitas priesagos vedinys yra *klò-stè* (: *klóstyti*), padarytas su priesaga *-stè* ir priklausantis *Veiksmo rezultato* būriui. Tam pačiam būriui priklauso detalių ir furnitūros pavadinimas *siũ-lè* (: *siũti*), turintis priesagą *-lè*, ir leksema *añtdè-lis* (: *antdèti*), esanti priesagos *-lis* vedinys. Pavadinimas *spaiũ-stas* (: *spáusti*) padarytas su priesaga *-stas* ir žymi tam tikrą įrankį. Rasta 1 leksema su priesaga *-tukas* – *užtrauktukas* (: *užtráukti*). Apskritai šio afikso vediniai lietuvių kalbos terminologijoje beveik šešis kartus retesni negu priesagos *-tuvas* vediniai, ją turintys vediniai žymi tik įnagius ir įvairius smulkius prietaisus, jų dalis (Keinys 2005, 37).

Priešdėlių vediniai. Rasti 6 detalių ir furnitūros priešdėlių vediniai. 3 iš jų padaryti su priešdėliu *ant-*: *añtkišenis* (: *kišènè*), *añtpetis* (: *petỹs*), *añtrankovis* (: *rankóvè*). V. Urbutis nurodo, kad dauguma priešdėlio *ant-* vedinių pavadina daiktą, dedamą ar savaime esantį virš to daikto, kuris pasakytas pagrindiniu daiktavardžiu (LKG 1965, 426). Su priešdėliu *apy-* padarytas

vedinys *apykablė* (: *kāklas*). V. Urbutis „Lietuvių kalbos gramatikoje“ (LKG 1965, 429) sako, kad didelė priešdėlio *apy-* vedinių dalis žymi daiktą, esantį aplink pagrindiniu žodžiu pasakytą daiktą, pvz.: *apykablė, apyranke*.

Su priešdėliu *pa-* padarytas vedinys *papetė* (: *petys*). „Dauguma priešdėlio *pa-* vedinių žymi vietą“ (LKG 1965, 426). 1 leksinis vienetas sudarytas su priešdėliu *po-*, tai *póapykaklis* (: *apykablė*). Pasak S. Keinio, priešdėlio *po-* vediniai savo darybos reikšme artimai siejasi su priešdėlio *pa-* vediniais (Keinys 2005, 117).

Dūriniai. Tarp detalės ir furnitūros pavadinimų yra 5 dūriniai. Pagal schemą $D + D$ sudaryti 4 iš jų: : *kėlniagalis* (: *kėlnės, gālas*), *kėlniakilpė* (: *kėlnės, kilpa*), *kėlniapusė* (: *kėlnės, pusė*), *rankógalis* (: *rankà, gālas*). Iš *daiktavardžio* ir *veiksmažodžio* ($D + V$) padarytas dūrinys *pėtnešos* (: *petys, nėšti*).

2.4.1.3. **Skoliniai.** Jų yra 2. Rastas 1 iš **tikrųjų skolinių** – **slavų** skolinys *kišėnė* [lenk. *kieszeń, kieszenia*, baltr. *кішэня*] ir 1 iš **tarptautinių, vokiečių kalbai** [vok. *sīde*] priskiriamų skolinių – *šydas*.

2.4.2. **Sudėtiniai leksikos vienetai.** Detalių ir furnitūros grupėje rasti 47 sudėtiniai leksikos vienetai.

2.4.2.1. **Dvižodžių** – 37. Rasta 17 pagal schemą $D + D$ padarytų dvižodžių detalių ir furnitūros pavadinimų: *apykaklės stōvas, apykaklės tarpūkampis, apykaklės viršus, diržo kilpa, drabūžių detalė, drabūžių kilpa, kėlnių ātraitas, kėlnių juosmuō, kėlnių sėdynė, kišėnės maišėlis, nūgaros sparnas, rankóvės apvalà, rankóvės laikiklis, reglāno rankóvė, smulkmių kišėnė, vatōs įdėklas*. Iš $B + D$ padaryta 15 leksinių vienetų: *apdailinė kilpa, atsarginė apykablė, dvigubas ātraitas, įleistinė kišėnė, įsiūtinė rankóvė, juostinė apykablė, perpetinė pynė, pintinis diržas, priėkinė dalis, sparninė rankóvė, statī apykablė, sumestinė klōstė, užsiūtinė kišėnė, vidinė kišėnė, viėngubas rankógalis*. Pagal schemą $DLV + D$ padaryti 5 detalių ir furnitūros pavadinimai, 3 iš jų yra įvardžiuotiniai: *atraĩtomoji apykablė, atverčiamoji apykablė, lipniōji juostėlė*. Kiti 2 iš dalyvio ir daiktavardžio padaryti leksiniai vienetai: *atsiulėtas krāštas, pūstà rankóvė*.

2.4.2.2. **Trižodžių** leksinių vienetų yra 10. Iš $D + D + D$ sudaryti 2 detalių ir furnitūros pavadinimai: *drabūžio priėkio pusėlė, kėlnių šākumo įđuras*. Pagal schemą $D + PRL + D$ (*daiktavardis + prielinksnis + daiktavardis*) padaryti 5 leksiniai vienetai: *diržas su kibukū, kišėnė su aĩtkišeniu, kišėnė su juostelė, kišėnė su rėmeliu, sagà su pōsagiu*. Iš $B + B + D$ padaryta leksema *statī volėlinė apykablė*, iš SK (*skaitvardžio*) + $D + D$ – *trijų ketvirčių rankóvė* ir iš $B + D + D$ padarytas trižodis junginys *užpakalinė kėlnių kišėnė*.

2.5. Siuvinio puošybos pavadinimai. Rastas 21 siuvinio puošybos pavadinimas.

2.5.1. **Vientisiniai leksikos vienetai.** Jų *Aprangos žodyne* yra 13.

2.5.1.1. **Dariniai.** Iš 8 rastų darinių 7 yra siuvinio puošybos **vediniai** ir 1 dūrinys.

Priesagų vediniai. Rasti 7 priesagų vediniai. Pavadinimai *ad-iniaĩ* (: *ādē*) ir *nēr-iniaĩ* (: *nēre*) padaryti su priesaga *-inys*, su kuria iš veiksmažodžio, reiškiančio veiksmo padarinį ar objektą, padaryti vediniai yra labiausiai paplitę *Veiksmo rezultato pavadinimų* būryje (Keinys 2005, 45). Šioje priesagų vedinių grupėje yra 3 deminutyvai, kiekvienas sudarytas su skirtinga priesaga: *juost-ēlē* (: *júosta*), *lankain-ēlis* (: *lankaĩnis*), *rauktin-ūkas* (: *rauktiĩnis*). Su priesaga *-yba* padarytas siuvinio puošybos pavadinimas *puoš-yba* (: *puošē*). Šios priesagos vediniais pavadinama:

- 1) apibendrinta tam tikros rūšies veiksmų visuma, organizuoti procesai ar renginiai
- 2) atitinkama žmonių veiklos sritis, užsiėmimas.

Dalis vedinių gali turėti abi šias reikšmes (Keinys 2005, 30).

Vienaskaitine forma nevartojama leksema *raũkčiai* (: *raũkti*) sudaryta su priesaga *-čius*.

Dūriniai. Šioje grupėje yra tik 1 dūrinys. Jis padarytas pagal schemą *D + D*: *kraštāraštis* (: *krāštas*, *rāštas*).

2.5.1.2. **Skoliniai.** Rasti 5 **tarptautiniai, nacionalinėms kalboms** priskiriami skoliniai. 4 iš jų – prancūzų kalbos: *gofrē* [gòfras pranc. *gaufre* – vafelis], *kokārda* [pranc. *cocarde*], *ševrònas* [pranc. *chevron* – gegnė], *žabò* [pranc. *jabot*] ir 1 **kitoms kalboms** priklausančias pavadinimas *kùtas* [lenk. *kut*].

2.5.2. **Sudėtiniai leksikos vienetai.** Siuvinio puošybos pavadinimų grupėje yra 8 sudėtiniai leksiniai vienetai, visi jie dvižodžiai. 5 sudaryti iš *B + D*: *pintiñē juostēlē*, *puošýbinē sagà*, *puošýbinē siūlē*, *puošýbinis kāspinas*, *puošýbinis peltakys*. 3 padaryti pagal schemą *DLV + D*: *karpýtas krāštas*, *láužytasis ruožēlis*, *raukiamóji juostēlē*.

2.6. **Siūlų, verpalų pavadinimai.** „Verpalais vadinami siūlai, sudaryti iš susuktų arba suklijuotų pluošto plaukelių. <...> Siūlai – tai verpalai, susukti iš dviejų, trijų ir daugiau gijų. Jie naudojami tekstilės, trikotažo, kilimų ir siūlų pramonėje (Pacevičiūtė, Statauskienė, Gedmantienė 2000, 17). Išrinkti 5 siūlų ir verpalų pavadinimai.

2.6.1. **Vientisiniai leksikos vienetai.** Rasti 2 šiai grupei priskirtini siūlų ir verpalų pavadinimai, visi jie yra **dariniai**, sudaryti **dūrybos** būdu. Leksema *blizgiāsiūliai* (: *blizgūs*, *siūlas*) padaryta pagal schemą *B + D*, o *gumāsiūlis* (: *gumà*, *siūlas*) – iš *D + D*.

2.6.2. **Sudėtiniai leksikos vienetai.** Sudėtinių leksikos vienetų, kurie visi dvižodžiai ir sudaryti iš *DLV + D*, yra 3: *blizgintas siūlas*, *merserizuoti verpalai*, *suktas siūlas*.

2.7. **Matmenų pavadinimai.** Paprastai žmogaus kūno matmenys nustatomi tiesiogiai matuojant tas vietas, kurias apgula drabužis (Masteikaitė 2001, 18). Rasta 12 matmenų pavadinimų.

2.7.1. **Vientisiniai leksikos vienetai.** Šią grupę sudaro 4 pavadinimai, visi jie **darybos** būdu išvesti **vediniai**.

Galūnių vediniai. Jų rasta 3. 2 leksemos – *dỹd-is* (: *didelis*) ir *ilg-is* (: *ilgas*) padarytos su galūne *-is*. S. Keinio nuomone, beveik visi su galūne *-is* padaryti ypatybių pavadinimai yra paremti kokybiniais būdvardžiais (Keinys 2005, 107). Tokią pačią galūnę turi, bet pavadina ne ypatybes, o „įvairius veiksmus, vyksmus ir būsenas, kurie dažnokai vyksta ribotą laiką, kartais pavadinamas tik atskiras ištisinio veiksmo aktas“ (Keinys 2005, 94) leksinis vienetas *ũg-is* (: *augti*).

Priesagų vediniai. Rastas 1 priesagos vedinys *apim-tiš* (: *apimti*). „Priesagos *-tis* vediniai dažniausiai pavadina veiksmo rezultatą ir tik kartais gali būti suvokiami kaip veiksmo objekto pavadinimai“ (Keinys 2005, 48).

2.7.2. **Sudėtiniai leksikos vienetai.** *Aprangos žodyne* yra 8 sudėtiniai siūlų ir verpalų pavadinimai: 7 dvižodžiai ir 1 trižodis.

2.7.2.1. **Dvižodžiai.** Pagal schemą *D + D* padaryti šie 6 leksikos vienetai: *galvõs apimtĩs*, *juosmeĩs apimtĩs*, *kãklo apimtĩs*, *kãklo dỹdis*, *klũbũ apimtĩs*, *krũtĩnẽs apimtĩs*, o iš *B + D* – *vidutĩnis dỹdis*.

2.7.2.2. **Trižodžiai.** Trižodis leksikos vienetas sudarytas iš *PRV + B + D*: *labaiĩ dideliĩ dỹdžiai*.

2.8. **Audinių, jų rūšių pavadinimai.** Audinys – tai tekstilės gaminy, išaustas supinant išilginius siūlus – metmenis ir skersinius siūlus – ataudus (Pacevičiūtė, Statauskienė, Gedmantienė 2000, 25). Rasti 69 audinių pavadinimai.

2.8.1. **Vientisiniai leksikos vienetai.** Išrinkti 42 vientisiniai audinių leksiniai vienetai.

2.8.1.1. **Savos kalbos žodžiai.** Rasti 2 savos kalbos žodžiai: *drõbẽ*, *gelumbẽ*.

2.8.1.2. **Dariniai.** 6 iš *Aprangos žodyno* išrinkti dariniai visi kartu yra ir **vediniai**.

Galūnių vediniai. Rastas 1 galūnės vedinys – *ãptrauk-as* (: *aptrãukẽ*), jis padarytas su galūne *-as* (*-ai*). Šis vedinys priskirtinas *Veiksmo rezultato pavadinimų* būriui.

Priesagų vediniai. Tarp audinių pavadinimų yra 5 priesagų vediniai. Su priesaga *-inis* (*-iai*), *-ẽ* padaryta leksema *ašut-ĩnẽ* (: *ãšutas*). Šios priesagos moteriškosios giminės vediniai pavadina įvairius negyvus dalykus (Keinys 2005, 62). 2 priesagų vediniai yra deminutyvai: *drob-ẽlẽ* (: *drõbẽ*), *ruož-ẽliai* (: *rũožas*). Abu jie padaryti su dariausia deminutyvų būrio priesaga *-elis* (*-ẽ*). Su priesaga *-alas* padarytas vedinys *pãmuš-alas* (: *pamũšo*), priskirtinas veiksmo rezultato pavadinimams. Kitas audinio pavadinimas sudarytas su priesaga *-inys*, tai leksema *riev-inỹs* (: *rievẽ*).

2.8.1.3. **Skoliniai.** Rasti 34 audinius pavadinantys skoliniai, visi **tarptautiniai**.

Iš **klasikinių** kalbų atėję 4 pavadinimai. Vienas – iš **lotynų** kalbos kilęs leksinis vienetas *gumà* [lot. *gummi* < gr. *kommi* – sakai]. Iš **graikų** kalbos atkeliavo 3 pavadinimai: *aksómas* [gr. *hexamiton* – šešiasiuolis], *poliamidas* [*poliam* + *dai* – *poli...* (gr. *polys* – didelis, gausus) + *am* + *dai* (*am(oniakas)* + gr. *eidos* – pavidalas)], *poliuretānas* [*poliuretānai* – *poli...* (gr. *polys* – didelis, gausus) + *uretānai* (*uron* + gr. *aith(ēr)* – eteris)].

Iš **nacionalinių** kalbų yra atėjusių tiek iš anglų, tiek iš prancūzų, tiek iš vokiečių, tiek iš kitų kalbų, iš viso 30. Iš **anglų** kalbos kilęs audinio pavadinimas *ševiòtas* [angl. *cheviot*, pagal Ševio to kalnų (Cheviot Hills) Škotijoje pavadinimą], iš **prancūzų** kalbos atėjęs 21 pavadinimas: *bātistas* [pranc. *batiste*], *drāpas* [pranc. *drap* – gelumbė], *flanėlė* [pranc. *flanelle* < angl. *flannel*], *gabardīnas* [pranc. *gabardine*], *gipiūras* [pranc. *guipure*], *gobelėnas* [pranc. *gobelin*], *kanvā* [pranc. *canevas*], *kāstoras* [*kastòras* – pranc. *castor* < gr. *kastōr* – bebras], *kòrdas* [pranc. *corde* – virvė, raištis], *krėpas* [pranc. *crêpe*], *krepdešīnas* [pranc. *crêpe de Chine* – Kinijos krepas], *krepžoržėtas* [pranc. *crêpe georgette*], *mūltinas* [pranc. *molleton* < *mollet* – minkštas], *mūslinas* [pranc. *mousseline*], *plisė* [pranc. *plissé*], *poplīnas* [pranc. *popeline*], *satiūnas* [pranc. *satin*], *šifōnas* [pranc. *chiffon*], *taftā* [pranc. *taffetas* < persų k.], *tiūlis* [pagal Prancūzijos Tiulio (Tulle) miesto pavadinimą], *veliūras* [pranc. *velours*]. Iš **vokiečių** kalbos kilusios 4 leksemos: *brokātas* [vok. *Brokat*], *damāstas* [vok. *Damast*; pagal Sirijos sostinės Damasko, kur buvo gaminamas, pavadinimą], *pliūšas* [vok. *Plüsche*], *ripsas* [vok. *Rips*, pranc. *reps*, angl. *rep* < *rib* (dgs. *ribs*) – dryželis]. Iš **kitų kalbų** atkeliavusių leksinių vienetų yra taip pat 4: *bājus* [lenk. *baja* < pranc. *bayette*], *kartūnas* [lenk. *kartun* < vok. *Kattun* < arab. *qutun* – medvilnė], *kašmýras* [pagal Indijos Kašmyro valstijos, iš kur kilęs šis audinys, pavadinimą], *tikas* [ol. *tijk*, angl. *tick*].

2.8.2. Sudėtiniai leksikos vienetai. Rasti 27 sudėtiniai audinių pavadinimai.

2.8.2.1. **Dvižodžiai.** Dvižodžių leksikos vienetų yra 26. Pagal schemą *B + D* padaryta 20 dvižodžių audinių pavadinimų: *ažūrinis audinys*, *dvipūsis audinys*, *impilinis audinys*, *juostėlinė mēdžiaga*, *karštinis audinys*, *kilpėlinis audinys*, *kòrdinis velvėtas*, *langúotas audinys*, *lininis audinys*, *medvilninis audinys*, *metmeninis trikotāžas*, *neautinė mēdžiaga*, *neglamžus audinys*, *šiauštinis audinys*, *šilkinis audinys*, *šukūotinis audinys*, *tinklinis audinys*, *trikotāžinė mēdžiaga*, *vilnōnis audinys*, *žakārdinis audinys*. Iš *DLV + D* sudaryti 5 dvižodžių pavadinimai: *apretuotas audinys*, *ėsdintas audinys*, *gofruotas audinys*, *mārgintas audinys*, *nedāilintas audinys*. Pagal schemą *D + D* padarytas 1 dvižodis audinio pavadinimas – *džersio trikotāžas*.

2.8.2.2. **Trižodžiai.** Rastas 1 trižodis audinio pavadinimas, kuris padarytas pagal schemą *D + D + D* – *kėlnių sėdynės pāmušalas*.

2.9. Odų ir kailių leksika. Aprangos žodyne yra 36 odos ir kailių pavadinimai.

2.9.1. **Vientisiniai leksikos vienetai.** Rasti 29 vientisiniai odų ir kailių pavadinimai.

2.9.1.1. **Dariniai.** Išrinkti 23 odų ir kailių dariniai. Ši grupė skyla į vedinių ir dūrinių grupeles.

Priesagų vediniai. Visi 20 rasti priesagų vediniai padaryti su priesaga *-ena*, jais pavadinama įvairių gyvūnų kūno paviršiaus medžiaga (Keinys 2005, 73): *audin-ena* (: *audinė*), *bebr-ena* (: *bėbras*), *kat-ena* (: *katė*), *kiaun-ena* (: *kiūnė*), *kišk-ena* (: *kiškis*), *kurm-ena* (: *kūrmis*), *lam-ena* (: *lamà*), *lap-ena* (: *lāpė*), *nutr-ena* (: *nūtrija*), *ondatr-ena* (: *ondatrà*), *ošk-ena* (: *oškà*), *ruon-ena* (: *rūonis*), *sabal-ena* (: *sābalas*), *star-ena* (: *stāras*), *šešk-ena* (: *šėškas*), *šun-ena* (: *šūns*), *triuš-ena* (: *triūšis*), *ūdr-ena* (: *ūdra*), *verš-ena* (: *vēšis*), *vover-ena* (: *voverė*).

Dūriniai. Odų ir kailių grupėje yra 3 dūriniai, 2 padaryti pagal schemą *D + D*: *avikailis* (: *aviš*, *káilis*) ir *pūkākailiai* (: *pūkas*, *káiliai*), 1 sudarytas iš *B + D* – *báltodė* (: *báltas*, *óda*).

2.9.1.2. **Skoliniai.** Rasti 6 skoliniai, visi **tarptautiniai** ir atėję iš **nacionalinių kalbų**. 3 – iš **prancūzų** kalbos: *šagrėnė* [pranc. *chagrin*], *ševrėtas* [pranc. *chevrette* – ožkelė], *ševrò* [pranc. *chevreau* – ožiukas], 3 – iš **kitų** kalbų: *jūchtas* [lenk. *jucht*], *karākulis* [pagal Karakulio oazės Uzbekijoje pavadinimą], *zòmša* [lenk. *zamsz* < vok. *sāmisch (Leder)* – lanksti, tampri (oda)].

2.9.2. **Sudėtiniai leksikos vienetai.** Sudėtinių odų ir kailių pavadinimų yra 7, visi dvižodžiai. Iš jų 6 padaryti pagal schemą *B + D*: *dirbtinė óda*, *dirbtinis káilis*, *kietà óda*, *lakinė óda*, *minkštà óda*, *sintėtinis káilis*. 1 sudarytas iš *D + D* – *šiaurės lapenà*.

2.10. **Siuvinių savybių leksika.** Rasti 5 siuvinių savybių pavadinimai.

2.10.1. **Vientisiniai leksikos vienetai.** *Aprangos žodyne* yra 4 siuvinių savybių leksemos.

Rasti 5 **dariniai**, esantys ir **vediniai**.

Priesagų vediniai. *Aprangos žodyne* yra 3 priesagų vediniai. Afikso *-umas* vedinys *krit-umas* (: *kritūs*), išreiškia medžiagos savybę, ypatybę. Dažniausia priesaga, kurią vartojant sudaromi ypatybių pavadinimai, ir yra *-umas*. Šios priesagos „vediniai pavadina apibendrintą, atsietą, iš pamatinio žodžio reikšmės išeinančią ypatybę arba būseną“ (Keinys 2005, 52). Leksema *kokýbė* (: *kóks*) yra afikso *-ybė* vedinys (Pakerys 1994, 53), o siuvinio savybės pavadinimas *plúoštas* (: *plėsti*) sudarytas su priesaga *-(s)tas* (Ambrazas 1993, 93).

Priešdėlių vediniai. *Aprangos žodyne* yra 1 siuvinio savybės priešdėlio vedinys *pólytis* (: *lytis*, *lietimas*), padarytas su priešdėliu *po-*.

2.10.2. **Sudėtiniai leksikos vienetai.** Rastas 1 sudėtinis dvižodis siuvinio savybės pavadinimas, sudarytas su *D + D* – *mėdžiagų sunaudójimas*.

2.11. **Siuvimo įrangos ir prietaisų pavadinimai.** Išrinkti 8 siuvimo įrangos ir prietaisų pavadinimai.

2.11.1. **Vientisiniai leksikos vienetai.** Rasti 3 siuvimo ir prietaisų vientisiniai leksikos vienetai.

2.11.1.1 **Dariniai.** 3 dariniai visi yra ir **vediniai**.

Galūnių vediniai. 1 galūnės vedinys – *iškarp-a* (: *iškiřpo*), padarytas su galūne *-a* (*-os*) ir žymintis atlikto veiksmo rezultata.

Priesagų vediniai. Rasti 2 priesagų vediniai, abu yra deminutyvai ir padaryti su ta pačia priesaga *-(i)ukas*, *-ė*: *kabliukas* (: *kabl̃s*), *pirščiuikas* (: *piřštas*).

2.11.1.2. **Skoliniai.** Išrinktas 1 skolinys, kuris yra **tarptautinis**, **prancūzų** kalbos – *manekėnas* [pranc. *mannequin* < ol. *mannekijn* – žmogeliukas].

2.11.2. **Sudėtiniai leksikos vienetai.** *Aprangos žodyne* yra 4 sudėtiniai leksiniai vienetai.

2.11.2.1. **Dvižodžiai.** Išrinkti 2 dvižodžiai siuvimo įrangos ir prietaisų pavadinimai, 1 pagal schemą *DLV + D – siuavamóji ádata*, kitas iš *D + D – siuvimo siūlas*.

2.11.2.2. **Trižodžiai.** Rasti 2 trižodžiai leksiniai vienetai. Vienas sudarytas pagal schemą *D + PRL + D – kabliukas su kilpelė*, kitas iš *DLV + D + D – sùktas siuvimo siūlas*.

3. Anketų analizė

Daugelis terminų tapo nuolatinės ir visuotinės kalbos vartosenos dalimi, jie vartojami ne tik rašytiniuose ir sakytiniuose srityse, kuriai priklauso, tekstuose, tos srities darbuotojų pokalbiuose, bet ir įprastoje šnekamojoje kalboje. „Terminai šiandieninį žmogų lydi nuo pat užgimimo paprastai gimdymo namuose iki grabo lentos“ (Keinys 2005, 226).

Siekiant sužinoti, kurie – taisyklingi ar netaisyklingi – siuvimo technologijos terminai vartojami Šiaulių universiteto studentų kalboje, buvo sudaryta anketa. Joje reikėjo pabraukti vieną dažniausiai vartojamą žodį iš pateiktos žodžių grupelės (tokių grupelių buvo 52; jas sudarė 2–5 sinonimiški terminai, susiję su siuvimo technologija; dalis jų buvo taisyklingi, dalis – ne). Studentai turėjo pabraukti ne taisyklingu laikomą žodį, o tą, kurį vartoja – kad būtų galima sužinoti, ar vartodami siuvimo technologijos leksiką studentai patys kalba taisyklingai, ar vartoja daug barbarizmų ir kitokių netaisyklingų žodžių, nes šnekamosios kalbos vartoseną dažnai pereina ir į oficialiąją kalbą.

Respondentai – 100 Šiaulių universiteto Technologijos, Edukologijos, Socialinės gerovės ir negalės studijų fakultetų 1–2 kursų studentų. Dalijant anketas orientuotasi į moteriškosios lyties respondentes, nes jos dažniau vartoja siuvimo technologijos leksiką. Žodžių reikšmės nustatytos remiantis *Dabartinės lietuvių kalbos žodyno (DLKŽe)* ir *Lietuvių kalbos žodyno (LKŽe)* elektroniniais variantais, interneto svetaine *TEXSITE.info* (prieiga internete: <<http://lt.texsite.info/>>). Netaisyklingų ir taisyklingų žodžių vertinimo šaltiniai: Valstybinės lietuvių kalbos komisijos interneto svetainė (<<http://www.vlkk.lt/>>), *Kn. 4: Leksika: 1. Skolinių vartojimas* (2005), Lietuvių kalbos instituto parengtas leidinys *Terminologijos taisymai* (1992), J. Pričinausko *Lietuvių–anglų–vokiečių–prancūzų–rusų kalbų aprangos žodynas* (2002). Nors dalis žodžių yra netaisyklingi, svetimybės ir pan., visi jie šiame skyrelyje patogumo dėlei vadinami *terminais*. Anketos pateikiamos priede.

50 apklaustųjų visai nevartoja pirmos grupės terminų *adinys*, *adinukė*, *haftas*, 40 dažniausiai vartoja žodį *adinys*, tik 9 – *adinukė*. *Haftas* visiškai nepaplitęs – tik 1 studentė atsakė jį vartojanti dažniau už kitus grupės žodžius. Taisyklingi terminai yra *adinys* ir *adinukė*, o neteiktinas – *haftas*. Jų reikšmė: ‘toks drabužių pakraščių išsiuvinėjimas, pagražinimas’ (*LKŽe*).

Antrosios grupelės terminai: *akselbantas*, *perpetinė pynė*, *perpetė*. 73 studentės visai nevartoja šių terminų, 18 vartoja žodį *perpetinė pynė*, 9 – *perpetė*, o termino *akselbantas* nevartoja nė viena. Pastarasis vienintelis iš šios grupelės yra neteiktinas, jo reikšmės: ‘1. drabužio dalis nuo apykaklės iki rankovės. 2. juostelė per pečius, prilaikanti marškinius ar apatinį. 3. kar. per pečius diržas ginklui parišti’ (*DLKŽe*).

Trečią grupelę sudaro terminai *aksomas* ir *barchatas*. Pirmąjį vartoja 63 respondentės, antrąjį – 25, o nė vieno iš jų nevartoja 12 apklaustųjų. Taisyklingas yra žodis *aksomas*, kaip matyti, jis ir populiariesnis už antrąjį. Reikšmė: ‘švelnus su įausiais stačiais šilko plaukeliais audeklas’ (*DLKŽe*).

Ketvirtojoje grupelėje – *antsiuvas*, *lampasas* ir *spalvotas įsiuvas*. Nė vieno iš jų nevartoja dauguma – 39 respondentės iš 100. Dažniausiai vartojamas yra terminas *spalvotas įsiuvas* (31 atsakymas), nedaug nuo jo atsilieka *antsiuvas* (27 respondentės), o svetimybę *lampasas* vartoja tik 3 studentės iš 100. Terminas reiškia (pagal *DLKŽe*): ‘1. prisiūtas drabužio pagražinimas. 2. prie drabužio prisiuvas atskyrio ar laipsnio ženklas’.

Penktos grupelės žodžiai: *antpirštis*, *noperskas*, *pirščiukas*. Pirmąjį vartoja daugiausia – 78 respondentės, terminą *pirščiukas* – 11, nė vieno iš jų nevartoja 8, o žodis *noperskas* dažniausiai vartojamas 3 apklaustųjų. Pastarasis yra neteiktinas. Žodžio *antpirštis* reikšmė *DLKŽe* – ‘siuvasis piršto antgalis’.

Šeštoje grupelėje pateikti terminai: *apvadas*, *apvodkė*. Pastarojo nevartoja niekas, 65 vartoja žodį *apvadas*, o nė vieno nevartoja net 35 respondentės. *DLKŽe* nurodoma, kad ‘apvadas – aplink einanti juostelė’. *Apvodkė* yra neteiktinas žodis.

Septintoje grupelėje yra *atlankas*, *manketas*, *mankietas*, *manžetas*. Nė vieno savo kalboje teigia nevartojančios 49 respondentės. *Atlankui* pirmenybę teikia 21, o *manketui* – 20 merginų. Kiti žodžiai vartojami rečiau: *mankietas* – 9 repondenčių, *manžetas* – tik 1 respondentės. Taisyklingas iš šios grupės yra *atlankas*, jo reikšmė – ‘drabužio atlenkimas’ (*DLKŽe*).

Aštuntos grupelės žodžiai: *atnara* ir *lastikas*. Jų nevartoja net 81 iš 100 apklaustų studentų. Terminą *atnara* vartoja dažniau už žodį *lastikas*: pastarajam teikia pirmenybę 6 respondentės, o žodžiui *atnara* – 13 apklaustųjų. Jų reikšmė: ‘stulpeliu nerta trikotažinių rankovių apačia; pirštinės dalis, dengianti riešą’ (*DLKŽe*). Taisyklingas yra žodis *atnara*.

Devintoje grupelėje – terminai *audinių apdaila*, *audinių apipavidalinimas*. Pirmąjį žodį vartoja daugiausia – 49 respondentės, antrąjį – 26, jokio termino nevartoja 25. *DLKŽe* pateikia: ‘apdaila – galutinis dirbinio, statinio sutvarkymas, papuošimas’. *Audinių apipavidalinimas* – neteiktinas žodžių junginys.

Dešimtos grupelės žodžiai: *atvartas* ir *klepas*. Nė vieno iš jų nevartoja daugiau nei pusė respondenčių – 60, žodį *atvartas* dažniau vartoja 35, o *klepas* – tik 5. Šio termino reikšmė: ‘drabužio atlasas’ (*DLKŽe*). Žodis *klepas* yra nevartotinas.

Vienioliktoje grupelėje pateikti terminai *bandò*, *juostelė*, *aprišalas*. Dauguma studentų vartoja terminą *juostelė* (82), jokio termino nevartoja 16, *bando* pirmenybę teikia 2, o žodžio *aprišalas* teigia dažniausiai nevartojančios nė viena iš apklaustųjų. Vienintelis žodis *bando* iš šios žodžių grupės yra netaisyklingas, reikšmė – ‘siauras tekstilės audinys, kuris gali būti iš

įvairių medžiagų; gaminamas metmenų ir ataudų siūlų sistema įvairiais pynimais; tvirtu kraštu. Naudojamas apsiuvams, apdailai, drabužiui ornamentuoti ir techniniams tikslams' (<<http://lt.texsite.info>>).

Dvyliktos grupelės žodžiai yra *bodis*, *glaustinė*, *glaustinukė*. Nė vieno iš jų nevartoja 54 respondentės. *Bodis* dažniau renkasi 29, *glaustinukė* – 19, *glaustinė* – 11 apklaustųjų. Netaisyklingas terminas yra *bodis* (žr. <<http://www.vlkk.lt/lit/lt/klaidos/zodyno2>>). Tai žodis, atėjęs iš anglų kalbos.

Tryliktoje grupelėje buvo pateikti du terminai: *bordiūras* ir *kraštaraštis*. Pirmąjį vartoja 42 respondentės, o antrąjį – 15. Didžioji dalis apklaustųjų nevartoja nė vieno iš šių žodžių (tokių buvo 42). *Bordiūras* yra svetimybė, jo reikšmė: 'raštas audiniams arba trikotažui, dažniausiai šalikams arba kaklaskarėms. Sudaro apsiuvo krašto plotą (raštas nesitęsia per visą paviršių). Motyvai iš dekoratyvinių, gėlių ir geometrinių raštų. Krašto raštas labai dažnai naudojamas derinant dryžuotą arba languotą ornamentus, grupuojamas audinio arba mezginio kraštų link; tinka naudoti moterų aprangai, ypač paltams ir švarkams' (<<http://lt.texsite.info>>).

Keturioliktą grupelę sudaro: *bordo spalva*, *tamsiai raudona spalva*, *vyšninė spalva*. 37 apklaustosios vartoja žodžių junginį *bordo spalva*, 28 – *tamsiai raudona spalva* ir 27 – *vyšninė spalva*. Nė vieno nevartoja 8 respondentės. Leidinyje *Kn. 4: Leksika: 1. Skolinių vartojimas* teigiama, kad žodžių junginys *bordo spalva* yra vengtina svetimybė, o likusieji terminai vartotini (*Kn. 4: Leksika: 1. Skolinių vartojimas* 2005, 33). Penkioliktoje grupelėje – *bortas* ir *priekinis kraštas*. Abu žodžius vartoja vienodas skaičius apklaustų studentų – 35. Nė vieno savo kalboje nevartoja 30. Netaisyklingas terminas yra *bortas*.

Šešioliktoji grupelė: *bovelna*, *medvilnė*. Didžiausia apklaustųjų dalis vartoja terminą *medvilnė*. Nė vieno iš dviejų žodžių nevartoja 15 žmonių. Žodžiui *bovelna* pirmenybę teikia vienas žmogus. Žodis *bovelna* laikomas netaisyklingu, termino *medvilnė* reikšmė DLKŽe: '1. bot. dedėšvinių šeimos augalas, kurio sėklos apaugusios ilgais plaukeliais, vartojamais verpalų pluoštui, ir trumpais pūkais, iš kurių gaunama vata (*Gossypium*); to augalo pluoštas ar pūkai. 2. audinys iš to pluošto'.

Septynioliktoje grupelėje yra pateikti tokie terminai: *brokdarys*, *chaltūrščikas*, *niekadirbys*, *niekdarys*. Nė vieno iš jų teigė nevartojančios 36 respondentės. 25 pirmenybę teikia žodžiui *niekdarys*. Po 18 respondenčių dažniausiai renkasi terminą *brokdarys* ir *chaltūrščikas*. Tik 3 paprastai vartoja *niekadirbys*. Netaisyklingas šios grupės žodis yra *chaltūrščikas*.

Aštuoniolikta grupelė: *chaki spalva* ir *rusvai žalsva spalva*. Pirmąjį terminą dažniau renkasi 59 respondentės, antrąjį – 26, o nė vieno žodžio nevartoja 15 apklaustųjų. *Chaki spalva*, remiantis interneto svetaine www.vlkk.lt, yra nevartotinas žodžių junginys.

Devynioliktoje grupelėje buvo pateikti žodžiai *chaltūra* ir *prastas darbas*. 51 studentė vartoja žodį *chaltūra*, žodžių junginiui *prastas darbas* pirmenybę teikia 46, nė vieno iš terminų savo kalboje nevartoja 3 respondentės. Remiantis Kn. 4: *Leksika: 1. Skolinių vartojimas (svetimybės, tarptautiniai žodžiai)*, *chaltūra* yra nevartotinas žodis (Kn. 4: *Leksika: 1. Skolinių vartojimas (svetimybės, tarptautiniai žodžiai)*, 2005, 36).

Dvidešimtoje grupelėje yra terminai *chliastikas*, *skeltukas*, *skeltė*. *Skeltukas* yra pats populiariausias žodis – jį vartoja 78 respondentės, *chliastikas* – 2, o *skeltė* – 1. Nė vieno grupelės žodžio nevartoja 19 apklaustųjų. Remiantis anksčiau nurodytais šaltiniais, *chliastikas* – nevartotinas žodis. Žodžio *skeltukas* reikšmė DLKŽe: ‘drabužio skelta vieta’.

Dvidešimt pirmosios grupelės žodžiai: *daigstai*, *daigstymas*, *fastrigos*, *pastrigos*. Iš jų dažniausiai apklaustųjų vartojamas *daigstymas* (66). Kiti žodžiai vartojami retai: *pastrigos* – 7, *daigstai* – 5, *fastrigos* – 2 respondenčių. Visiškai grupės žodžių nevartoja 20 apklaustųjų. Taisyklingi grupelės žodžiai – *daigstai* ir *daigstymas*. Remiantis DLKŽe, ‘daigstyti – 1. retais dygsniais siūti, siūlėti: *D. drobę siūlais*’.

Dvidešimt antrojoje grupelėje pateikti terminai *dygsnis*, *štichas*. Populiariesnis žodis yra *dygsnis* (82 respondenčių), *štichas* dažniau vartoja 6 apklaustosios. Nė vieno savo kalboje nevartoja 12. Remiantis šaltiniais, *štichas* yra nevartotinas terminas. DLKŽe *dygsnis* yra apibūdintas kaip ‘dūrių tarpas siūlėje: *Dideliais ~iais siuva. Mašininiai, rankiniai ~iai*’.

Dvidešimt trečiojoje grupelėje yra žodžiai *diametras* ir *skersmuo*. 78 respondentės vartoja terminą *skersmuo*, 11 – *diametras* ir 11 nevartoja nė vieno. *Diametras* yra neteiktina svetimybė, o *skersmens* reikšmė LKŽe yra tokia: ‘skersinis matas: *Svarbu, kad aikščių skersmenys būtų ne mažiau kaip dvigubai didesni už kertamo beržyno vidutinį aukštį rš. Lututės bei kitos mažesnės pelėdos pasitenkina maždaug 9 cm skersmens landa sp.*’.

Dvidešimt ketvirtos grupelės terminai – *dydis* ir *išmiera*. Populiariesnis žodis yra *dydis*, vartojamas 72 respondenčių, o terminą *išmiera* dažniau vartoja 25 studentės. Nė vieno iš jų nevartoja 3 apklaustosios. *Išmiera* yra neteiktinas žodis. Siuvimo technologijos termino *dygsnis* viena reikšmių DLKŽe yra ‘didumas (aukštumas, platumas ir kt.): *Kokio dydžio jūsų namas? Pamatuok kojos dydį*’.

Dvidešimt penktoje grupelėje yra du terminai – *elektrinimasis* ir *elektrizavimasis*. *Elektrinimasis* daug dažniau vartojamas nei antrasis terminas (55 respondentės vartoja *elektrinimasis*), terminą *elektrizavimasis* vartoja tik 5 respondentės. Nė vieno iš dviejų žodžių nevartoja 40 iš 100 apklaustų merginų. Netaisyklingas terminas, pagal leidinį *Terminologijos taisymai (Terminologijos taisymai 1992, 35)*, yra *elektrizavimasis*.

Dvidešimt šeštos grupelės žodžiai: *emblema*, *etiketė*, *leiblas*, *leiblis*, *ženklas*. Iš šių žodžių kaip dažniausiai vartojamą respondentės nurodė leksemą *etiketė* (72 studentės). Žodį *emblema*

dažniau vartoja 17 respondenčių. Tarp mažiausiai vartojamų buvo *ženklas* (4 studentės) ir *leiblas* (1 studentė), o žodžio *leiblis* nepasirinko nė viena. Pastarieji du terminai laikomi neteiktiniais. Termino *etiketė* reikšmė DLKŽe: ‘prekės lapelis (jame įrašoma gamykla, prekės pavadinimas, kaina ir kt.)’.

Dvidešimt septintą grupelę sudaro *frotinis audinys*, *kilpinis audinys*. Daugiausia vartojamas žodžių junginys yra *frotinis audinys* (55 apklaustųjų). Kitą terminą *kilpinis audinys* vartoja 23 respondentės. Nė vieno žodžių junginio iš pateiktų nevartoja 22 studentės. Taisyklingas terminas yra *kilpinis audinys*.

Dvidešimt aštuntos grupelės žodžiai: *futbolka*, *futbolke*, *futbolo marškinėliai*. Dažniausiai vartojamas – *futbolo marškinėliai* (72 iš 100 respondenčių). Žodį *futbolke* vartoja 13, o *futbolka* – nė viena. Visiškai šios grupelės terminų nevartoja 15 apklaustųjų. Taisyklingas terminas iš pateiktų trijų yra *futbolo marškinėliai*.

Dvidešimt devintoje grupelėje – 2 terminai. Tai *geska* ir *papetė*. Pastarąjį žodį dažniau renkasi 19 respondenčių, o *geska* – vos 1 studentė. Apskritai šių dviejų terminų nevartoja 80% apklaustųjų. Terminas *geska* yra neteiktinas. *Papetės* reikšmės DLKŽe: ‘1. vieta palei petį. 2. viršutinė, krūtinės lygyje durta drabužio dalis’.

Trisdešimos grupelės žodžiai – *glaustinukės*, *leginsai*, *tamprės*. Nė vieno nevartoja beveik pusė apklaustųjų – 48 respondentės. Žodį *glaustinukės* dažniau vartoja 23, terminą *tamprės* – 20 respondenčių, o *leginsai* yra rečiausiai vartojamas iš pateiktų šioje grupelėje žodžių (9 respondentės). Tik *tamprės* yra taisyklingas žodis. Šio termino reikšmė: ‘elastinės, aptemptos blauzdinės, panašios į kelnes, be pėdų, jų ilgis siekia žemiau kulnelių. Gali būti vienspalvės arba margintos labai didele raštų gama; gaminamos iš įvairios sudėties pluošto megztinės medžiagos. Tapo madingu gaminiu 1990 metais moterų ir mergaičių garderobe’ (<<http://www.texsite.info/>>).

Trisdešimt pirmoje grupelėje yra terminai *džeginsai*, *džinsinės tamprės*, *tampdžinsiai*, *timpdžinsiai*. Nė vieno jų nevartoja 65 respondentės. Populiariausias yra *džinsinės tamprės* (vartoja 31 respondentė). Kiti žodžiai vartojami rečiau, *džeginsai* – 2, *timpdžinsiai* – 2, o aprangos termino *tampdžinsiai* nevartoja nei viena. *Džeginsai* yra neteiktinas žodis. Interneto svetainės <<http://www.balsas.lt/naujiena/296070/mados-naujove-dzeginsai-ir-treginsai-nuotr>> straipsnyje (2009-06-20) teigiama, kad *džeginsai* „iš esmės yra tamprių ir džinsų hibridas“.

Trisdešimt antros grupelės žodžiai: *grafkė*, *grafkutė*, *grapkę*, *špilka*, *žiogelis*. Dažniausiai iš šių šešių terminų vartojamas žodis *grafkė*, pasirinktas 56 merginų. 29 respondentės kaip labiausiai vartojamą pasirinko *žiogelis*. Terminą *špilka* dažniausiai pasirenka 5 respondentės, *grapkę* – 3, o *grafkutė* – 2. Nė vieno iš jų nevartoja 5 respondentės. Taisyklingas iš pateiktų

žodžių yra tik *žiogelis*. Viena siuvimo technologijos temą atitinkanti šio termino reikšmė yra pateikta DLKŽe: ‘spyruokliška sulenkiamas smailus segtukas drabužiams sukabinti’.

Trisdešimt trečia grupelė: *guzikas, saga*. Žodį *saga* vartoja 84 respondentės, *guzikas* – 12. Nė vieno iš jų nevirta 4 studentės. Žodis *guzikas* yra netaisyklingas. DLKŽe pateikia tokia termino *saga* reikšmė: ‘į kilputę ar skylutę neriama skrituliukas drabužiams susegti: ~as įsiūti. Ištrūko s., ~elė, ~utė. Medinės, metalinės sagos’.

Trisdešimt ketvirtoje grupelėje yra terminai: *katuška, ritė, špulė*. Antrąjį daugiausia vartoja 42, trečiąjį – 32, termino *katuška* nevirta nė viena apklaustoji. 26 respondentės teigė nevirtančios šių žodžių. Taisyklingas yra tik žodis *ritė*. Jo su siuvimo technologija susijusios reikšmė DLKŽe: ‘siūlų ritinys: Metmenų r. Kryžminė r.’.

Trisdešimt penktos grupelės žodžių junginių yra du – *kelnių nugara* ir *kelnių užpakalis*. Dažniau iš jų vartojamas žodis *kelnių užpakalis* – atsakė 41 respondentė, o *kelnių nugara* – 25. Šių žodžių visai nevirta 34 merginos. Taisyklingas žodžių junginys yra *kelnių užpakalis*.

Net 55 respondentės nevirta nė vieno trisdešimt šeštos grupelės žodžio: *knatai, knateliai, pussiūliai, pusverpaliai*. Populiariausias tarp šių terminų – *knatai* (dažniausias 30 asmenų kalboje). Kiti terminai retesni: *pussiūliai* vartojami 7, *pusverpaliai* – 5, *knateliai* – 3 apklaustųjų. Tik terminas *pusverpaliai* yra teiktinas žodis, jo reikšmė (vienaskaitos forma) DLKŽe: ‘suploninta apskrita sluoksna iš riboto ilgio plaušelių, vartojama siūlams verpti’.

Trisdešimt septintoje grupelėje žodžiai buvo išdėstyti taip: *knopka, knopkė, spaudė, spaustas, spraustukas*. Populiariausias tarp apklaustųjų buvo žodis *knopkė* (vartojamas 63 studentų). Kiti rečiau vartojami: *spraustukas* – 11 studentų, *knopka* ir *spaudė* – po 7, o *spaustas* – 2. Nė vieno šių terminų nevirta 10 apklaustųjų. Netaisyklingi žodžiai yra *knopka* ir *knopkė*. Terminas *spraustukas* reikšmė DLKŽe: ‘spraudžiamoji dvipusė paslėpta sąsaga’.

Trisdešimt aštuntos grupelės terminai: *kraštas* ir *rantas*. Pirmojo vartosena daug dažnesnė už antrojo (atitinkamai 74 ir 3 respondentės). Šių žodžių nevirta 23 iš 100 apklaustųjų. Grupelė išskirtinė tuo, kad abu terminai yra taisyklingi, sinonimai. Čia pateikta rečiau vartojamo žodžio *rantas* viena iš LKŽe reikšmių, susijusi su siuvimo gaminiais: ‘2. kraštas, briauna: Aptrušęs jau rankovės rąntas Pgg.’.

Trisdešimt devintos ir keturiasdešimos grupelių žodžiai skiriasi tik vyriškosios ir moteriškosios giminės raiška. Trisdešimt devintos grupelės žodžiai yra du: *kriaučius, siuvėjas*. 88 respondentės vartoja terminą *siuvėjas*, 4 teigia dažniau vartojančios *kriaučius*. Nė vieno iš šių žodžių nevirta 8 respondentės. Netaisyklingas yra terminas *kriaučius*.

Keturiasdešimos grupelės žodžiai: *kriaučiuvienė, siuvėja*. 91 studentė teikia pirmenybę žodžiui *siuvėja*, 8 nevirta šios grupės terminų, tik 1 respondentė vartoja žodį *kriaučiuvienė*. Pastarasis ir yra neteiktinas.

Keturiasdešimt pirmos grupelės žodžiai yra *kvarbatkos*, *nėriniai*. 71 studentė dažniau vartoja žodį *nėriniai*, o 21 – *kvarbatkos*. Nė vieno nevartoja 8 apklaustosios. *Kvarbatkos* yra netaisyklingas terminas. Žodžio *nėrinys* reikšmė DLKŽe: ‘1. nertas, pintas ar siuvinėtas daiktas (drabužis, staltiesė, užuolaida ar apdailos dalykas): ~i^o raštai. 2. vąšeliu nertas mezginys: *Retas, tankus n. Sėdi su nėriniu rankose*. 3. mezginys’.

Keturiasdešimt antroje grupelėje – kitas galimas audinių puošybos būdas, įvardijamas kaip *mereška*, *peltakys*, pastarąjį dažniau vartoja 25, o pirmąjį – tik 5 respondentės. *Mereška* yra neteiktinas žodis. Žodžio *peltakys* reikšmė DLKŽe ‘1. dygsnių eilė: *Tankus, retas p. Apykaklės kraštu išvartytas p*. 2. išsiuvinėjimas, ištraukus siūlus audekle: ~iais papuoštos marškinių rankovės’.

Keturiasdešimt trečia grupė: *mova*, *mufta*. Šių žodžių nevartoja 81 apklaustoji. 15 teigė vartojančios žodį *mova*, o 4 – *mufta*. Netaisyklingas terminas – *mufta*. Žodžio *mova* reikšmė DLKŽe – ‘atvirais galais šiltas maišelis rankoms susikišti’.

Keturiasdešimt ketvirtą grupelę sudaro terminai *overlokas*, *siūlėtuvas*, *siuvimo ir apmėtymo mašina*. Dauguma vartoja pastarąjį žodį – 53 respondentės. Kiti terminai mažiau populiarūs: *overlokas* yra terminas, vartojamas 19 apklaustųjų, o *siūlėtuvas* – 4. Nė vieno jų nevartoja 24 apklaustos studentės. Netaisyklingas yra tik pirmasis eilės žodis *overlokas*.

Keturiasdešimt penktos grupelės žodžiai: *pabortė*, *pokraštis*. Dauguma respondenčių šių terminų nevartoja, tokių buvo 70. Terminą *pokraštis* rinkosi 28, o *pabortė* – 2. Taisyklingas yra žodis *pakraštis*: ‘švarko, palto užsegimo krašto apatinė dalis’ (DLKŽe).

Keturiasdešimt šeštos grupelės žodžių yra 4: *padalka*, *padalkas*, *padelka*, *palanka*. Populiariausias tarp apklaustųjų yra terminas *padelka* (vartojamas 34 respondenčių). Gana dažnai vartojamas ir *padalka*, jam teikia pirmenybę 31 studentė. Terminas *palanka* vartojamas 4 studentė kalboje, o *padalkas* – 2. Visai šių žodžių nevartoja 29 studentės. Taisyklingas buvo tik terminas *palanka*, turintis reikšmę ‘drabužio apačios užlenkimas: *Reikia didesnę palanką užlenkti – per ilgas sijonas*’ (DLKŽe).

Keturiasdešimt septintą grupelę sudaro terminai *padkladkė*, *pamušalas*. Pirmasis žodis apklaustų studentė visiškai nevartojamas, didžioji dalis vartoja žodį *pamušalas* (81 respondentė). Nevartojančių minėtų terminų buvo 19. *Padkladkė* yra netaisyklingas žodis. Taisyklingo termino *pamušalas* reikšmė iš DLKŽe – ‘drabužio apačioje pasiuvamas kitas audinys: *Tam švarkeliui nedėsiu ~o. Apsiausto p. šilkinis*’.

Keturiasdešimt aštuntos grupelės sandai: *papadalkis*, *papadalkys*, *papadelkis*, *papalankė*. Šių žodžių visiškai nevartoja 87 studentės. Nors terminų pateikta daug, juos vartojančių apklaustų žmonių skaičius visai nedidelis. Žodį *papalankė* dažniau vartoja 6, terminą *papadalkis*

renkasi 5 respondentės, o žodžio *papadalkys* nevartoja nė viena studentė. Taisyklingas iš visų šių žodžių yra terminas *papalankė*.

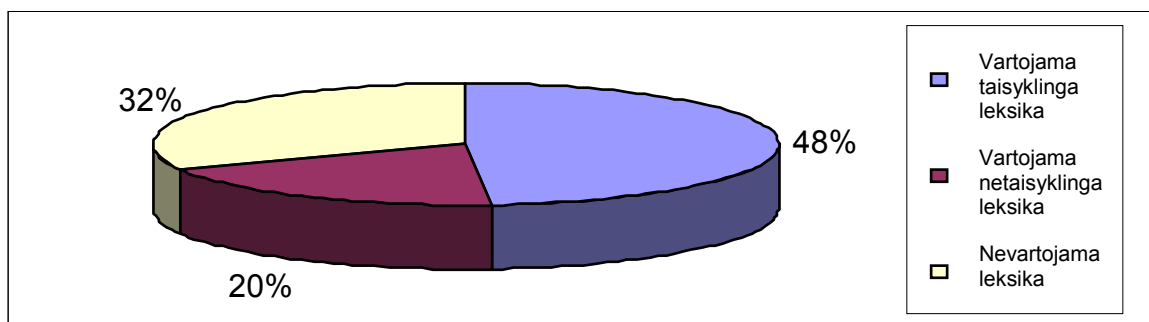
Keturiasdešimt devintą grupelę sudaro du žodžiai – *pastiprintojas* ir *tvirtiklis*. Jie retai vartojami apklaustų studentų, terminas *tvirtiklis* yra 33 apklaustųjų leksikos dalis, o *pastiprintojas* dažniau vartojamas 10 respondenčių. 57 šių žodžių nevartoja. Taisyklingas yra žodis *tvirtiklis*. Jo reikšmė, susijusi su siuvimo technologija, pateikta LKŽe: ‘avalynės arba drabužio stiprinamoji detalė: *Avalynės priekio kraštais iš apačios prisiuvama arba priklijuojama juostelė vadinama šoniniu tvirtikliu*’.

Penkiasdešimos grupelės žodžiai: *primatavimas*, *primeravimas*, *primerka*. Dažniausiai iš jų vartojamas – *primatavimas* (57 studentų). Žodis *primerka* vyrauja 11, *primerka* – 10 respondenčių leksikoje. Visiškai šių žodžių nevartoja 22. Taisyklingas yra terminas *primatavimas*. Žodžio *primatuoti* reikšmė DLKŽe: ‘pritaikyti matą: ~avo man kostiumą. | sngr.: *Einu pas siuvėją prisimatuoti*’.

Priešpaskutinės anketos grupelės žodžiai: *rai(s)feršliusas*, *rei(s)feršliusas*, *užtrauktukas*. Pirmieji du terminai yra visiškai nevartojami apklaustų studentų kalboje, 88 vartoja žodį *užtrauktukas*, o 12 net ir jo savo kalboje nevartoja. Terminas *užtrauktukas* yra vienintelis taisyklingas grupėje. Jo reikšmė – ‘užtraukiamasis užsegimas: *Drabužio u.*’ (DLKŽe).

Paskutinėje grupėje yra du terminai, tai *siuvimo mašina* ir *siuvamoji mašina*. Net 91 studentė vartoja pirmąjį žodį. 6 vartoja terminą *siuvamoji mašina*, o 3 nevartoja jokio termino iš pateiktų. Taisyklingas yra žodis *siuvamoji mašina*.

Susumavus visus studentų vartojamus taisyklingus, netaisyklingus arba visai nevartojamus žodžius, ir padalijus iš terminų skaičiaus, gauti duomenys, kurie paversti procentais ir rodo, kiek taisyklinga studentų vartojama siuvimo technologijos leksika. Duomenys pateikti pav. esančioje diagramoje.

Pav. Siuvimo technologijos leksikos vartoseną

Išvados

1. Iš *Aprangos žodyno* išrinkti 376 su aprangos leksika susiję leksiniai vienetai, kurių dalį yra terminai, pagal reikšmę jie suskirstyti į semantines grupes: *Drabužių leksika*; *Bendrieji terminai*; *Siūlių pavadinimai*; *Detalių, furnitūros pavadinimai*; *Siuvinio puošybos pavadinimai*; *Siūlų, verpalų pavadinimai*; *Matmenų pavadinimai*; *Audinių, jų rūšių pavadinimai*; *Odų ir kailių leksika*; *Siuvinių savybių leksika*; *Siuvimo įrangos ir prietaisų pavadinimai*.

2. Rasta 216 vientisinių ir 160 sudėtinių leksinių vienetų. Iš sudėtinių dvižodžiai yra 133, trižodžiai – 25, o daugiažodžiai – 2. Dvižodžiai daugiausia padaryti pagal schemą $B+D$ (*būdvardis+daiktavardis*) – 75 pavadinimai, mažiau – iš $D+D$, t. y. 34 leksemos ir mažiausia – pagal schemą DLV (*dalyvis*)+ D – 24 leksiniai vienetai. Trižodžiams dažniausiai taikoma schema yra $D+PRL$ (*prielinksnis*)+ D – 13 atvejų, kitos daug retesnės: SK (*skaitvardis*)+ $D+D$ – 3 leksemos, $D+D+D$ – 2 pavadinimai, visi kiti pasitaiko tik po vieną kartą. Abu daugiažodžiai leksiniai vienetai padaryti pagal tą pačią schemą: $D+PRL+B$ (*būdvardis*)+ D .

3. Savos kalbos žodžių *Aprangos žodyne* yra tik 3, darinių – 132. Darinių grupė skyla į vedinius (115 pavadinimų) ir dūrinius (17 pavadinimų). Vediniai daugiausia sudaromi su priesagomis (77 pavadinimai). Dažniausiai iš ištirtos leksikos vartojami vardažodiniai vediniai su afiksu *-ena* (20 kartų), *-elis*, *-ė* (7 kartai), *-(i)ukas* (7 kartai), *-inys* (4 kartai), *-ėlis* (3 kartai), o veiksmažodiniai vediniai – su priesagomis *-inys* (5 kartai), *-imas* (3 kartai), *-tis* (3 kartai) ir *-alas* (2 kartai). Su galūnėmis padarytos 27 aprangos leksemos, tarp jų vardažodiniai vediniai su galūnėmis *-is* (2 kartai) ir *-ė* (1 kartas), o dažniausios veiksmažodinių vedinių galūnės yra *-as* (*-ai*) (10 kartų) ir *-a* (*-os*) (9 kartai). Daugiausia sudaroma vedinių su priešdėliais *ant-* (5 kartai), *pa-* (2 kartai), *po-* (2 kartai). Dūriniai dažniausiai sudaryti iš $D+D$ (12 kartų), $B+D$ (2 kartai).

4. Skolinių rasta 81. Tikrųjų – 4, visi jie kilę iš slavų kalbų, iš germanų ir finougrų kilusių leksemų nepasitaikė. Tarptautinių skolinių yra 77, 7 atėję iš klasikinių kalbų, 70 – iš nacionalinių. Lotynizmų rasta 4, graikų skolinių – 3. Iš nacionalinių kalbų daugiausia leksemų pasiskolinta iš prancūzų kalbos (42 pavadinimai), kitų kalbų (16 pavadinimų), mažiau – iš anglų ir vokiečių kalbų (po 6 pavadinimus). Iš kitų kalbų grupės išsiskiria lenkų kalba, iš kurios kilę 7 aprangos pavadinimai.

5. Remiantis anketų duomenimis galima teigti, kad apklaustų ŠU studentų kalba (siuvimo technologijos terminai) gana taisyklinga, 48% respondenčių vartoja taisyklingus terminus, tik 20% kasdienei kalbai dažniau renkasi netaisyklingus siuvimo technologijos žodžius, o 32% apklaustųjų anketoje pateiktų terminų visai nevartoja. Daug slavizmų jau iš kabos išnykę, tačiau kai kurie vis dar populiarūs, pvz., *padelka*, *bordiūras*, *chaltūra*. O anglizmai nėra taip paplitę, kaip galima buvo prognozuoti, žinant jų antplūdį į lietuvių kalbą. Todėl darbo

įvade pateikta hipotezė nepasiteisino. Apskritai paaiškėjo, kad kai kurie anketoje pateikti netaisyklingi siuvimo technologijos terminai visiškai nevartojami arba vartojami labai negausiai, greičiausiai dėl to, kad yra jau pasenę. Prie tokių priskirtini: *rai(s)feršliusas*, *rei(s)feršliusas*, *padkladkė*, *akselbantas*, *noperskas*, *apvodkė*, *manžetas*, *bovelna*.

Šaltiniai

Kalbos patarimai. Kn. 4: Leksika: 1. Skolinių vartojimas (svetimybės, tarptautiniai žodžiai) / Autorė ir sudarytoja Danguolė Mikulėnienė. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2002. 118 p.

PRIČINAUSKAS, Juozas. *Aprangos žodynas: lietuvių–anglų–vokiečių–prancūzų–rusų kalbų aprangos žodynas*. Vilnius: Apyaušris, 2002. 262 p.

Terminologijos taisyms / Lietuvių k. inst., parengė K. Gaivenis, ir kt. Vilnius: Mokslo, 1992. 160 p.

Literatūra

Aiškinamasis tekstilės terminų žodynas / Ričardas Čiukas, ir kt. Kaunas: Technologija, 2001. 637 p.

AMBRAZAS, Saulius. *Daiktavardžių darybos raida*. T. 2. Kaunas: Spindulys, 2000. 351 p.

Balsas.lt. Mados naujovė: „džeginsai“ ir „treginsai“ [interaktyvus]. [Žiūrėta 2012 m. gegužės 20]. Prieiga per internetą: <<http://www.balsas.lt/naujiena/296070/mados-naujove-dzeginsai-ir-treginsai-nuotr>>.

BŪGA, Kazimieras. *Rinktiniai raštai* / sud. Z. Zinkevičius, V. Mažiulis. T. 2. Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1958. 730 p.

BARANAUSKAITĖ, Jūratė. *Leksikologijos pradmenys: (leksinė semantika)*. Vilnius: LTSR aukšt. ir spec. vid. mokslo m-ją, 1979. 72 p.

CELIEŠIENĖ, Vilija; DŽEŽULSKIENĖ, Judita. *Profesinės kalbos pagrindai: vadovėlis*. Kaunas: Technologija, 2009. 310 p.

DAUKANTIENĖ, Virginija. *Siuvimo technologija: mokomoji knyga*. Kaunas: Technologija, 2004. 117 p.

DLKŽe – Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. [interaktyvus]. Vyr. red. Stasys Keinys. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2011 [žiūrėta 2012 m. gegužės 19]. Prieiga per internetą: <<http://dz.lki.lt/>>.

GAIVENIS, Kazimieras. *Lietuvių terminologija: teorijos ir tvarkytos metmenys*. Vilnius: LKI I-kla, 2002. 145

JAKAITIENĖ, Evalda. *Leksikologija: studijų knyga*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2010. 351 p.

KEINYS, Stasys. *Dabartinė lietuvių terminologija*. Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla, 2005. 497 p.

KEINYS, Stasys. *Terminologijos abėcėlė*. Vilnius: Mokslas, 1980. 115 p.

KUČINSKAITĖ, Antanė; PAPEČKYS, Pijus. Sisteminis drabužių technologijos žodynėlis. *Mūsų kalba*, 1976, 5, p. 26–42.

KVAŠYTĖ, Regina. *Mokomasis terminologijos žodynėlis*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2005. 148 p.

KVAŠYTĖ, Regina; MACIENĖ, Jurgita. *Studentų mokslo darbai: mokomoji knyga*. Šiauliai: Šiaurės Lietuva, 2011. 183 p.

LKG – Lietuvių kalbos gramatika: fonetika ir morfologija: (daiktavardis, būdvardis, skaitvardis, įvardis). T. 1. / A. Laigonaitė, ir kt. Vilnius: Mintis, 1965. 752 p.

LKŽe – Lietuvių kalbos žodynas [interaktyvus]. T. 1–20. Redaktorių kolegija: Gertrūda Naktinienė (vyr. red.), ir kt. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2005 [žiūrėta 2012 m. gegužės 19]. Prieiga per internetą: <<http://www.lkz.lt/startas.htm>>.

LTE – Lietuviškoji tarybinė enciklopedija / J. Zinkus (vyr. red.), ir kt. T. 11. Vilnius: Mokslas, 1983. 640 p.

Lietuvių kalba: vadovėlis LR aukšt. m-klų prad. mokymo pedagogikos spec. studentams / Janina Barauskaitė, ir kt. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1995. 334 p.

MASTEIKAITĖ, Vitalija. *Drabužių konstravimo pagrindai*: [mokymo priemonė]. Šiauliai, ŠU I-kla, 2001. 146 p.

PACEVIČIŪTĖ, Alvyda; STATAUSKIENĖ, Loreta; GEDMANTIENĖ, Edita. *Darbai su audiniu, siūlais, verpalais: drabužių kultūra: vadovėlis 5–8 klasei*. Kaunas: Šviesa, 2000. 255 p.

PAKERYS, Antanas. *Akcentologija*. T. 1. Daiktavardis ir būdvardis. Kaunas: Šviesa, 1994. 423 p.

SABALIAUSKAS, Algirdas. *Lietuvių kalbos leksika – Лексика литовского языка*. Vilnius: Mokslas, 1990. 335 p.

ŠALKAUSKIS, Stasys. *Pedagoginiai raštai*. Kaunas: Šviesa, 1991. 654 p.

Tarptautinių žodžių žodynas / sudarytoja Aldona Bendorienė, ir kt. Vilnius: Alma littera, 2008. 790 p.

Texsite.info: Tekstilinis aiškinamasis žodynas [interaktyvus] [žiūrėta 2012 m. gegužės 19]. Prieiga per internetą: <<http://lt.texsite.info/Prad%C5%BEia>>.

URBUTIS, Vincas. *Žodžių darybos teorija*. Vilnius: Mokslas, 1978. 337 p.

VLKK – Valstybinė lietuvių kalbos komisija: Valstybės įstaiga, sprendžianti kalbos politikos klausimus [interaktyvus] [žiūrėta 2012 m. gegužės 19]. Prieiga per internetą: <<http://www.vlkk.lt/>>.

Summary

Lexical peculiarities of clothing articles

This work analyzes the clothing lexis, selected from *Lietuvių–anglų–vokiečių–prancūzų–rusų kalbų aprangos žodynas* of Juozas Pričinauskas. Some of the clothing lexis are terms – the definitions are found in *Aiškinamasis tekstilės terminų žodynas* (2001), another part – specific words or complex names. All collected material is provided in *Priedai*. Denotations selected from the clothing vocabulary are divided into groups based on *Sisteminis drabužių technologijos žodynėlis* model of Antanė Kučinskaite and Pijus Papečkys (*Mūsų kalba* 1976, 26). It was picked out 11 groups of lexical clothing: *Clothes; General Terms; Seams; Details, Accessories; Sewing decor; Thread, yarn; Dimensions; Fabrics, their types; Leather and fur; Stitcher properties; Sewing equipment and devices*.

In theoretical part of the work clothing lexis is defined as a part of professional lexis: it is described how to define the term, professionalism, word, concept. The etymology and word formation explores from where and how the words appears,. The work shows how the Lithuanian lexis is divided into its own words (inheritances) and borrowers by the etymological view. There are described 4 main ways of formation: suffixes derivatives formation, prefixes derivatives formation, inflectional derivatives formation, compound terms (mortise) formation, discussed, what are the suffixes, endings, prefixes generally made the simple terms, what are formation teams, what are the most common types of formation of compound terms. There are also described the complex terms. They usually consist of 2–4 words.

In the practical part of the work all the denotations of clothes are divided into simple and complex, composite – to two words, three words or many words and are described of which part of speech these terms are formed. Simple terms are divided into three groups – own speech words, derivatives, borrowers; derivatives are analyzed from formation approach, and the borrowers – on origin approach. There are 213 simple denotations and 164 complex denotations.

The next part of the work – the use of clothing vocabulary among students of university of Šiauliai. It is investigated whether students used clothing lexis is correct or not. 100 students of 1–2 course , studying in university of Šiauliai in *Technology, Education, Social Welfare and Disability Studies Faculties* answered the questionarie, consisting of groups with regular and irregular words They had to indicate the words they use in their everyday speech. The analysis of responses showed that the largest part (48%) of being used clothing lexis is correct, 20% – is irregular and 32 % clothing lexis is not used at all.

Priedai

1 priedas

I. Drabužiai

añtkrūtinis – ‘2. skepeta, dėvima ant krūtinės’ *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*, toliau – *DLKŽe*

añtriešis – ‘2. megztinis užmovas, nešiojamas ant riešo’ *DLKŽe*

apjuostėlis:

1 *apjuostis* – ‘1. juosmuo’: *Apjuostis sejono, kelnų yra aprumbas* J.; ‘2. diržas’: *Jis ištraukė kirvį iš mano apjuostės* J. *LKŽe*

2 *apjuostis* – ‘sf. prijuostė, prikyštė’: *Ir supynė lapus fygu, ir padarė sau šurčius* (paraštėje *apjuostis*) *BB1Moz3,7. LKŽe*

aprangos prėkės:

aprangà – ‘žmogaus apdarui skirti gaminiai’ *Aiškinamasis tekstilės terminų žodynas*, toliau – *ATTŽ*, čia – *ATTŽ 31*

prėkė – ‘medžiaga ar gaminy, skirtas parduoti’ *ATTŽ 284*

bolero – ‘3. trumpa (iki talijos) berankovė moteriška liemenė be apykaklės, dėvima ant suknelės arba palaidinukės’ *Tarptautinių žodžių žodynas 2008*, toliau – *TŽŽ*, čia – *TŽŽ 110*

*būrka*¹ – ‘didelis milinis apsiaustas’: *Į šitą būrką įsilindęs galiu po žiemos vartais gulėti* Gr. *Apsivilko kailiniais ir ant viršaus būrka* Dkš. *Lietuvių kalbos žodynas*, toliau – *LKŽe*

darbinė palaidinė:

darbinis, darbinė → d a r b a s 1: *darbiniai drabužiai* (darbui skirti). *Darbinis* arklys. *DLKŽe*

dárbas – ‘1. fizinė bei protinė veikla, dirbimas’: *Fizinis, protinis (proto), visuomeninis, pedagoginis dárbas. Rankų dárbas. Sunkus, gaislus, greitas dárbas. Nusitverk koki dárba. Dárbo diena. Dárbo našumas. Dárbo apsauga. Greitas į dárbus. Gyvena iš dárbo. Namų darba* (užduotys mokiniams atlikti namie). *Laukų darbai*. *Žemės dárbas. Dárbas dárba veja* (daug darbų). *Specialus: Širdies dárbas. Jūros ir vėjo dárbas. Mašinos dárbas. DLKŽe*

palaidinė – ‘vyriškas lengvos medžiagos drabužis, ppr. juosiamas juosta ar diržu’: *Kareivio palaidinė. DLKŽe*

darbinė unifòrma:

darbi□nis, darbi□nė → d a r b a s 1: *darbi□niai drabužiai* (darbui skirti). *Darbi□nis arklys. DLKŽe*

dárbas – ‘1. fizinė bei protinė veikla, dirbimas’: *Fizinis, protinis (proto), visuomeninis, pedagoginis dárbas. Rankų dárbas. Sunkus, gaislus, greitas dárbas. Nusitverk kokį dárba. Dárbo diena. Dárbo našumas. Dárbo apsauga. Greitas į dárbus. Gyvena iš dárbo. Namų darba□* (užduotys mokiniams atlikti namie). *Laukų darbai□. Žemės dárbas. Dárbas dárba veja* (daug darbų). Specialus: *Širdies dárbas. Jūros ir vėjo dárbas. Mašinos dárbas. DLKŽe*

unifôrma – ‘vienos formos, vienodo kirpimo, skiriamaisiais ženklais dekoruoti drabužiai, skirti įvairių žinybų asmenims’ *ATTŽ 397*

darbi□niai drabužiai:

darbi□nis, darbi□nė → d a r b a s 1: *darbi□niai drabužiai* (darbui skirti). *Darbi□nis arklys. DLKŽe*

dárbas – ‘1. fizinė bei protinė veikla, dirbimas’: *Fizinis, protinis (proto), visuomeninis, pedagoginis dárbas. Rankų dárbas. Sunkus, gaislus, greitas dárbas. Nusitverk kokį dárba. Dárbo diena. Dárbo našumas. Dárbo apsauga. Greitas į dárbus. Gyvena iš dárbo. Namų darba□* (užduotys mokiniams atlikti namie). *Laukų darbai□. Žemės dárbas. Dárbas dárba veja* (daug darbų). Specialus: *Širdies dárbas. Jūros ir vėjo dárbas. Mašinos dárbas. DLKŽe*

drabužiai – ‘žmogaus kūno apdarai, turintys taikomąją ir estetinę paskirtį; gali būti siūtiniai arba megztiniai’ *ATTŽ 81*

durtinỹs – ‘smaugtas, ilgas vyriškas drabužis, surdutas’: *Žieminis durtinỹs. DLKŽe*

dvieĩlis švarkas – ‘švarkas, kurio skvernai priekyje vienas kitą uždengia 10–12 cm; jo priekyje gali būti viena, dvi ar trys sagų eilės’ *ATTŽ 85*

dviejũ daliũ kostiũmas:

dũ, dvi□ (*dviejũ; dvi□em; dũ, dvi□; dviẽm; dviejuosẽ, dviejosẽ*) kiek. sktv. – ‘skaičius, kiekybė ir skaitmuo 2’: *Dũ broliai. Dvi□ akys. Per dũ kartus parsinešiau. Tarp dviejũ aukliũ vaikas be galvos* (tts.) *DLKŽe*

dali□s – ‘1. tam tikras visumos kiekis, sudedamasis elementas’: *Šimtoji skaičiaus dali□s. Mašinos dãlys. Trijũ daliũ romanas. Jau didesnẽ lauko dali□s suarta. Sutrũko puodas į daug daliũ. Kalbos dali□s* (lingv. žodžių klasė: daiktavardis, būdvardis, įvardis ir kt.). *Vardinẽ tarinio dali□s.* (lingv.) *DLKŽe*

kostiũmas – ‘komplektas iš dviejũ ar daugiau drabužių’ *ATTŽ 172*

dži□nsai – ‘kelnės iš tam tikro standaus audinio’ *DLKŽe*

elastiki□nės kėlnės:

elastānas, elastāno plūoštas – ‘sintetinis elastomerinis pluoštas, sudarytas iš ne mažiau kaip 85 % (pagal masę) segmentuoto poliuretano; išilgai jo makromolekulių grandinių kaitaliojasi liauni ir standūs segmentai, todėl jis esti tampus – ištemptas iki trigubo ilgio tuoj pat susitraukia iki pradinio ilgio, kai tik tempimo jėga pašalinama.’ *ATTŽ* 95

kėlnės – ‘drabužis apatinei kūno daliai su ilgomis klešnėmis kiekvienai kojai’ *ATTŽ* 150

frākas – ‘vyriškas iškilmių kostiumas: ilgas švarkas priekyje iškirptais skvernais ir kelnės su antsiuvais be atraitų’ *ATTŽ* 106

gėdulo drabužiai:

gėdulas – ‘liūdesys dėl mirusio, gedėjimas’: *Gėdulo drabužiai. Gėdulo maršas, mitingas. Paskelbti gėdulą. DLKŽe*

drabužiai – ‘žmogaus kūno apdarai, turintys taikomąją ir estetinę paskirtį; gali būti siūtiniai arba megztiniai’ *ATTŽ* 81

gėdulo šydas:

gėdulas – ‘liūdesys dėl mirusio, gedėjimas’ *Gėdulo drabužiai. Gėdulo maršas, mitingas. Paskelbti gėdulą. DLKŽe*

šydas – ‘tinklinis arba tiulinis moteriškos skrybėlaitės priedas veidui pridengti’ *ATTŽ* 366

iqlgas sijōnas:

iqlgas, ilgā – ‘1. nutįęs į ilgį, tolį (erdvėje)’: *Ilgas siūlas, rąstas, tiltas. Ilgā kartis, upė. Ilgas kelias (tolimas). Išsitiese kaip iqlgas (visu ūgiu). DLKŽe*

sijōnas – ‘įvairaus ilgio viršutinis moteriškas drabužis, nuo juosmens gaubiantis abi kojas drauge’ *ATTŽ* 321

išeigiqlnė suknėlė:

išeigqlnis, išeigqlnė → i š e i g a 2: *išeigqlniai drabužiai. Išeigqlnė diena. DLKŽe*

išeiga – ‘2. išėjimas (į svečius, į iškilmes)’: *Drabužius išeigai pasisiūdinau. DLKŽe*

suknėlė – ‘viršutinis moterų arba mergaičių drabužis – išvien liemenė su sijonu’ *ATTŽ* 352

išeigiqlniai drabužiai – drabužiai, dėvimi oficialiomis ar iškilmingomis progomis’ *ATTŽ* 130

kārdiganas – ‘užsagstomas arba užtraukiamas megztinis, palaidinė be apykaklės, su iškirpte prie kaklo’ *TŽŽ* 356

kelnāitės – ‘trumpos (aukščiau kelių) apatinės arba sportinės kelnės’ *ATTŽ* 149

kėlnės – ‘drabužis apatinei kūno daliai su ilgomis klešnėmis kiekvienai kojai’ *ATTŽ* 150

kėlnės be atraitų:

kėlnės – ‘drabužis apatinei kūno daliai su ilgomis klešnėmis kiekvienai kojai’ *ATTŽ* 150

kėlnių ātraitas – ‘kelnių klešnės apačios atlankas’ *ATTŽ* 150

(kėlnės) bermùdos:

bermùdai – ‘lengvos vasarinės kelnės beveik iki kelių.’ *TŽŽ* 99

kėlnės su atraitaiš:

kėlnės – ‘drabužis apatinei kūno daliai su ilgomis klešnėmis kiekvienai kojai’ *ATTŽ* 150

kėlnių ātraitas – ‘kelnių klešnės apačios atlankas’ *ATTŽ* 150

kiklikas – ‘*etnogr.* moterų liemenė’ *DLKŽe*

kimonò – ‘1. tautinis japonų apdaras – ilgas, laisvas, per juosmenį sujuosiamas tam tikra juosta (obe), plačiomis ištisinio kirpimo rankovėmis (sodėmis).’ *ATTŽ* 155

kìtelis – ‘1. *TrpŽ* kariško sukirpimo uniforminis švarkas, ppr. vasarinis’: *Nuėjo viduriu gatvės ilgakojis karininkas su baltu kaip sniegas kìteliu, su ilgu liemeniu rš. Ant suolo sėdėjo Zujevas ir armijos vado adjutantas – nuplikęs kapitonas, apsivilkęs kìteliu sp. ‘2. BŽ200, J drobinis švarkas, apsiaustas’: Man geriausiai tinka kìtelis su stačia apykakle Nmk. Apsivilk kìtelį po apačia! Btg. Apsisiausk kìtelį – sušalsi Vdk. Kìtelis turi būti sukirptas ir pasiūtas pagal kožno ūgį ir kūno sudėtuotę Bs. LKŽe*

klōstytyas sijōnas:

klostāvimas, plisāvimas – ‘pastovių gaminio klosčių sudarymas’. *ATTŽ* 159

sijōnas – ‘įvairaus ilgio viršutinis moteriškas drabužis, nuo juosmens gaubiantis abi kojas drauge’ *ATTŽ* 321

kombinezōnas – ‘drabužis, išvien sudarytas iš palaidinės ir kelnių’ *ATTŽ* 166

kombinezōnas-trumpės:

kombinezōnas – ‘drabužis, išvien sudarytas iš palaidinės ir kelnių’ *ATTŽ* 166

trumpės, šōrtai – ‘trumpos (aukščiau kelių) viršutinės kelnės’ *ATTŽ* 395

kostiūmas (eilūtė):

kostiūmas – ‘komplektas iš dviejų ar daugiau drabužių’ *ATTŽ* 172

liemēnė – ‘berankovis, liemenį dengiantis siūtinis arba megztinis viršutinis drabužis’ *ATTŽ* 186

liemenėlė – ‘moteriškas apatinis drabužis krūtims prilaikyti’ *ATTŽ* 187

liētpaltis – ‘lengvas užsegamas paltas su rankovėmis, skirtas apsisaugoti nuo kritulių’ *ATTŽ* 187

livrēja – ‘uniforminis šveicorių (kai kuriose šalyse – taip pat liokajų) drabužis.’ *LKŽe*

mantò – ‘platus moteriškas paltas.’ *TŽŽ* 457

marškiniai – ‘pečius ir liemenį dengiantis viršutinis drabužis trumpomis ar ilgomis rankovėmis su užsegimu priekyje’ *ATTŽ* 197

marškiniai trumpomis rankovėmis:

marškiniai – ‘pečius ir liemenį dengiantis viršutinis drabužis trumpomis ar ilgomis rankovėmis su užsegimu priekyje’ *ATTŽ* 197

trumpas, trumpà – ‘1. kuris nedidelio ilgio’: *Trumpi plaukai. Trumpas drabužis. Trumpà žolė. Trumpos rankovės. Trumpas kelias. DLKŽe*

rankovė – ‘drabužio dalis, maunama ant rankos’ *ATTŽ* 299

mini sijonas:

mini – ‘1. labai trumpų moteriškų drabužių tipas’ *TŽŽ* 483

sijonas – ‘įvairaus ilgio viršutinis moteriškas drabužis, nuo juosmens gaubiantis abi kojas drauge’ *ATTŽ* 321

mokyklinė unifõrma:

mokyklinis, mokyklinė → m o k y k l a 1: *Mokyklinis amžius DLKŽe*

mokyklà – ‘1. mokymo bei auklėjimo įstaiga’: *Pradinė, pagrindinė, vidurinė, aukštoji mokyklà. Medicinos, muzikos, kultūros mokyklà. Į mokyklą priimti, eiti, leisti. DLKŽe*

unifõrma – ‘vienos formos, vienodo kirpimo, skiriamaisiais ženklais dekoruoti drabužiai, skirti įvairių žinybų asmenims’ *ATTŽ* 397

movà – ‘2. šiltas maišelis atvirais galais rankoms susikišti’ *DLKŽe*

naktiniai marškiniai:

naktiniai marškiniai, naktinukai – ‘moteriškas naktinis drabužis, dengiantis liemenį ir kojas’ *ATTŽ* 224-225

neláidomieji viršutiniai marškiniai:

láidyti, láido, láidė – ‘6. žr. l y g i n t i 1’ *DLKŽe*

lyginti, lýgina, lýgino – ‘1. daryti paviršių lygų’: *Lýginti pievą. Skalbinčius lýginti (lygintuvu). Sangražinis: Kelias jau lýginasi (gruodas apsitrina). DLKŽe*

viršutiniai drabūžiai – ‘drabužiai, vilkimi viešumoje, džen. ant apatinių drabužių’ *ATTŽ* 422

marškiniai – ‘pečius ir liemenį dengiantis viršutinis drabužis trumpomis ar ilgomis rankovėmis su užsegimu priekyje’ *ATTŽ* 197

palaidinė – ‘vyriškas lengvos medžiagos drabužis, ppr. juosiamas juosta ar diržu’: *Kareivio palaidinė. DLKŽe*

palaidinukė – ‘laisvo kirpimo, nesuimtas per juosmenį moteriškas drabužis su rankovėmis arba be jų, dengiantis pečius ir liemenį iki klubų’ *ATTŽ* 246

palaidinukė su apjuostėliu:

palaidinukė – ‘laisvo kirpimo, nesuimtas per juosmenį moteriškas drabužis su rankovėmis arba be jų, dengiantis pečius ir liemenį iki klubų’ *ATTŽ* 246

apjuostėlis – 1. *apjuosti, apjuosia, apjuosė* – ‘apsupti, aprišti juosta, diržu ir pan.’: *Piršlį apjuosė juosta. Sangražinis: Apsijuosė diržu. DLKŽe*

páltas – ‘apsiaustas su rankovėmis, skirtas apsisaugoti nuo lietaus, vėjo ar šalčio’ *ATTŽ* 247

páltas su gobtuvu:

páltas – ‘apsiaustas su rankovėmis, skirtas apsisaugoti nuo lietaus, vėjo ar šalčio’ *ATTŽ* 247

gobtuvas – ‘apdangalas galvai gobti; gali būti kaip drabužio dalis’ *ATTŽ* 115

páltas su kailiniais apsiuvaš:

páltas – ‘apsiaustas su rankovėmis, skirtas apsisaugoti nuo lietaus, vėjo ar šalčio’ *ATTŽ* 247

kailinis, kailinė → *k a i l i s*: *kailinės pirštinės. Kailinė kepurė. Kailinių žvėrelių ūkis DLKŽe*

káilis – ‘plaukuota gyvulio oda’: *Avies, vilko, šuns, lapės káilis. Skreba kaip senas káilis. Perkeltine reikšme: Neteisk kito, kol jo káilyje (padėtyje) nesi buvęs. DLKŽe*

āpsiuvas – ‘1. išilgo audinio juostelė kraštui apsiūti; ‘2. juostele apsiūtas kraštas’ *Sisteminis drabužių technologijos žodynelis, toliau – SDTŽ; čia – SDTŽ* 35

páltas su kailiniu pāmušalu:

páltas – ‘apsiaustas su rankovėmis, skirtas apsisaugoti nuo lietaus, vėjo ar šalčio’ *ATTŽ* 247

kailinis, kailinė → *k a i l i s*: *kailinės pirštinės. Kailinė kepurė. Kailinių žvėrelių ūkis DLKŽe*

káilis – ‘plaukuota gyvulio oda’: *Avies, vilko, šuns, lapės káilis. Skreba kaip senas káilis. Perkeltine reikšme: Neteisk kito, kol jo káilyje (padėtyje) nesi buvęs. DLKŽe*

pāmušalas – ‘antrasis, vidinis drabužio ar detalės sluoksnis iš specialaus plonesnio audinio’ *SDTŽ* 29

páltas su pāmušalu:

páltas – ‘apsiaustas su rankovėmis, skirtas apsisaugoti nuo lietaus, vėjo ar šalčio’ *ATTŽ* 247

pāmušalas – ‘antrasis, vidinis drabužio ar detalės sluoksnis iš specialaus plonesnio audinio’ *SDTŽ* 29

páltinė suknėlė:

páltas – ‘apsiaustas su rankovėmis, skirtas apsisaugoti nuo lietaus, vėjo ar šalčio’ *ATTŽ* 247

suknėlė – ‘viršutinis moterų arba mergaičių drabužis – išvien liemenė su sijonu’ *ATTŽ* 352

páltkelnės:

páltas – ‘apsiaustas su rankovėmis, skirtas apsisaugoti nuo lietaus, vėjo ar šalčio’ *ATTŽ* 247

kélnės – ‘drabužis apatinei kūno daliai su ilgomis klešnėmis kiekvienai kojai’ *ATTŽ* 150

pāsijonis – ‘apatinis moterų ar mergaičių drabužis, dėvimas po sijonu arba po suknele’ *ATTŽ* 250

pelerinà – ‘1. trumpas berankovis apsiaustas’, ‘2. didelė pečius dengianti viršutinio drabužio apykaklė’ *ATTŽ* 255

peniuāras:

móteriškas chalātas, peniuāras – ‘platus, laisvas, užsegamas arba susijuosiamas drabužis, dėvimas namie ant naktinių arba apatinių baltinių’ *ATTŽ* 222

pižamá – ‘1. miegamasis drabužis iš kelnų ir palaidinės’, ‘2. plačios lengvos kelnės, dėvimos Artimųjų Rytų šalyse’ *ATTŽ* 264

plisúotas sijōnas:

klostāvimas, plisāvimas – ‘pastovių gaminio klosčių sudarymas’ *ATTŽ* 159

sijōnas – ‘įvairaus ilgio viršutinis moteriškas drabužis, nuo juosmens gaubiantis abi kojas drauge’ *ATTŽ* 321

pulòveris – ‘ilgarankovis megztinis, užsivelkamas per galvą, be sąsagų, su apykakle ar be jos; gali būti su V formos kaklo iškirpte’ *ATTŽ* 293

pùskombinezonis:

pus- – pirmasis sandas sudurtinių žodžių, kurie žymi ko nors pusę (*pùsbutelis, pùskepalis*), netikrumą, negrynumą (*pùsbalsis, pùsbernis; pùsapvalis, pùsbrendis*) ar turi kitokią reikšmę (*pùsbadis, pùsgalvis, pùsryčiai*) *DLKŽe*

kombinezōnas – ‘drabužis, išvien sudarytas iš palaidinės ir kelnų’ *ATTŽ* 166

pùspaltis – ‘trumpas paltas’ *DLKŽe*

pũstos kélnės:

pũstas, pũstà – ‘išsipūtęs, išgaubtas’: *Pũstas butelis. Pũstos kelnės. DLKŽe*

kélnės – ‘drabužis apatinei kūno daliai su ilgomis klešnėmis kiekvienai kojai’ *ATTŽ* 150

redingòtas (jojamàsis sùrdutas):

redingòtas – ‘ištisinio kirpimo viršut. drabužis su atverčiama apykakle, prigludęs prie juosmens’ *TŽŽ* 629

sarafānas – ‘toks rusių berankovis drabužis, panašus į suknelę’: *Sarafānai* – *atviros suknelės be rankovių, su petnešomis arba su pečių dalimi, su palaidinuke arba be jos* rš. *LKŽe*

sāris – ‘apsivyniojamas moteriškas drabužis iš (5-9 m ilgio, 1 m pločio) audeklo gabalo, dėvimas Indijoje, Šri Lankoje, Indonezijoje’ *ATTŽ* 315

sijōnas – ‘įvairaus ilgio viršutinis moteriškas drabužis, nuo juosmens gaubiantis abi kojas drauge.’ *ATTŽ* 321

sijōnas su perpetūkais:

sijōnas – ‘įvairaus ilgio viršutinis moteriškas drabužis, nuo juosmens gaubiantis abi kojas drauge.’ *ATTŽ* 321

perpetūkas:

per- – *priešd.* II. daiktavardžiai su juo žymi: ‘1. per ką nors einantį daiktą’: *perkaklis*, *pėrnugaris*, *pėrpetė*. *DLKŽe*

petys – ‘1. kūno dalis nuo kaklo iki rankos’: *Pėtį įrėmęs, laiko vežimą, kad negriūtų. Nelygūs, apvalūs pečiai. Išsinarinti pėtį. Skauda ranką iš petiės. Žiūri per pėtį* (atsigręžęs). *Pečiūs surėmę, vaikščioja* (artimai draugauja). *Paglostė mergaitės peteliūs* (*petukūs*). *DLKŽe*

sijōnkelnės – ‘sijoną imituojančios trumpos (iki kelių arba žemiau jų) kelnės labai plačiomis klešnėmis’ *ATTŽ* 321

smòkingas – ‘juodas vyriškas švarkas šilku apsiūtais atlapais’ *DLKŽe*

striūkė – ‘buitinis arba sportinis įvairios formos puspaltis, džen. su šiltinamuoju įdėklu; gali būti su gobtuvu’ *ATTŽ* 349

striūkė su gobtuvu:

striūkė – ‘buitinis arba sportinis įvairios formos puspaltis, džen. su šiltinamuoju įdėklu; gali būti su gobtuvu’ *ATTŽ* 349

gobtuvas – ‘apdangalas galvai gobti; gali būti kaip drabužio dalis’ *ATTŽ* 115

suknėlė – ‘viršutinis moterų arba mergaičių drabužis – išvien liemenė su sijonu’ *ATTŽ* 352

suknėlė-kostiūmas:

suknėlė – ‘viršutinis moterų arba mergaičių drabužis – išvien liemenė su sijonu’ *ATTŽ* 352

kostiūmas – ‘komplektas iš dviejų ar daugiau drabužių’ *ATTŽ* 172

sūrdutas – ‘smaugtas, su ilgais skvernais vyriškas viršutinis dvieilis drabužis; durtinys’: *Išėiginis sūrdutas* NdŽ. *Tų ir visas apdaras buvo poniškas: pilkos, smulkiai languotos kelnės,*

juodi arba tamsiai mėlyni sūrdutai V.Myk-Put. Numetė jam sudriskusį surdutėlį BM54(Žb). Oi, sega, sega žalią rūtelę prie juodo surdutėlio (d.) Mrc. Mano bernelio milinis surdutėlis LTR(Srj). Perkeltine reikšme: Vasarai, dar kovo sniegui tirpstant, baltus kailinėlius [baltasis kiškis] pakeičia į pilkus, rudeniop surdutėlis pradeda šviesėti sp. LKŽe

švařkas – ‘liemenį dengiantis viršutinis drabužis su rankovėmis ir priekyje sesegamais kraštais’ *ATTŽ* 374

švarkėlis:

švařkas – ‘liemenį dengiantis viršutinis drabužis su rankovėmis ir priekyje sesegamais kraštais’ *ATTŽ* 374

šveñtiniai drabùžiai:

šveñtinis, šveñtinė (1) → š v e n t ě: *šveñtiniai drabùžiai. DLKŽe*

šveñtė – ‘1. iškilnių diena kurio nors žymaus įvykio atminimui’: *Valstybinė, tautos, šeimos šveñtė*; ‘4. tam tikras didesnio masto renginys’: *Sporto šveñtė. Dainų šveñtė. Derliaus šveñtė. DLKŽe*

drabùžiai – ‘žmogaus kūno apdarai, turintys taikomąją ir estetinę paskirtį; gali būti siūtiniai arba megztiniai’ *ATTŽ* 81

tam̃prės:

tamprūmas – ‘medžiagos savybė tuoj pat atgauti savo formą, kai tik pašalinamas deformaciją sukėlęs veiksnys’ *ATTŽ* 375

tarnýbiniai drabùžiai:

tarnýbinis, tarnýbinė → t a r n y b a 1: *Tarnýbiniai reikalai. Tarnýbinis nusikaltimas. Tarnýbinė paslaptis. DLKŽe*

tarnýba – ‘1. tarnavimas; tarnautojo pareigos’: *Valstybinė, karinė tarnýba Atsisakė nuo (iš) tarnýbos. DLKŽe*

drabùžiai – ‘žmogaus kūno apdarai, turintys taikomąją ir estetinę paskirtį; gali būti siūtiniai arba megztiniai’ *ATTŽ* 81

tautiñiai drabùžiai – ‘tautų ar tam tikrų etninių sričių, dažniausiai valstietijos, tradiciniai išėiginiai drabužiai’ *ATTŽ* 378

tėjiniai marškiniai – ‘(vyriški) trumparankoviai apatiniai marškiniai be apykaklės, tenisukai, teniso marškinėliai.’ *vlkk.lt*

tinkliñiai marškiniai (tinklinukai):

tiñklas – ‘įvairios paskirties labai akytas austinis, megztinis, pintinis ar kt. gaminys iš siūlų’ *ATTŽ* 389

marškiniai – ‘pečius ir liemenį dengiantis viršutinis drabužis trumpomis ar ilgomis rankovėmis su užsegimu priekyje’ *ATTŽ* 197

toga – ‘1. ilgas vilnonis senovės romėnų drabužis, vilkėtas ant kairiojo peties’.
‘2. iškilminga teisėjų, profesorių ir kt. mantija’ *ATTŽ* 391

trijų dalių kostiumas:

trys (kiek. sktv.) – ‘skaičius, kiekybė ir skaitmuo 3’: *Trys litai. Trijų dienų viščiukas. Tris kartus sakiau. Dirba už tris* (labai smarkiai). *Trimis valandomis vėliau. Trys šimtai. DLKŽe*

dalis – ‘1. tam tikras visumos kiekis, sudedamasis elementas’: *Šimtoji skaičiaus dalis. Mašinos dalyš. Trijų dalių romanas. Jau didesnė lauko dalis suarta. Sutrūko puodas į daug dalių. Kalbos dalis* (lingv. žodžių klasė: daiktavardis, būdvardis, įvardis ir kt.). *Vardinė tarinio dalis* (lingv.) *DLKŽe*

kostiumas – ‘komplektas iš dviejų ar daugiau drabužių’ *ATTŽ* 172

trikotážiniai baltiniai:

megztinis dirbinys (trikotážo dirbinys) – ‘tekstilės dirbinys, numegztas rankomis arba mezgimo mašina ar pasiūtas iš megztinės medžiagos’ *ATTŽ* 205

baltiniai – ‘siuviniai bei kiti dirbiniai, sudarantys tinkamas higienines sąlygas žmogaus kūnui ar buičiai (apatiniai drabužiai ir marškiniai, lovos skalbiniai)’ *ATTŽ* 54

trikotážiniai marškiniai:

megztinis dirbinys (trikotážo dirbinys) – ‘tekstilės dirbinys, numegztas rankomis arba mezgimo mašina ar pasiūtas iš megztinės medžiagos’ *ATTŽ* 205

marškiniai – ‘pečius ir liemenį dengiantis viršutinis drabužis trumpomis ar ilgomis rankovėmis su užsegimu priekyje’ *ATTŽ* 197

trikotážinis švarkėlis:

megztinis dirbinys (trikotážo dirbinys) – ‘tekstilės dirbinys, numegztas rankomis arba mezgimo mašina ar pasiūtas iš megztinės medžiagos’ *ATTŽ* 205

švarkas – ‘liemenį dengiantis viršutinis drabužis su rankovėmis ir priekyje sesegamais kraštais’ *ATTŽ* 374

tunika – ‘tiesaus kirpimo moteriškas arba vyriškas viršutinis drabužis, pasiūtas iš dviejų audinio gabalų’ *ATTŽ* 396

unifõrma – ‘vienos formos, vienodo kirpimo, skiriamaisiais ženklais dekoruoti drabužiai, skirti įvairių žinybų asmenims’ *ATTŽ* 397

unifõrminis kostiumas:

unifõrma – ‘vienos formos, vienodo kirpimo, skiriamaisiais ženklais dekoruoti drabužiai, skirti įvairių žinybų asmenims’ *ATTŽ* 397

kostiùmas – ‘komplektas iš dviejų ar daugiau drabužių’ *ATTŽ* 172

unifõrminis švarkas:

unifõrma – ‘vienos formos, vienodo kirpimo, skiriamaisiais ženklais dekoruoti drabužiai, skirti įvairių žinybų asmenims’ *ATTŽ* 397

švarkas – ‘liemenį dengiantis viršutinis drabužis su rankovėmis ir priekyje sesegamais kraštais’ *ATTŽ* 374

užleistiniai marškiniai:

*užleistinis*², *užleistinė* – ‘1. užleistas ant viršaus’: *Kelnių yra įvairių rūšių: įleistinės – sukišamos į batus ir užleistinės – dėvimos ant batų. LKŽe*

marškiniai – ‘pečius ir liemenį dengiantis viršutinis drabužis trumpomis ar ilgomis rankovėmis su užsegimu priekyje’ *ATTŽ* 197

vakarinė suknelė:

vãkaras – ‘2. pasilinksminimas, šokiai, vaidinimas’: *Rengti vãkarą. DLKŽe*

suknelė – ‘viršutinis moterų arba mergaičių drabužis – išvien liemenė su sijonu’ *ATTŽ* 352

vasarinė suknelė – ‘lengva suknelė, dėvima vasarą’ *ATTŽ* 405

vėliumas – ‘1. tiulinis nuotakos galvos papuošalas, vualis, šydas’: *Bažnyčion išvažiuoja su veliumù, ant rytojaus jau be veliùmo Kp. Iš tinklelio padaro vėliumą DrskŽ. Jaunosios su vėliūmu ilgu ilgu, vėliūmu jau iki žemės Tl. Pirmoji draugė turėjo rūpyti ir vainiką, ir vėliumą Rsn. Kai tuoktis važiavus, tai su veliumu, su brangiom sukniom, su apyrankėm, kaip dvarponė LTsIV77; LKŽe*

vestūvinė suknelė:

vestūvinis, vestūvinė → *v e s t u v è s*: *vestūviniai drabužiai. Vestūvinis žiedas. DLKŽe*

vestūvės – ‘1. vedybų apeigos ir pokylis’: *vestuvės sutarti, kelti, rengti. Vestūvės iširo. Vestūvių suknelė. Iki vestūvių išgis (juok. sakoma tam, kas nesmarkiai susižeidė ar susitrenkė). DLKŽe*

suknelė – ‘viršutinis moterų arba mergaičių drabužis – išvien liemenė su sijonu’ *ATTŽ* 352

vieneiilis švarkas – ‘švarkas su viena sagų eile, kurio skvernai priekyje vienas kitą uždengia ne daugiau kaip 4-6 cm’ *ATTŽ* 415

výriškas švarkas:

2 *výriškas, výriška* 1. → *v y r a s* 1: *Výriškas apsiaustas. Výriški darbai. Výriškosios giminės daiktavardžiai. DLKŽe*

výras – ‘1. priešingos moteriai lyties žmogus, ppr. suaugęs’: *Renkasi výrai ir moterys. Výru choras. Výras kaip qžuolas* (tvirtas, stambus). *Jis jau tikras výras. Užaugo výru. DLKŽe*

švárkas – ‘liemenį dengiantis viršutinis drabužis su rankovėmis ir priekyje sesegamais kraštais’ *ATTŽ* 374

viršutiniai drabužiai – ‘drabužiai, vilkimi viešumoje, džen. ant apatinių drabužių’ *ATTŽ* 422

II. Bendrieji terminai

apdailà – ‘pagražinimas’ *SDTŽ* 27

atkarpà – ‘atkirptas audinio gabalėlis, skiautė’ *SDTŽ* 27

atkraštỹs (valinỹs):

atkraštỹs – ‘siaura audinio pakraščio juostelė’ *SDTŽ* 27

áudinio rāštas:

rāštas – ‘audinio marginys, ornamentas’ *SDTŽ* 30

bandinỹs – ‘tam tikra visuma (pvz., produkcijos partija) arba jos dalis (ėminys), kuri tiesiogiai bandoma’ *ATTŽ* 55

dýgsnis – ‘tarpas tarp adatos dūrių: siuvimo, daigstymo ar dygsniavimo pobūdis’ *SDTŽ* 27

etikètė – ‘prie gaminio tvirtinamas lapelis, kuriame įrašomas gamintojas, gaminio pavadinimas, sudėtis ir kt. ypatybės’ *ATTŽ* 100

fasònas – ‘drabužio erdvinės formos paviršiaus vaizdas’ *SDTŽ* 28

geróji pùsė – ‘audinio ar mezginio pusė, kuri yra matoma vartojant jį pagal paskirtį’ *ATTŽ* 111

išvirkščióji pùsė (blogóji pùsė) – ‘audinio ar mezginio pusė, kuri nėra matoma vartojant jį pagal paskirtį; priešinga gerajai pusei’ *ATTŽ* 134

įtvirtis – ‘kampų, kilpų ar klosčių įtvirtinimas tam tikrais dygsniais’ *SDTŽ* 28

kabamóji etikètė:

kabėti, kàba, kabéjo – ‘1. laikytis pritvirtintam viršutine dalimi, kaboti, karoti’: *Paveikslas, laikrodis, kepurė ant sienos kàba. Kabamàsis tiltas. DLKŽe*

etikètė – ‘prie gaminio tvirtinamas lapelis, kuriame įrašomas gamintojas, gaminio pavadinimas, sudėtis ir kt. ypatybės’ *ATTŽ* 100

kirpinỹs – ‘iškirptų drabužio detalių rinkinys’ *SDTŽ* 29

klijúojamoji etikètė (ùžklija):

ùžklija – ‘1. NdŽ lipdè, etiketè’: *Ant durų lako antspaudas ir ùžklija: „Butas policijos žinioje“* rš. LKŽe

klojinỹs – ‘sukloti audinio sluoksniai, iš kurių kerpamąja mašina kerpamos detalės’ SDTŽ 29

komplèktas (rinkinỹs) – ‘1. pilnas kokių nors vienos paskirties daiktų rinkinys’ TŽŽ 386
matmuõ:

mātmenys – ‘ilgio, pločio, apimties matavimo duomenys’ SDTŽ 29

mòdelis – ‘drabužio pavyzdys, pagal kurį konstruojami ir siuvami drabužiai’ SDTŽ 29

nárstymas – ‘mezginio dirbinio dalių (pvz., atvirų kojinių pirštų) ar dviejų atskirų detalių sujungimas narstymo siūle’ ATTŽ 225

peltakỹs – ‘pasikartojančių vienarūšių dygsnių eilė’ SDTŽ 29

sántrauka – ‘medžiagos (pluošto, siūlo ar gaminio) susitraukimo dydis – išorinio (drėgminio, šiluminio, cheminio, mechaninio) poveikio ar jų visumos sukulto medžiagos matmens sumažėjimo ir pirmykščio matmens santykis; paprastai išreiškiamas procentais’ ATTŽ 314

sijõno pālankas:

sijõnas – ‘įvairaus ilgio moteriškas drabužis, nuo juosmens gaubiantis abi kojas drauge’ ATTŽ 321

pālankas – ‘drabužio ar detalės apačios palenkimas’ SDTŽ 29

siū́las – ‘liaunas ir gana stiprus, ilgas, mažo skerspjūvio kūnas, sudarytas iš gijų arba / ir plaukelių’ ATTŽ 322

siuvinėjimas – ‘mašininis arba rankinis gaminio dekoratyvinių piešinių sudarymas’ ATTŽ 328

skeltė:

skeltė – ‘palikta nesusiūta (ppr. į apačią) jungiamosios siūlės dalia, kurios kraštai dorojami pagal fasoną (pvz., rankovės, sijono skeltė)’ SDTŽ 30

tampriõji virvėlė (tìmpvirvė):

tamprūs – ‘1. stangrus, elastingas’: *Šitas lankas labai tamprūs. Tamprūs diržas. DLKŽe*

virvėlė – ‘plona virvė’ DLKŽe

tìmpa – ‘1. guminė juostelė, žarnelė, raištelis’: *Kepurė su tìmpa. DLKŽe*

užsegìmas – ‘2. užsegama, užsegta vieta, užsegimo priemonė’: *Ant vieną šalį buvo pakreiptas tas užsegìmas, i vadinos pusbačiai LKT58(Lkž). Taip pat buvo puošiami ir kamanų*

antnosiai bei užsegimą slepiantys diržai rš. *Liemenė su užsegimu priekyje* sp. *Ažusegimas [sijono] jau blogas, i šonai iširo* Klt. | refl. DŽ¹. LKŽe

verpalai:

vėrpalas – ‘siūlas, sudarytas iš pakankamai ištiesintų ir tarpusavyje susuktų (rečiau – sukljuotų ar kitaip suglaudintų) plaukelių’ *ATTŽ* 410

žėnklinimas – ‘produkto žymėjimas sutartiniu ženklu arba skaičiumi’ *ATTŽ* 429

ženklinys turėtų reikšti *sutartinį ženklą* arba *skaičių*, nes *žėnklinimas* – ‘produkto žymėjimas sutartiniu ženklu arba skaičiumi’ *ATTŽ* 429

III. Siūlės

apmėtomoji siūlė:

apmėtomosios siūlės – ‘nepalenktiems detalių kraštams doroti zigzagine ar kilpikline mašina’ *SDTŽ* 34

netikrąji siūlė:

siūlė – ‘detalių jungimo siūlais arba kljais vieta’: *fasoninė siūlė*; *siūlės plėtis*. *SDTŽ* 30

overlòkinis peltakys (apsiūtinė siūlė):

apsiūtinės siūlės – ‘detalių kraštams apsiūti prieš išverčiant į gerąją pusę’ *SDTŽ* 35

IV. Detalės, furnitūra (*furnitūra* – ‘kai kurių gaminių, pvz., drabužių, avalynės, baldų, jungiamosios arba dekoratyvinės detalės’ (*TŽŽ* 257))

añtdėlis:

añtdėlis (peties) – ‘iš kelių storesnio audinio sluoksnių ar iš vatos pasiūtas į vieną kraštą storėjantis junginys peties nuolydžiui pakelti’ *SDTŽ* 35

añtkišenis – ‘liežuvėlis kišenei uždengti, kišenės uždangalas’ *SDTŽ* 35

añtpetis – ‘antsiuvas ant uniformos peties’ *DLKŽe*

añtrankovis – ‘1. juostelė ar šiaip koks ženklas ant rankovės’; ‘2. užmova drabužio rankovėms nuo nusitrynimo saugoti’ *DLKŽe*

añtsiuvas (spalvotas įsiuvas):

añtsiuvas – ‘detalė, užsiuvama ant ko nors’: *ašutinis añtsiuvas*, *perpetės añtsiuvas*, *krūtinės añtsiuvas* *SDTŽ* 35

antukas – ‘priekinis kelnų užsegimas’ *SDTŽ* 35

apdailinė kilpa – ‘švarko atlape daromas kilpos pavidalas, neprakirpus audinio’ *SDTŽ* 36

apýkablė – ‘įvairios konstrukcijos ir formos drabužio dalis apie kaklą’ *ATTŽ* 29

apýkablės stōvas:

apýkablė – ‘įvairios konstrukcijos ir formos drabužio dalis apie kaklą’ *ATTŽ* 29

stōvas – ‘1. tech. stačioji nejudama mašinos, prietaiso atrama’: *Sijos galas įtvirtintas stovė.*

Ant stōvo montuojami staklių mazgai. DLKŽe

apýkablės tarpùkampis – ‘sujungimo su atlapais vieta’ *SDTŽ* 35

apýkablės viršùs:

apýkablė – ‘įvairios konstrukcijos ir formos drabužio dalis apie kaklą’ *ATTŽ* 29

viršùs – ‘2. išorinė ko nors dalis; priešybė v i d u s’: *Kailinių viršùs. Ugnis prasimušė į viršų. Iš viršaūs žaizdos nėra. DLKŽe*

ãpjuostis:

apjuōstis – ‘1. juostos pavidalo puošiamasis (skėtiškai kirptas) suknelės sluoksnis, kurio viršutinis kraštas prisiūtas ties liemeniu, apatinis laisvai krintantis, kiek atstojęs ties klubais (apjuosčių gali būti du ar trys)’. 2. žr. j u o s m e n i n ė *SDTŽ* 35

juosmeninė – ‘standi juostelė, prisiuvama iš sijono vidaus pusės; korsažas’ *SDTŽ* 36

ãpsiuvas – ‘1. išilgo audinio juostelė kraštui apsiūti’; ‘2. juostele apsiūtas kraštas’ *SDTŽ* 35

ãpvadas – ‘apdailos juostelė kraštams apvedžioti’ *SDTŽ* 26

ãtlapas – ‘petinio drabužio priekio viršutinių kampų atlenkimas į gerąją pusę’ *SDTŽ* 36

ãtraitas – ‘rankovės ar kelnių atlankas’: *Jo kelnės su atraitai* □ s. *DLKŽe*

atraĩtomoji apýkablė:

atraityti, atraĩto, atraĩtė – ‘raitant susukti’: *Atraityti rankoves. Sangražinis: Kelnes atsiraityti. DLKŽe*

apýkablė – ‘įvairios konstrukcijos ir formos drabužio dalis apie kaklą’ *ATTŽ* 29

atsarginė apýkablė:

ãtsargos – ‘tolesniam laikui skiriamos medžiagų, detalių, pinigų ar kt. sankaupos’ *ATTŽ* 42

apýkablė – ‘įvairios konstrukcijos ir formos drabužio dalis apie kaklą’ *ATTŽ* 29

atsiūlėtas krãštas:

atsiūlėti – ‘vieną ar du kartus palenktus detalių kraštus jungti su pagrindiniu tų pačių detalių sluoksniu ar kitos detalės palanku paslėptaisiais, kryžminiais ar kitokiais dygsniais arba mašinos peltakiu’ *SDTŽ* 31

krāštas – ‘1.tekstilės gaminio ar iš jo iškirptos detalės pakraščio linija’. ‘2. abiejuose audinio šonuose sudaryta 1–1,5 cm pločio juostelė, išsiskirianti nuo likusios audinio dalies pynimu arba / ir metmenų siūlais, jų tankumu’ *ATTŽ* 173

ątvartas – ‘drabužio atlapas’ *DLKŽe*

atverčiamoji apykaklė:

atvėrsti – ‘4. atlenkti’: *Atvėrsti apykaklę*. Sangražinis: *Atsivėrsti atlapus*. *DLKŽe*

apykaklė – ‘įvairios konstrukcijos ir formos drabužio dalis apie kaklą’ *ATTŽ* 29

diržas su kibukū:

diržas – ‘1. sagtimi susegama juosta, kaip aprangos dalis’ *ATTŽ* 79

kibti, kimba, kibo – ‘1. kabintis, segtis, lipti’: *Sakai kimba prie rankų*. *DLKŽe*

diržo kılpa:

diržas – ‘1. sagtimi susegama juosta, kaip aprangos dalis’ *ATTŽ* 79

kılpa – ‘1. virvės, siūlo ar ko kito galus pernėrus ar sujungus gaunamas lankelio pavidalo dvilinkumas, vilkstė’: *Padaręs kılpa, antnerk botagą ant koto J. Surišk su kılpa, kad lengviau būtų atrišti* Brs. *Vaşelio neištraukus iš naujos susidariusios kılpos, užkabinamas apatinis pirmos kılpos siūlas ir pro jį ištraukiamas neriamas siūlas* rš. *Kaklaraištį kılputė užneria (ne mazgu suriša)* Šn. *Šautuvo diržo galai įneriami į metalines kılpas* rš. *Durų sklėsčio kılpa* rš. *Susidaro peritoniniai suaugimai su žarnų kılpomis* rš. *Prie abiejų kraštutinių dangalų šonų pritaisysi mėlynas kılpelės, kad viena su antra galėtų būti susegamos* Skv2Moz26,4. Perkeltine reikšme: *Daug ten kılpu (neaiškumų, painiavos), negaliu visų nė suprasti* Nt. *LKŽe*

drabužio priėkio pusėlė:

drabužis – ‘tam tikros paskirties žmogaus kūno apdaras (aprangos vienetas)’ *ATTŽ* 81

priėkis – ‘1. priešakinė dalis’: *Namo priėkis* (fasadas). *Vežimo priėkis*. *Suknelės priėkis*. *DLKŽe*

pūsė – ‘1. viena iš dviejų maždaug lygių dalių’: *Pūsė obuolio*. *Pūsė darbo atlikta*. *Išgėrė pūsę litro pieno*. *Pripilk iki pūsės*. *Pūsę dienos dirba*. *Po pūsės metų grįžo*. *Jo nė pūsės nebeliko* (taip sumenko). *Didesnė pūsė (dalį) rugių suvežė*. *Iš jo pūsė kalvio* (šioks toks kalvis). *Trys su pūsė*. *Sumažinti per pūsę*. *Dirba iš pūsės* (uždarbį dalijasi pusiau). *Greitas kaip apatinė girnų pūsė* (iron.) *DLKŽe*

drabužių detālė:

drabužiai – ‘žmogaus kūno apdarai, turintys taikomąją ir estetinę paskirtį; gali būti siūtiniai arba megztiniai’ *ATTŽ* 81

detālė – ‘2. megztinio dirbinio arba siuvinio dalis’ *ATTŽ* 75

drabužių kilpa:

drabužiai – ‘žmogaus kūno apdarai, turintys taikomąją ir estetinę paskirtį; gali būti siūtiniai arba megztiniai’ *ATTŽ* 81

kilpa – ‘1. virvės, siūlo ar ko kito galus pernėrus ar sujungus gaunamas lankelio pavidalo dvilinkumas, vilkstė’: *Padaręs kilpą, antnerk botagą ant koto J. Surišk su kilpa, kad lengviau būtų atrišti* Brs. *Vašelio neištraukus iš naujos susidariusios kilpos, užkabinamas apatinis pirmos kilpos siūlas ir pro jį ištraukiamas neriamas siūlas* rš. *Kaklaraištį kilputė užneria (ne mazgu suriša)* Šn. *Šautuvo diržo galai įneriami į metalines kilpas* rš. *Durų sklėsčio kilpa* rš. *Susidaro peritoniniai suaugimai su žarnų kilpomis* rš. *Prie abiejų kraštutinių dangalų šonų pritaisys mėlynas kilpelės, kad viena su antra galėtų būti susegamos* Skv2Moz26,4. Perkeltine reikšme: *Daug ten kilpų (neaiškumų, painiavos), negaliu visų nė suprasti.* Nt. *LKŽe*

drabužių priėdai:

aprangà – ‘apsivilkimas, drabužiai; aptaisymas’ *DLKŽe*. *Aprangà* ir *drabužiai* – sinonimai, todėl *aprangos priėdai* – ‘pagalbiniai žmogaus apdaro reikmenys (pirštinės, šalikas, papuošalai)’ *ATTŽ* 31 atitinka žodžių junginį *drabužių priėdai*.

dvigubas ātraitas:

dvigubas – ‘1. dukart tiek imtas’: *Dvigubas darbas. Dviguba gaištis. Su dviguba energija kibsimė dirbti.* *DLKŽe*

ātraitas – ‘rankovės ar kelnių atlankas’: *Jo kelnės su atraitais.* *DLKŽe*

gobtuvas – ‘apdangalas galvai gobti; gali būti kaip drabužio dalis’ *ATTŽ* 115

įduras – ‘(pažasties, kelnaičių) įdurta (ppr. rombo pavidalo) detalė judesių laisvumui’ *SDTŽ* 36

įleistinė kišenė:

įleisti – ‘3. įterpti, įkišti’: *Kišenės įleistos į vidų. Šaknis į žemę įleistos. Karstą į duobę įleisti. Bitė geluonį įlėjo (įvarė). Įlėjo (išvirkštė) ligoniui po oda vaistų.* *DLKŽe*

kišenė – ‘maišelio formos drabužio dalis smulkiems daiktams susikišti’ *ATTŽ* 156

įsiūtinė rankovė:

įsiūti, įsiuva, įsiuvo – ‘prisiūti viduje, siuvant pritvirtinti’: *Įsiūti pamušalą. Sangražinis: Įsisiūti sagas.* *DLKŽe*

rankovė – ‘drabužio dalis, maunama ant rankos’ *ATTŽ* 299

jūostinė apykaklė:

jūosta – ‘1. ilgas (2-3 m) bei siauras (1-20 cm) tekstilės gaminys; gali būti austinis, megztinis, pintinis ir kt. Vartojamas kaip tautinio kostiumo dalis, skirta susijuosti kelnėms ar

sijonams, pasirišti kojineis, susivarstyti liemenėms ir pan.; labai paplitęs Lietuvoje dar ir kaip būtinas tautinių tradicijų elementas, vartojamas įvairiomis progomis: vestuvių, laidotuvių, pagerbiant nusipelnusį žmogų ir kt.’ *ATTŽ* 137

apykaklė – ‘įvairios konstrukcijos ir formos drabužio dalis apie kaklą’ *ATTŽ* 29

kėlniagalys:

kėlnės – ‘drabužis apatinei kūno daliai su ilgomis klešnėmis kiekvienai kojai’ *ATTŽ* 150

gālas – ‘1. baigiamoji ilgesnio daikto dalis’: *Lazdos du galaĩ.* *Virvės gālas.* *Lauko galė pasėjo vikius.* *Atsisėsk iš gālo* (stalo). *Vaikščioja pirštų galaĩš* (tyliai). *DLKŽe*

kėlniakilpė – ‘kilpa kėlnių apačioje per batus’ *LKŽe*

kėlniapusė – ‘viena pusė kėlnių, viena kėlnių klešnė’: *Vyresnis lopė kėlniapusėj skylę* T.Tilv. *Pristigau vienai kėlniapusei drobės* Ds. *Pasiūk man tik iki kėlniapusių, o kėlniapuses aš jau pati susisiūsiu* Ds. *LKŽe*

kėlnių ātraitas – ‘kėlnių klešnės apačios atlankas’ *ATTŽ* 150

kėlnių juosmuō:

kėlnės – ‘drabužis apatinei kūno daliai su ilgomis klešnėmis kiekvienai kojai’ *ATTŽ* 150

juosmuō – ‘sustandinta kėlnių ar sijono detalė ties ploniausia liemens vieta’ *SDTŽ* 36

kėlnių sėdỹnė:

kėlnės – ‘drabužis apatinei kūno daliai su ilgomis klešnėmis kiekvienai kojai’ *ATTŽ* 150

sėdỹnė – ‘5. drabužio dalis, dengianti užpakalį’: *Prastrins ir sėdỹnė besėdint, kol nuvažiuosi* Skp. *Kap tu važiuosi su sėdynė išplyšusia?! Brb.* *Povilas atsigręžė į klasę, patrynė delnus ir nusišluostė į užlopytą kėlnių sėdỹnę* V.Bub. *LKŽe*

kėlnių šākumo įđuras:

kėlnės – ‘drabužis apatinei kūno daliai su ilgomis klešnėmis kiekvienai kojai’ *ATTŽ* 150

šākumas – ‘2. žemaitiškai tarpkojis’: *Brenda iki šākumo pasikaišiusi.* *Kėlnių šākumas išplyšo.* *DLKŽe*

įđuras – ‘(pažasties, kelnaičių) įdurta (ppr. rombo pavidalo) detalė judesių laisvumui’ *SDTŽ* 36

kibùkas:

kìbti, kim̃ba, kibo – ‘1. kabintis, segtis, lipti’: *Sakai kim̃ba prie rankų.* *DLKŽe*

kilpėlė:

kìlpa – ‘skylutė sagai užsegti’ *SDTŽ* 36

kišēnė – ‘maišelio formos drabužio dalis smulkiems daiktams susikišti’ *ATTŽ* 156

kišēnė su aĩtkišeniu:

kišėnė – ‘maišelio formos drabužio dalis smulkiems daiktams susikišti’ *ATTŽ* 156

añtkišėnis – ‘liežuvėlis kišenei uždengti’ *DLKŽe*

kišėnė su juostelė:

kišėnė – ‘maišelio formos drabužio dalis smulkiems daiktams susikišti’ *ATTŽ* 156

júosta – ‘1. ilgas (2-3 m) bei siauras (1-20 cm) tekstilės gaminys; gali būti austinis, megztinis, pintinis ir kt. Vartojamas kaip tautinio kostiumo dalis, skirta susijuosti kelnėms ar sijonams, pasirišti kojiniams, susivarstyti liemenėms ir pan.; labai paplitęs Lietuvoje dar ir kaip būtinas tautinių tradicijų elementas, vartojamas įvairiomis progomis: vestuvių, laidotuvių, pagerbiant nusipelnusį žmogų ir kt.’ *ATTŽ* 137

kišėnė su rėmeliu:

kišėnė – ‘maišelio formos drabužio dalis smulkiems daiktams susikišti’ *ATTŽ* 156

rėmas – ‘4. aptaisas kam nors apriboti, įstatyti, laikyti’: *Korio rėmas, rėmėlis. Ryškinimo rėmas* (fot.). *Kopijavimo rėmas. DLKŽe*

kišėnės maišėlis:

kišėnė – ‘maišelio formos drabužio dalis smulkiems daiktams susikišti’ *ATTŽ* 156

maišėlis – ‘1. nedidelis maišas; į jį telpantis kiekis’: *Cukraus, saldainių, kruopų maišėlis. Perkeltine reikšme: Paakiuose kaba odos maišėliai. DLKŽe*

klōstė:

klōstės – ‘fasoninis drabužio suklostymas’ *SDTŽ* 37

kripūtė:

kripė, kripūtė – ‘vingiuota zigzaginė juostelė; zigzagais suraukta juostelė apdailai (vidinei moteriško palto kišenei)’ *SDTŽ* 37

lipnióji juostėlė (lìpdė):

lìpdė – ‘popierėlis, juostelė kam sulipdyti ar kur prilipdyti’ *DLKŽe*

nùgara – ‘2. drabužio dalis prie tos liemens dalies (nuo sprando iki kryžkaulio)’ *DLKŽe*

nùgaros spāñnas:

nùgara – ‘2. drabužio dalis prie tos liemens dalies (nuo sprando iki kryžkaulio)’ *DLKŽe*

spāñnas – ‘12. dvipusio, dvilypio daikto pusė; kraštinė dalis’: *Durų, lango spāñnas. Stalo sparnai. Debesų sparnai. Raukšlės sparnai* (geol.). *Karaliaus, valdovės spāñnas* (sport.). *Kairysis partijos spāñnas. DLKŽe*

pakabà – ‘prisiūta ąselė drabužiui pakabinti’ *SDTŽ* 37

papetė – ‘drabužio detalė nuo priekakčio iki mentikaulių ar krūtinės vidurio („gestka“)’ *SDTŽ* 37

perpetinė pynė:

perpetinis – ‘einantis per petį’: *Kajetonas tuojau apsisagstė perpetiniais diržais, prisikabino kardą ir parabelį* rš. LKŽe

pynė – ‘1. juosta, nupinta iš siūlų, šiaudų, vytelių ir pan.’: *Pynė nupinta iš šiaudų J. Jau pynėlių turiu, dabar tik reikia susiūt, ir bus skrybelis* Dgl. *Bryliaus pynė* OG41. *Pynė žilvyčių B. Mano storesnė pynė kap tavo* Gdl. *Pinkiam vedu pynę* Vltš. *Vaiks iš virvių ner pynikę, baig sau narstyt naginikę* rš. *Iš žolių pinam pynelės ir dedam* (ipiname) *svogūnaičius* Mrc. *Cibuliai supjiti an pynės* Pgg. Perkeltine reikšme: *Ne tiek įvykių pynė* (siužeto vingiai) *rūpi poetui, kiek idėjos ir jausmo dialektika* rš. LKŽe

perpetukas:

per- – priešd. II. daiktavardžiai su juo žymi: ‘1. per ką nors einantį daiktą’: *perkaklis, pėrnugaris, pėrpetė*. DLKŽe

petys – ‘1. kūno dalis nuo kaklo iki rankos’: *Pėtį įrėmęs, laiko vežimą, kad negriūtų. Nelygūs, apvalūs pečiai.* Išsinarinti pėtį. *Skauda ranką iš petiės. Žiūri per pėtį* (atsigręžęs). *Pečius surėmę, vaikščioja* (artimai draugauja). *Paglostė mergaitės peteliūs* (petukūs). DLKŽe

pėtnešos – ‘prisegamos ar prikabinamos juostos per pečius kelnėms ar prijuostei prilaikyti’ SDTŽ 38

petukas – ‘2. vatos pagalvėlė drabužių pečiams pakelti’ DLKŽe

pintinis diržas:

pintinis, pintinė – ‘pinant padarytas’: *Pintinė virvelė. Pintinės juostos. Pintinis lopšys. Pintinė tvora*. DLKŽe

diržas – ‘1. sagtimi susegama juosta, kaip aprangos dalis’ ATTŽ 79

póapykaklis – ‘apatinė apykaklės dalis’ SDTŽ 35

priėdai:

priėdas – ‘1. kas papildomai duodama, teikiama’: *Jis be priėdo nemaino dviračio. Gavo algą su priedu. Priėdai prie pietų. Nemokamas laikraščio priėdas. Medžiaga kostiumui su priėdais*. DLKŽe

príėkinė dalis:

príėkis – ‘1. priešakinė dalis’: *Namo príėkis* (fasadas). *Vežimo príėkis. Suknelės príėkis*. DLKŽe

dalis – ‘1. tam tikras visumos kiekis, sudedamasis elementas’: *Šimtoji skaičiaus dalis. Mašinos dālys. Trijų dalių romanas. Jau didesnė lauko dalis* suarta. *Sutrūko puodas į daug*

daliũ. Kalbos dališ (lingv. žodžių klasė: daiktavardis, būdvardis, įvardis ir kt.). Vardinė tarinio dališ (lingv.) DLKŽe

pūstà rankóvė :

pūstas, pūstà – ‘išsipūtęs, išgaubtas’: Pūstas butelis. Pūstos kelnės. DLKŽe

rankóvė – ‘drabužio dalis, maunama ant rankos’ ATTŽ 299

rankógalis – ‘drabužio rankovės galas; džen. (marškinių, palaidinukės, striukės) esti prisiūtas, užsegamas’ ATTŽ 299

rankóvė – ‘drabužio dalis, maunama ant rankos’ ATTŽ 299

rankóvės apvalà:

rankóvė – ‘drabužio dalis, maunama ant rankos’ ATTŽ 299

apvalà – ‘rutulys, skritulys, apskritas daiktas’ LKŽe

rankóvės laikiklis:

rankóvė – ‘drabužio dalis, maunama ant rankos’ ATTŽ 299

laikiklis – ‘tech. prietaisas ar įtaisas kam laikyti’: Spyruoklės, šepečio, ritės laikiklis. DLKŽe

rántas :

1 rántas – ‘1. įpjautas ženklas, įrentimas, įpjova’: Įrentė į lazda rántą DLKŽe

rántas² – ‘2. kraštas, briauna’: Aptrušęs jau rankovės rántas Pgg. LKŽe

reglāno rankóvė:

reglānas – ‘drabužio (ypač apsiausto, suknelės) fasonas: įstriža rankovės linija prieina iki apykaklės’ TŽŽ 633

rankóvė – ‘drabužio dalis, maunama ant rankos’ ATTŽ 299

sagà – ‘skritulio ar kt. formos su skylutėmis siūlams detalė, skirta siuvinio dalims susegti’ ATTŽ 312

sagà su pósagiu:

sagà – ‘skritulio ar kt. formos su skylutėmis siūlams detalė, skirta siuvinio dalims susegti’ ATTŽ 312

I. daiktavardžių vediniai su priešdėliu po- žymi ‘2. daiktą, esantį apačioje’: pómiškis, póodis, póšalmis. DLKŽe

sagtiš – ‘prietaisas su pertvarėle susegti diržui, dirželiui, velkelei’ SDTŽ 39

sásaga – ‘priemonė rankogaliams susegti: puošni galvutė su atlenkiama kojele, perkišama per kilpą’ SDTŽ 39

siūlė – ‘detalių jungimo siūlais arba klėjais vieta’ *SDTŽ* 39

smulkmių kišenė (kišenėlė):

smulkmė – ‘2. smulkūs daiktai, smulkmenos, mažmožiai’: *Viena smulkmė beliko. DLKŽe*

kišenė – ‘maišelio formos drabužio dalis smulkiems daiktams susikišti’ *ATTŽ* 156

sparninė rankovė:

sparninis – ‘5. kuris sparno, sparnų pavidalo’: *Gaidžio skiauterė savo trumpomis sparninėmis ataugomis susisiečia su kaktos kaulu rš. Sparniniai Virginijos tabokai. Lapai jų sparnuoti S.Dauk. Sparninę gomurio duobę iš užpakalio riboja sparninė atauga rš. Sparninė (iš dviejų skiaučių sudaryta) lapamakštė BTŽ224. LKŽe*

rankovė – ‘drabužio dalis, maunama ant rankos’ *ATTŽ* 299

spraustas žr. s p r a u s t u k a s 1 – ‘1. spraudžiamoji dvipusė sąsaga’. *DLKŽe.*

spraustukas – ‘iš dviejų puselių priemonė užsegti (išskyšulėlis, išspraudžiamas į kitoje puselėje esančią duobutę)’ *SDTŽ* 39

statų apykaklė:

statūs, statų – ‘1. tiesiai (arba beveik tiesiai) aukštyl kylantis’: *Statūs kalnas, krantas. Statų trajektorija. Statūs stogas. DLKŽe*

apykaklė – ‘įvairios konstrukcijos ir formos drabužio dalis apie kaklą’ *ATTŽ* 29

statų volėlinė apykaklė:

statūs, statų – ‘1. tiesiai (arba beveik tiesiai) aukštyl kylantis’: *Statūs kalnas, krantas. Statų trajektorija. Statūs stogas. DLKŽe*

*vōlas*¹ – ‘2. įvairios paskirties velenas, ritinys’: *Vōlo nepaleisk greita suktis, ba inlėks šulnin DrskŽ. Kasant šulnį, pasidirba vōlą žemėms iš duobės ištraukti. Vōlą pastato šalip duobės ant sukeistų karčių Vks. Valcavimo vōlai rš. Vōlai daromi iš ugniai atsparaus plieno ir vėsunami minkštu vandeniu rš. Lygusis vōlas PolŽ¹27. Atraminis vōlas PolŽ¹27. Į abu [sūpuokliu] vōlų galus įkalu po šerdešnyką, kad anas lengviau sukiotų tarp stulpų Slk. LKŽe*

apykaklė – ‘įvairios konstrukcijos ir formos drabužio dalis apie kaklą’ *ATTŽ* 29

sumestinė klōstė:

sumestinės klōstės – ‘dvi vienakraštės klostės, kurių užmetimų kryptis viena į kitą’ *SDTŽ* 37

šydas – ‘tinklinis arba tiulinis moteriškos skrybėlaitės priedas veidui pridengti’ *ATTŽ* 366

trijų ketvirčių rankovė:

trys – ‘skaičius, kiekybė ir skaitmuo 3’: *Trys litai. Trijų dienų viščiukas. Tris kartus sakiau. Dirba už tris (labai smarkiai). Trimis valandomis vėliau. Trys šimtai. DLKŽe*

ketvirtis – ‘1. ketvirta dalis, ketvirtadalis’: *Ketvirtis valandos. Metų ketvirtis. Tešmens ketvirčiai.* DLKŽe

rankovė – ‘drabužio dalis, maunama ant rankos’ ATTŽ 299

užpakalinė kėlnių kišenė:

užpakalinis – ‘esantis užpakalyje’: *Užpakalinės kojos. Užpakaliniai ratai. Įeiti pro užpakalinės duris. Užpakalinės eilės buvo tuščios. Užpakaliniai balsiai* (lingv. balsiai *a, o, u, ū*) DLKŽe

kėlnės – ‘drabužis apatinei kūno daliai su ilgomis klešnėmis kiekvienai kojai’ ATTŽ 150

kišenė – ‘maišelio formos drabužio dalis smulkiems daiktams susikišti’ ATTŽ 156

užsiūtinė kišenė:

užsiūti, užsiuva, užsiuvo – ‘1. prisiūti ant viršaus’: *Užsiūti lopą ant alkūnės. Sangražinis: Užsisiūti antpečius.* DLKŽe

kišenė – ‘maišelio formos drabužio dalis smulkiems daiktams susikišti’ ATTŽ 156

užsmauka – ‘rankovių ar kėlnių apačios susiaurinimas (stulpelinių mezgimu, guma)’ SDTŽ 39

užtrauktukas – ‘metalinis arba plastikinis užtraukiamasis drabužio ar kitokio gaminio užsegimas’ ATTŽ 400

vatinėlis – ‘vatos antsiuvas ties pažaste’ ATTŽ 39

vatės įdėklas:

vatė – ‘1. iškedentas ir sukarštas (ppr. medvilnės) pluoštas.’ DLKŽe

įdėklas – ‘po drabužio viršumi vietomis dedama stangraus audinio detalė, kad būtų standžiau ir padėtų išlaikyti formą’ SDTŽ 36

vidinė kišenė:

vidūs – ‘1. vidurinė dalis, ertmė’: *Trobos vidūs. Vidaūs pusė. Vėjas po vidų vaikščioja. Iš vidaūs langai šąla. Vidaūs organai, ligos. Davė vaistų į vidų. Vidaūs degimo variklis. Einamasis vidaūs vietininkas* (lingv.) DLKŽe

vidinis → *v i d u s*: 1. *Vidinės durys. Vidinė kišenė. Vidiniai vaistai.* DLKŽe

kišenė – ‘maišelio formos drabužio dalis smulkiems daiktams susikišti’ ATTŽ 156

viėngubas rankógalis:

viėngubas, viėnguba – ‘vienlinkas, ne dvigubas’ DLKŽe

rankógalis – ‘drabužio rankovės galas; džen. (marškinių, palaidinukės, striukės) esti prisiūtas, užsegamas’ ATTŽ 299

žiogėlis – ‘2. spyruokliškai sulenkiamas smailus segtukas drabužiams sukabinti’ DLKŽe

V. Siuvinio puošyba

adiniai˘ (*adinùkės*):

adiniai˘ – ‘toks drabužių pakraščių išsiuvinėjimas, pagražinimas.’ *LKŽe*

gofrė (*briaunuotė*):

gofriuoti – ‘daryti popierių, metalą, audinį lygiagrečiai banguotą, raukšlėtą’ *TŽŽ* 274

juostėlė:

júosta – ‘1. ilgas (2-3 m) bei siauras (1-20 cm) tekstilės gaminys; gali būti austinis, megztinis, pintinis ir kt. Vartojamas kaip tautinio kostiumo dalis, skirta susijuosti kelnėms ar sijonams, pasirišti kojinėms, susivarstyti liemenėms ir pan.; labai paplitęs Lietuvoje dar ir kaip būtinas tautinių tradicijų elementas, vartojamas įvairiomis progomis: vestuvių, laidotuvių, pagerbiant nusipelnusį žmogų ir kt.’ *ATTŽ* 137

karpýtas krāštas:

karpýtas – ‘dantytas, rantytas’ *DLKŽe*

krāštas – ‘2. pakraštys’: *Lovos, laivo krāštas. Gulk nuo krāšto. Semk iš krāšto. Kraštē marių antelē rypavo* (d.). *DLKŽe*

kokārda – ‘2. tam tikra kilpa surištas raištis kam papuošti’ *DLKŽe*

kraštāraštis:

krāštas – ‘1. tekstilės gaminių ar iš jo iškirptos detalės pakraščio linija’. ‘2. abiejuose audinio šonuose sudaryta 1–1,5 cm pločio juostelė, išsiskirianti nuo likusios audinio dalies pynimu arba / ir metmenų siūlais, jų tankumu’ *ATTŽ* 173

rāštas – ‘tekstilės gaminių pagrindinis puošybos elementas; pasižymi ritmišku plokštuminių motyvų išdėstymu. Sudaromas tam tikrais pynimų deriniais, spalvinimu (pvz., marginimu) ir / arba siuvinėjimu’ *ATTŽ* 300

kùtas:

kutai˘ – ‘1. gaminių kraštų arba galų laisvi siūlai, siūlų kilpos arba kuokštai’. ‘2. gaminių dalis iš siūlų ar kilpų, puošianti jo kraštą; gali būti neriama, pinama, mezgama mašina arba rankomis’. *ATTŽ* 180

lankainėlis:

lankainėliai – ‘iš lengvos medžiagos prisiūti pasipūtę suknelių papuošimai, einantys lankais’ *SDTŽ* 37

láužytasis ruožėlis (*lamštas*):

lamštas – ‘1. vingis, raštas (per visą audeklą)’: *Lamštais austi. Rankšluosčio lamstėliai.* DLKŽe

nėriniai:

nėrinys – ‘juosta arba plati medžiaga iš įvairiais būdais sudaryto reto siūlų tinklo su išsiuvinėtais, išpintais, išmegztais ar išaustais raštais, naudojama drabužiams siūti bei puošti’
ATTŽ 230

pintinė juostėlė:

pintinis, pintinė – ‘pinant padarytas’: *Pintinė virvelė. Pintinės juostos. Pintinis lopšys. Pintinė tvora.* DLKŽe

juosta – ‘1. ilgas (2-3 m) bei siauras (1-20 cm) tekstilės gaminys; gali būti austinis, megztinis, pintinis ir kt. Vartojamas kaip tautinio kostiumo dalis, skirta susijuosti kelnėms ar sijonams, pasirišti kojineis, susivarstyti liemenėms ir pan.; labai paplitęs Lietuvoje dar ir kaip būtinas tautinių tradicijų elementas, vartojamas įvairiomis progomis: vestuvių, laidotuvių, pagerbiant nusipelnusį žmogų ir kt.’ ATTŽ 137

puošyba – ‘papuošimas; puošimo darbai’: *Skrynių puošybos menas.* DLKŽe

puošybinė sagà:

puošyba – ‘papuošimas; puošimo darbai’: *Skrynių puošybos menas.* DLKŽe

sagà – ‘skritulio ar kt. formos su skylutėmis siūlams detalė, skirta siuvinio dalims susegti’
ATTŽ 312

puošybinė siūlė:

puošyba – ‘papuošimas; puošimo darbai’: *Skrynių puošybos menas.* DLKŽe

siūlė – ‘detalių jungimo siūlais arba klijaus vieta’ SDTŽ 39

puošybinis kãspinas:

puošyba – ‘papuošimas; puošimo darbai’: *Skrynių puošybos menas.* DLKŽe

kãspinas – ‘siauras (kelių ar keliolikos cm pločio) audinys, dñn. vartojamas buitiniams galanterijos tikslams (plaukams supinti, drabužiams papuošti ir kt.); galima gaminti ir išilgai supjaustant plačius audinius’ ATTŽ 147-148

puošybinis peltakys:

puošyba – ‘papuošimas; puošimo darbai’: *Skrynių puošybos menas.* DLKŽe

peltakys – ‘pasikartojančių vienarūšių dygsnių eilė’ SDTŽ 29

raũkčiai – ‘suraukimas, klostės’: *Senoviniai sijonai su raũkčiais.* DLKŽe

raukiamoji juostėlė:

raũkti, raũkia, raũkė – ‘1. daryti raukšles, raukyti’: *Veida, kaktą raũkti*. Sangražinis: *Ko raukiėsi, ar kas negerai? DLKŽe*

juosta – ‘1. ilgas (2-3 m) bei siauras (1-20 cm) tekstilės gaminys; gali būti austinis, megztinis, pintinis ir kt. Vartojamas kaip tautinio kostiumo dalis, skirta susijuosti kelnėms ar sijonams, pasirišti kojinėms, susivarstyti liemenėms ir pan.; labai paplitęs Lietuvoje dar ir kaip būtinas tautinių tradicijų elementas, vartojamas įvairiomis progomis: vestuvių, laidotuvių, pagerbiant nusipelnusį žmogų ir kt.’ *ATTŽ* 137

rauktinukas – ‘koks parauktas drabužis; drabužio pakraštyje prisiūta paraukta juosta’ *DLKŽe*

ševrėnas – ‘raidės V pavidalo antsiuvas ant kar. munduro rankovės; žymi kar. laipsnį arba ištarnautų metų skaičių’ *TŽŽ* 718

žabò – ‘drabužių papuošimas iš nėrinių arba muslino’. *ATTŽ* 426

VI. Siūlai, verpalai

blizgiāsiūliai:

blizgūsis siūlas – ‘audinio arba mezginio siūlas, iš gretimų siūlų išsiskiriantis didesniu blizgumu’ *ATTŽ* 59

blizgintas siūlas – ‘Medvilninis siūlas, impregnuotas specialiu apretu ir šlifuotas. Naudojamas dekoratyvinių detalių gamybai suknelėms bei kaspinams ar juostelėms’ <http://lt.texsite.info>

gumāsiūlis:

gumà – ‘elastomerinė medžiaga: vulkanizuotas gamtinis arba sintetinis kaučiukas’ *ATTŽ* 119

siūlas – ‘liaunas ir gana stiprus, ilgas, mažo skerspjūvio kūnas, sudarytas iš gijų arba / ir plaukelių’ *ATTŽ* 322

merserizúoti verpalai:

merserizúotas vėrpalas – ‘medvilninis verpalas, merserizuojant paveiktas natrio šarmu’ *ATTŽ* 206

sùktas siūlas:

suktinis siūlas – ‘siūlas iš dviejų ar daugiau susuktų vienlinkų ar suktinių siūlų; gali būti vienasukis arba daugiasukis’ *ATTŽ* 354

VII. Matmenys

apimtis – ‘žmogaus figūros storis, matuojamas apjuosiant’ SDTŽ 27

dỹdis – ‘1. didumas (aukštumas, platumas ir kt.)’: *Kokio dỹdžio jūsų namas? Pamatuok kojos dỹdį. DLKŽe*

galvõs apimtis:

galvą – ‘1. viršutinė (žmogaus) ar priekinė (gyvūno) kūno dalis’: *Pasukti gálvą. Skauda gálvą (g.). Peržvelgė jį nuo galvõs iki kojų (visą). Eina plika gálva (be kepurės). Visa gálva aukštesnis. DLKŽe*

apimtis – ‘žmogaus figūros storis, matuojamas apjuosiant’ SDTŽ 27

ĩlgis – ‘1. matmuo tarp dviejų labiausiai nutolusių vietų’: *Ĩlgio matas. Upės ĩlgis. Namo plotis ir ĩlgis. DLKŽe*

juosmeñs apimtis:

juosmuõ, juosmeñs vidurys – ‘1. kūno liemens vidurys’: *Sopa per júosmenį. DLKŽe*

apimtis – ‘žmogaus figūros storis, matuojamas apjuosiant’ SDTŽ 27

kāklo apimtis:

kāklas – ‘1. kūno dalis, jungianti galvą su liemeniu; priekinė ar apatinė jos dalis’: *Storas, plonas, ilgas kāklas. Kabinasi už kāklo. Puolė ant kāklo (apsikabino). Žiūri, ištiesę kaklūs (susidomėję). DLKŽe*

apimtis – ‘žmogaus figūros storis, matuojamas apjuosiant’ SDTŽ 27

kāklo dỹdis:

kāklas – ‘1. kūno dalis, jungianti galvą su liemeniu; priekinė ar apatinė jos dalis’: *Storas, plonas, ilgas kāklas. Kabinasi už kāklo. Puolė ant kāklo (apsikabino). Žiūri, ištiesę kaklūs (susidomėję). DLKŽe*

dỹdis – ‘1. didumas (aukštumas, platumas ir kt.)’: *Kokio dỹdžio jūsų namas? Pamatuok kojos dỹdį. DLKŽe*

klùbų apimtis:

1 *klùbas* – ‘viršutinė dubens kaulų dalis’: *Platūs klùbai. Rankas į klubùs įsiriñęs. DLKŽe*

apimtis – ‘žmogaus figūros storis, matuojamas apjuosiant’ SDTŽ 27

krūtĩnės apimtis:

krūtĩnė – ‘1. viršutinė, priekinė liemens dalis’: *Įdubusi, aukšta, plati, siaura, plokščia krūtĩnė. Spausti, glausti prie krūtĩnės. DLKŽe*

apimtis – ‘žmogaus figūros storis, matuojamas apjuosiant’ SDTŽ 27

labai`dideli`dỹdziai:

labai – ‘1. nepaprastai, ypač’: *Labai`senas. Labai`seniai. Labai`dėkui. Labai`smarkus vėjas.*
‘2. didžiai, smarkiai; daug’: *Jis labai` išaugo. Šiandien labiaũ šqla. Štai kas man labiausiai rūpi.*
DLKŽe

dìdelis, dìdelė – ‘1. žymus savo apimtimi, dydžiu (aukščiau, ilgiu, pločiu)’: *Dìdelis namas, medis. Dìdelė upė. Dìdelės akys. Dìdelis žmogus. Dìdelė knyga. Pirkau per dìdelius batus. Daug rankų dìdelę naštą pakelia* (tts.). *DLKŽe*

dỹdis – ‘1. didumas (aukštumas, platumas ir kt.)’: *Kokio dỹdžio jūsų namas? Pamatuok kojos dỹdį. DLKŽe*

ũgis – ‘1. augumas, dydis’: *Jie užaugo savo ūgį. Jis mažo ūgio. Išsitiesti visu ūgiu. DLKŽe*
vidutinis dỹdis:

vidutinis – ‘2. sudarantis vidurkį’: *Vidutinis derlius iš hektaro. Vidutinis greitis. Vidutinis aukštis. DLKŽe*

dỹdis – ‘1. didumas (aukštumas, platumas ir kt.)’: *Kokio dỹdžio jūsų namas? Pamatuok kojos dỹdį. DLKŽe*

VIII. Audiniai, jų rūšys

aksómas – ‘metmenų pūkinis audinys tankiu žemu (ne aukštesniu kaip 3 mm) pūku, sudarančiu lygų, minkštą, išvaizdų paviršių. Vartojamas įmantresniems drabužiams ir baldams’
ATTŽ 23

apretúotas audinỹs (dáilintas audinỹs):

apretas – ‘cheminė medžiaga (ar keletas jų), kuria apdorojus tekstilės gaminį, jis įgauna naujų savybių (pvz., neglamžumo, nedegetumo ar kt.)’ *ATTŽ 31*

audinỹs – ‘audimo staklėmis išaustas gaminys, sudarytas iš dviejų ar daugiau viena kitai statmenų siūlų sistemų (metmenų ir ataudų), supintų tam tikra tvarka’ *ATTŽ 48*

ãptraukas → a p t r a u k a l a s *DLKŽe*

ãptraukalas – ‘1. audeklas, kuriuo kas aptraukiama, apmušama: *Kailinių ãptraukalas. DLKŽe*

ašutinė – ‘1. ašutinis audinys, dedamas į švarko atvartus ir krūtinę’ *DLKŽe*

ažũrinis audinỹs:

ažũrinis, ažũrinė – ‘tinkliškas, permatomas’: *Ažũrinis audinys. DLKŽe*

audinys – ‘audimo staklėmis išaustas gaminys, sudarytas iš dviejų ar daugiau viena kitai statmenų siūlų sistemų (metmenų ir ataudų), supintų tam tikra tvarka’ *ATTŽ* 48

bąjus – ‘1. storas medvilninis šiauštinis audinys, naudojamas apatiniams baltiniams siūti’. ‘2. storos vilnos kočiotinių verpalų paveltas šiauštinis audinys, paprastai naudojamas pigiai aprangai bei kitiems reikalams’ *ATTŽ* 53

bātistas – ‘lengvas, tankus, drobinio pynimo, taurinant kiek sustandintas medvilninis (arba medvilnės ir poliesterinio pluošto), lininis, kiek rečiau – vilnonis audinys. Vartojamas suknelėms, palaidinėms, moteriškiems baltiniams’ *ATTŽ* 56

brokātas – ‘žakardinis labai blizgių raštų audinys, išaustas naudojant 2-3 ataudų arba metmenų sistemas; raštui naudojami metaliniai (klasikinių brokatų – net auksiniai ar sidabriniai), metalizuoti arba kitokie blizgieji siūlai. Vartojamas puošniems drabužiams ir dekoratyviniams tikslams’ *ATTŽ* 61

damāstas – ‘medvilninis, lininis ar puslininis dviejų kontrastingų (atlaso ir satino) būtinai suderintų pynimų žakardinis audinys, skirtas apvalkalams, staltiesėms, baldų apmušalams’ *ATTŽ* 68

drāpas – ‘audinys iš plonų kočiotinių vilnionių verpalų, minkštas paliesti. Apdailos metu jis veliamas, šiaušiamas, tobulinama jo pūko forma; vartojamas elegantiškiems paltams’ *ATTŽ* 81

drobėlė – ‘2. naminė plona drobė’, ‘3. pirktinis gelsvas, storesnis už perkelį medvilninis audeklas’ *DLKŽe*

dróbė – ‘lininis tankus drobinio pynimo audinys, skirtas paklodėms, staltiesėms, rečiau marškiniams, suknelėms ar baltiniams’ *ATTŽ* 83

dvipūsis audinys:

dvipūsis trikotāžas, *dvipūsis mežginys* – ‘dvigubasis mežginys, kurio abi pusės yra vienodos’ *ATTŽ* 90

audinys – ‘audimo staklėmis išaustas gaminys, sudarytas iš dviejų ar daugiau viena kitai statmenų siūlų sistemų (metmenų ir ataudų), supintų tam tikra tvarka’ *ATTŽ* 48

džèrsio trikotāžas:

džèrsis – ‘1. megzta medžiaga iš vilnionių arba chem. pluošto siūlų’ *TŽŽ* 185

trikotāžas – ‘1. mašina megztas mežginys siuviniams’: *Trikotāžo dirbiniai*.

ésdintas audinys:

ėsdinimas – ‘audinių marginimo būdas, kai tamsiai dažytame audinyje norima sudaryti baltus ar spalvotus piešinio plotus, tam tikslui naudojant pastą su oksiduojančia ar redukuojančia medžiaga, kuri suardo dažus atitinkamuose fono plotuose’ *ATTŽ* 99-100

audinys – ‘audimo staklėmis išaustas gaminys, sudarytas iš dviejų ar daugiau viena kitai statmenų siūlų sistemų (metmenų ir ataudų), supintų tam tikra tvarka’ *ATTŽ* 48

flanėlė – ‘lengvas ar puslengvis drobinio, ruoželinio ar satininio pynimo audinys, iš vienos arba iš abiejų pusių pašiauštas. Medvilninės flanelės skiriamos marškiniams, palaidinėms, naktiniams drabužiams ir patalynei, o vilnonės flanelės – įvairiems viršutiniams drabužiams’ *ATTŽ* 104

gabardinās – ‘tankus diagonalinio, rečiau – kordinio pynimo audinys, kurio paviršiuje vyrauja metmenys. Audžiamas iš vilnionių, medvilninių arba viskozinių verpalų’ *ATTŽ* 107

gelumbė – ‘audinys iš vilnionių kočiotinių verpalų, apdailos metu smarkiai suveltas, šiauštinis kirptu pūku. Vartojamas paltams, vyriškiems kostiumams’ *ATTŽ* 111

gipiūras – ‘natūralaus šilko, chem. pluošto siūlų arba vilnionių verpalų nėrinys su akytu iškilioju raštu’ *TŽŽ* 270

gobelėnas – ‘2. žakardinėmis audimo staklėmis išaustas daugiaspalvis daugiasluoksnis audinys, imituojantis rankų darbo gobeleną’ *ATTŽ* 115

gofruotas audinys (briauniotas audinys):

gofruoti – ‘daryti popierių, metalą, audinį lygiagrečiai banguotą, raukšlėtą’ *TŽŽ* 274

audinys – ‘audimo staklėmis išaustas gaminys, sudarytas iš dviejų ar daugiau viena kitai statmenų siūlų sistemų (metmenų ir ataudų), supintų tam tikra tvarka’ *ATTŽ* 48

gumà – ‘elastomerinė medžiaga: vulkanizuotas gamtinis arba sintetinis kaučiukas’ *ATTŽ* 119

impilinis audinys:

impilinis, impilinė → i m p i l a s: *Impilinis audinys. DLKŽe*

ĩmpilas – ‘pagalvės ar patalų plunksnų ĩpilamasis maišas’ *DLKŽe*

audinys – ‘audimo staklėmis išaustas gaminys, sudarytas iš dviejų ar daugiau viena kitai statmenų siūlų sistemų (metmenų ir ataudų), supintų tam tikra tvarka’ *ATTŽ* 48

juostėlinė mēdžiaga:

jūosta – ‘1. ilgas (2-3 m) bei siauras (1-20 cm) tekstilės gaminys; gali būti austinis, megztinis, pintinis ir kt. Vartojamas kaip tautinio kostiumo dalis, skirta susijuosti kelnėms ar sijonams, pasirišti kojinėms, susivarstyti liemenėms ir pan.; labai paplitęs Lietuvoje dar ir kaip

būtiną tautinių tradicijų elementą, vartojamas įvairiomis progomis: vestuvių, laidotuvių, pagerbiant nusipelnusį žmogų ir kt.' *ATTŽ* 137

mėdžiaga – '3. audinys, audeklas': *Lininė, medvilninė, vilnonė mėdžiaga. Lengva, plona, lygi, marga, permatoma mėdžiaga. DLKŽe*

kanvą – 'stiprus nebalintas kanapinis ar lininis audinys, skirtas burėms, tapybai; plonesnis – apmušalams ar siuvinėtiems gaminiams' *ATTŽ* 142

karštinis audinys:

karštinis, karštinė – 'kuris sukarštas': *karštinės vilnos. DLKŽe*

karšimas – 'pluošto arba kelių pluoštų mišinio masės valymas ir skaidymas į pavienius plaukelius; pluošto sluoksnis leidžiamas tarp judančių dantytų arba adatytų paviršių. Pagamintas nenutrūkstamas karšinis suglaudimas ir gaunama sluoksna. Kočiotiname vilnos karšime karšinį padalijus į siauras juosteles ir jas sukočiojus, gaunami pusverpaliai' *ATTŽ* 143

audinys – 'audimo staklėmis išaustas gaminy, sudarytas iš dviejų ar daugiau viena kitai statmenų siūlų sistemų (metmenų ir ataudų), supintų tam tikra tvarka' *ATTŽ* 48

kartūnas – 'nebrangus, lygiai dažytas ar margintas medvilninių karštinių verpalų drobinio pynimo, vidutinio lengvumo, panašios į mitkalį sandaros audinys; vartojamas paklodėms, prijuostėms, lengviems vasariniams drabužiams' *ATTŽ* 147

kāstoras – 'tanki, stora gelumbė su plaukeliais išvirkščioje pusėje' *TŽŽ* 360

kašmyras – 'plonas, stiprus audinys iš kašmyro vilnos. Sumaišius su avių vilna, padidėja audinio atsparumas dėvėjimui' *ATTŽ* 148

kėlnių sėdynės pāmušalas:

kėlnės – 'drabužis apatinei kūno daliai su ilgomis klešnėmis kiekvienai kojai' *ATTŽ* 150

sėdynė – '5. drabužio dalis, dengianti užpakalį': *Prastrins ir sėdynė besėdint, kol nuvažiuosi Skp. Kap tu važiuosi su sėdynė išplyšusia?! Brb. Povilas atsigręžė į klasę, patrynė delnus ir nusišluostė užlopytą kėlnių sėdynę V.Bub. LKŽe*

pāmušalas – 'antrasis, vidinis drabužio ar detalės sluoksnis iš specialaus plonesnio audinio' *SDTŽ* 29

kilpėlinis audinys:

kilpinis audinys, frotinis audinys – 'medvilninis, lininis arba cheminio pluošto kilpotas audinys, naudojamas chalatoms, rankšluosčiams, vonios kilimėliams ir kt.' *ATTŽ* 152

kòrdas – '2. vilnonis audinys su išilginiais arba skersiniais rumbeliais' *TŽŽ* 402

kòrdinis velvètas – ‘pūkinis audinys, kurio pūko, sudaryto iš ataudų, kilpelės prie pagrindo tvirtinamos taip, kad sudarius pūką atsirastų metmenų kryptimi einantys ranteliai. Vartojamas laisvalaikio ir darbinei aprangai’ *ATTŽ* 171

krèpas – ‘1. neglamžus krepinio sukrumo vilnionių verpalų audinys’. ‘2. bendras pavadinimas audinių, dažnai lengvų, nelygiu gruoblėtu arba smulkiai raukšlėtu paviršiumi, susidariusiu naudojant krepinio sukrumo siūlus arba krepinį pynimą’ *ATTŽ* 175

krepdešìnas – ‘plonas, lengvas drobinio pynimo krepas, išaustas iš šilko metmenų ir prašaunamų paeiliui poromis krepinio S ir Z sukrumo šilko ataudų. Naudojamas suknelėms ir palaidinukėms’ *ATTŽ* 175

krepžoržètas – ‘krepas, išaustas drobinio pynimu iš krepinių S ir Z sukrumo metmenų ir ataudų, paeiliui poromis. Audžiami ir šilko, ir cheminių pluoštų, ir medvilniniai, ir vilniniai krepžoržetai. Vartojami moteriškiems viršutiniams drabužiams’ *ATTŽ* 175

langúotas audinỹs:

langúotas rāštas – ‘spalvotų siūlų audinio ar mezginio raštas, keičiant ir metmenų, ir ataudų arba kilpų eilučių ir stulpelių spalvas’ *ATTŽ* 183

audinỹs – ‘audimo staklėmis išaustas gaminys, sudarytas iš dviejų ar daugiau viena kitai statmenų siūlų sistemų (metmenų ir ataudų), supintų tam tikra tvarka’ *ATTŽ* 48

linìnis audinỹs:

linìnis audinỹs, liño audinỹs – ‘audinys, pagamintas iš lininių (ilgapluoščių) arba pakulinių verpalų’ *ATTŽ* 190

márgintas audinỹs:

márginimas – ‘tekstilės gaminių spalvinimas sudarant vienspalvį ar daugiaspalvį piešinį; gali būti atliekamas graviruotais velenais, purkštuvais, fotografiniu ir kt. būdais. Viena arba keliomis spalvomis išmargintas gaminys brandinamas garais, kad įsigertų dažai, ir plaunamas, kad būtų pašalintas dažų perteklius. Sintetiniai gaminiai gali būti marginami terminiu būdu, kai kaitinami dažai nuo marginto popieriaus ar folijos perkeliama ant gaminio’ *ATTŽ* 196

audinỹs – ‘audimo staklėmis išaustas gaminys, sudarytas iš dviejų ar daugiau viena kitai statmenų siūlų sistemų (metmenų ir ataudų), supintų tam tikra tvarka’ *ATTŽ* 48

medvilnìnis audinỹs – ‘audinys, išaustas iš medvilnės verpalų’ *ATTŽ* 203

metmenìnis trikotāžas:

metmenìnis trikotāžas, metmenìnis mezzinỹs – ‘mezginys, kurio kiekviena arba dvi gretimos tos pačios eilutės kilpos sudaromos, išlankstant vis kitą siūlą; vienai kilpų eilutei

sudaryti reikalinga siūlų sistema – metmenys; mezgamas metmeninio mezgimo mašinomis’
ATTŽ 208-209

mùltinas – ‘bendras stiprių, sunkių, tankiais ataudais drabužinių audinių grupės (pvz., svansdauno, imperinio satino, beabriuko, moleskino, velketo ir kordinio velketo) pavadinimas’
ATTŽ 223

mùslinas:

muslìnas – ‘minkštas, permatomas, lengvas drobinio pynimo audinys iš plonų medvilninių verpalų ar daugiagijų siūlų’ *ATTŽ 223*

neaustinė mēdžiaga – ‘įvairiais būdais (persiuvant, suklįjuojant, smaigstant, termiškai sujungiant ar kt.) sutvirtintas platus pluoštų arba siūlų klotas; išleidžiamas norimo ilgio gabalais’
ATTŽ 226

nedáilintas audinỹs:

pagal *apretuotas audinỹs (dáilintas audinỹs):*

aprėtas – ‘cheminė medžiaga (ar keletas jų), kuria apdorojus tekstilės gaminį, jis įgauna naujų savybių (pvz., neglamžumo, nedegumo ar kt.)’ *ATTŽ 31*

audinỹs – ‘audimo staklėmis išaustas gaminys, sudarytas iš dviejų ar daugiau viena kitai statmenų siūlų sistemų (metmenų ir ataudų), supintų tam tikra tvarka’ *ATTŽ 48*

neglamžùs audinỹs:

neglamžùmas – ‘tekstilės gaminių geba priešintis pastovių raukšlių susidarymui’ *ATTŽ 228*

audinỹs – ‘audimo staklėmis išaustas gaminys, sudarytas iš dviejų ar daugiau viena kitai statmenų siūlų sistemų (metmenų ir ataudų), supintų tam tikra tvarka’ *ATTŽ 48*

pāmušalas – ‘antrasis, vidinis drabužio ar detalės sluoksnis iš specialaus plonesnio audinio’ *SDTŽ 29*

plisė – ‘audinys arba trikotažas su smulkiomis vienodomis klostėmis’ *TŽŽ 581*

pliušas – ‘1. pūkinis audinys pjautiniu pūku, sudarytu iš metmenų siūlų; pūkas yra ilgesnis ir retesnis už aksomo’ *ATTŽ 272*

poliamīdas – ‘sintetinis heterograndis polimeras, kurio kiekvienoje makromolekulės grandyje yra amidinė (-CONH-) grupė’ *ATTŽ 277*

polimėras – ‘didelės molekul. masės chem. junginys, susidedantis iš daug kartų pasikartojančių vienodų arba skirtingų atomų grupių; iš polimerų sudaryti plastikai, sintet. pluoštai, sintet. kaučiukas’ *TŽŽ 586*

poliuretānas – ‘sintetinis heterograndis polimeras, kurio makromolekulės pagrindinėje grandinėje yra uretaninių (-HN-CO-O-) grupių’ *ATTŽ 279*

polimèras – ‘didelės molek. masės chem. junginys, susidedantis iš daug kartų pasikartojančių vienodų arba skirtingų atomų grupių; iš polimerų sudaryti plastikai, sintet. pluoštai, sintet. kaučiukas’ *TŽŽ* 586

poplìnas – ‘drobinio pynimo audinys, kurio tankūs ploni metmenys pinami su storesniais ataudais, todėl susidaro skersiniai ranteliai; vartojamas vyriškiems marškiniams, palaidinukėms, striukėms, kelnėms ar apsiaustams’ *ATTŽ* 280

rievinỹs – ‘raštais išsiuvinėtas audinys’ *LKŽe*

ri̇psas – ‘audinys, kurio paviršiuje yra ryškios išilginės (ataudų ripso) ar skersinės (metmenų ripso) linijos ar ranteliai’ *ATTŽ* 308

ruožėliai (ruožėlinis audinỹs):

ruožėlinis, ruožėlinė – ‘su ruoželiais, dryžiais, ruožuotas’: *Susitarėm aust ruožėlinius andarokus* Kp. *Languoti, ruožėliniai sijonai buvo audžiami labai ryškių spalvų* rš. || ‘atliekamas ruoželiais (apie audimo, pynimo būdą)’: *Ruožėliniu ir atlasiniu audimo būdu galima austi ir daug sudėtingesnes kompozicijas* EncII49. *Pintinės juostos pinamos dvinyčiu, ruožėliniu ir vytiniu pynimu* rš. *LKŽe*

audinỹs – ‘audimo staklėmis išaustas gaminys, sudarytas iš dviejų ar daugiau viena kitai statmenų siūlų sistemų (metmenų ir ataudų), supintų tam tikra tvarka’ *ATTŽ* 48

satìnas – ‘1. audinys, išaustas satininio pynimu’ *ATTŽ* 315

satìninis pynìmas – ‘elementarusis audinio pynimas, kai pavienės metmenų perdangos visiškai nesusiliečia, todėl gerojoje audinio pusėje matomos tik ataudų perdangos; audinyje susidaro lygus be jokių įstrižų linijų paviršius’ *ATTŽ* 315

ševiòtas:

šèviotas – ‘tvidas iš ševiotų ar panašios kokybės vilnos’ *ATTŽ* 364

šiauštinis audinỹs – ‘pūkinis audinys, kurio pūko danga sadaryta šiaušimo būdu, šiaušiant specialiomis šiaušimo mašinomis’ *ATTŽ* 366

šifònas – ‘1. labai minkštas, lengvas, permatomas, paprastai drobinio pynimo audinys šalikams arba vakarinėms suknelėms iš šilko arba dirbtinio pluošto daugiagijų siūlų’. ‘2. bendras lengviausių permatomų audinių pavadinimas’ *ATTŽ* 366

šilkìnis audinỹs – ‘audinys, išaustas iš šilkinų siūlų; seniau šilkiniais kartais būdavo vadinami ir audiniai iš cheminių gijinių siūlų’ *ATTŽ* 367

šukúotinis audinỹs:

šukúotinis, šukúotinė – ‘1. NdŽ šukuojant, karšiant išlygintas, išvalytas, išgrynintas (apie vilnas, medvilnę)’: *Šukúotinės vilnos siūlai* PolŽ65. *Audžiamas [markizetas] iš plonų šukúotinių*

medvilninių arba šilkinų verpalų bei cheminių siūlų LTEVII251. || ‘išaustas iš šukuotų verpalų’: *Šukuotinių vilninių audinių pramonė* sp. LKŽe

audinys – ‘audimo staklėmis išaustas gaminys, sudarytas iš dviejų ar daugiau viena kitai statmenų siūlų sistemų (metmenų ir ataudų), supintų tam tikra tvarka’ *ATTŽ* 48

taftà – ‘bendras tankių, iš šilkinų ar cheminių daugiagijų siūlų išaustų drobinio pynimo audinių, pasižyminčių neryškiu gipsiniu bei šanžaniniu efektu, pavadinimas’ *ATTŽ* 375

tikas – ‘stiprus, tankus ir sunkus medvilninis ar mišriapluoštis (su viskoziniu pluoštu), paprastai ruoželio 2/1 arba 3/1, gabalu dažomas audinys. Geros kokybės tiko metmenys būna suktiniai dvišakiai. Vartojamas darbo drabužiams’ *ATTŽ* 389

tinklinis audinys:

tiñklas – ‘įvairios paskirties labai akytas austinis, megztinis, pintinis ar kt. gaminys iš siūlų’ *ATTŽ* 389

audinys – ‘audimo staklėmis išaustas gaminys, sudarytas iš dviejų ar daugiau viena kitai statmenų siūlų sistemų (metmenų ir ataudų), supintų tam tikra tvarka’ *ATTŽ* 48

tiulis – ‘plonas permatomas tinklas su įvairios formos akutėmis; iš tiulio siuvamos užuolaidos, šydai, šokėjų drabužiai ir kt.’ *ATTŽ* 390

trikotажinė mēdžiaga:

trikotажo mēdžiaga, megztinė mēdžiaga – ‘mezgimo mašina numegztas didelio ilgio plokščias arba rangovinis mezginy; išleidžiamas tam tikro ilgio gabalais’ *ATTŽ* 204

veliūras – ‘bendras pūkinio audinio žemu vertikaliu pūku pavadinimas’ *ATTŽ* 408

vilnōnis audinys – ‘audinys, išaustas iš vilninių verpalų’ *ATTŽ* 419

žakārdinis audinys – ‘sudėtingos sandaros stambiaraštis audinys, audžiamas žakardinėmis audimo staklėmis’ *ATTŽ* 427.

IX. Odos ir kailiai

audinena:

audiñė – ‘zool. brangiakailis žvėrelis su plaukiojamosiomis užpakalinių kojų plėvelėmis’: *Europinė audiñė* (*Mustela lutreola*). *Kanādinė audiñė* (*Mustela vison*) *DLKŽe*

avikailis – ‘avies kailis’ *DLKŽe*

bāltodė – ‘tech. išdirbta balta šuns oda’ *DLKŽe*

bebrena – ‘bebro kailis’ *DLKŽe*

dirbtinė oda – ‘polimerinis natūraliosios odos pakaitalas’ ATTŽ 78

dirbtinis kailis – ‘austinis ar megztinis tekstilės gaminys su ilgo pūko danga’ ATTŽ 79

jūchtas – ‘mišriai išdirbta stora oda’ DLKŽe

karākulis – ‘tam tikrų avių 1-3 dienų ėriukų kailis raitytomis vilnomis’ DLKŽe

katenà – ‘katės kailis’ DLKŽe

kiaunenà – ‘kiaunės kailis’ DLKŽe

kietà oda:

kiėtas, kietà – ‘1. nepasiduodantis, atsparus lenkimui, spaudimui’: *Akmuo kiėtas kūnas.*

Kiėtas kaip titnagas. Kiėtas guolis. Kiėtas kiaušinis (suviręs). *Kietà mėsa* (neišvirusi). *Kietà plunksna* (plonai rašo). ‘3. stiprus, tvirtas’: *Kiėtos rankos.* DLKŽe

oda – ‘2. išdirbta, be plaukų gyvūno oda, šikšna’ ATTŽ 238

kiškenà – ‘kiškio kailis’ DLKŽe

kurmenà – ‘kurmio kailis’: *Kūrmenų kailiniai* Žeml. LKŽe

lakinė oda:

lakinis, lakinė → l a k a s 1: *lakiniai batai.* DLKŽe

lākas – ‘1. tam tikros dervos tirpalas spirite, terpentine arba aliejuje; pati ta derva’ DLKŽe

oda – ‘2. išdirbta, be plaukų gyvūno oda, šikšna’ ATTŽ 238

lamenà:

1 *lamà* – ‘zool. kupranugarį primenantis Andų kalnų gyvulys (Lama)’

lapenà – ‘lapės kailis’ DLKŽe

minkštà oda:

minkštas, minkštà – ‘1. lengvai įspaudžiamas, nestangrus’: *Minkštas molis, medis, kailis, patalas. Minkštà žemė, duona. Minkštà ranka. Minkšti`knygos viršeliai. Minkšti`baldai. Minkštas dalgis* (neužgrūdintas). *Minkštà plunksna* (lengvai skečiasi). *Minkštas kiaušinis* (nesuviręs). *Minkštasis gomurys* (anat.). *Ant šieno minkšta gulėti.* DLKŽe

oda – ‘2. išdirbta, be plaukų gyvūno oda, šikšna’ ATTŽ 238

nutrenà:

nùtrija – ‘zool. kailinis vandens graužikas (Myocastor coypus)’ DLKŽe

ondatrenà:

ondatrà – ‘zool. brangiakailis vandens graužikas (Ondatra zibethica)’ DLKŽe

ožkenà – ‘ožkos kailis’ DLKŽe

pūkākailiai:

pūkas – ‘3. išsikišę plaukelių galai siūlų arba gaminių paviršiuje’, ‘4. labai trumpas cheminis pluoštas, specialiai pagamintas kitokiems nei verpimui tikslams’ *ATTŽ* 290

káilis – ‘plaukuota gyvulio oda’: *Avies, vilko, šuns, lapės káilis. Skreba kaip senas káilis.*
Perkeltine reikšme: *Neteisk kito, kol jo káilyje (padėtyje) nesi buvęs. DLKŽe*

ruonenà – ‘ruonio kailis’ *DLKŽe*

sabalenà – ‘sabalo kailis’ *DLKŽe*

sintètinis káilis:

sintètinis – ‘2. gaunamas sintezės būdu’: *Sintètinis pluoštas. Sintètinis kaučiukas. Sintètinė medžiaga. DLKŽe*

káilis – ‘plaukuota gyvulio oda’: *Avies, vilko, šuns, lapės káilis. Skreba kaip senas káilis.*
Perkeltine prasme: *Neteisk kito, kol jo káilyje (padėtyje) nesi buvęs. DLKŽe*

starenà – ‘staro kailiukas’ *LKŽe*

šagrènė – ‘minkšta oda, daroma iš ožkų, avių ir kitų gyvulių kailių ir turinti tam tikrą raštą (piešinį), panašų į natūralų ožkos odos raštą’ *LKŽe*

šeškenà – ‘šeško kailis’: *Iš šeškenės pasisiuvo kepurę. DLKŽe*

ševrėtas – ‘išdirbta avies oda’ *LKŽe*

ševrò – ‘išdirbta ožiuko oda’ *LKŽe*

šiaurės lapenà:

šiaurė – ‘1. kryptis, esanti priešais pietus’: *Šiaurės rytai. Šiaurės vakarai. Šiaurės pašvaistė. Šiaurės vėjas (šiaurys). Šiaurės platuma (geogr.) . Kambario langai į šiaurę. Paukščiai pavasarį traukia į šiaurę. Šiaurėje Lietuva ribojasi su Latvija. ‘3. arktinis kraštas’: Kelionė po šiaurę. Tolimoji šiaurė. DLKŽe*

lapenà – ‘lapės kailis’ *DLKŽe*

šunenà – ‘šuns oda’ *DLKŽe*

triušenà – ‘triušio kailiukas’ *DLKŽe*

ūdrenà – ‘ūdros kailis’ *DLKŽe*

veršenà – ‘veršio oda’ *DLKŽe*

voverenà – ‘voverės kailis’ *LKŽe*

zòmša – ‘minkštai išdirbta elnio ar briedžio oda, turinti tankų pūką’ *DLKŽe*

X. Siuvinių savybės

kokybė – ‘objekto (produkto ar paslaugos) savybių visuma, tenkinanti išreikštus ir numanomas poreikis’ *ATTŽ* 164

kritumas – ‘gaminio, pvz., sijono ar užuolaidos, savybė savojo svorio veikiamam gležniai svirti, sudarant apvalias klostes’ *ATTŽ* 176

mėdžiagų sunaudojimas:

mėdžiaga, tekstilės gaminys – ‘1. bendras audinių, megztinių bei neaustinių medžiagų, tinklų ar kt. panašių gabalais išleidžiamų plokščių gaminių, kurių vartojimas daug labiau susijęs su jų paviršiumi, negu su storiu, pavadinimas’ *ATTŽ* 380

sunaudoti, sunaudoja, sunaudojo – ‘pritaikyti kokiam reikalui, suvartoti, patiriant naudą’: *Sunaudojo lėtas statybai. Sunaudoti lėšas. Sangražinis: Tie pinigai greit susinaudojo. DLKŽe*

pluoštas – ‘1. bendras plaukelio arba gijos pavadinimas’, ‘2. plaukelių aibė (džn. netvarkinga)’ *ATTŽ* 275

pólytis (švelnūmas):

švelnūs, švelni – ‘1. lygus, minkštas’: *Švelnūs audeklas. Švelni oda, ranka. Švelnios samanos. DLKŽe*

XI. Siuvimo įranga ir prietaisai

iškarpa – ‘iš kartono ar kitokios medžiagos iškirpta detalės forma’ *SDTŽ* 28

kabliukas – ‘viršutinė išlenkta mezgimo adatos dalis’ *ATTŽ* 138

kabliukas su kilpelė:

kabliukas – ‘viršutinė išlenkta mezgimo adatos dalis’ *ATTŽ* 138

kilpa – ‘2. pagrindinis mezginio sandaros elementas, susidedantis iš kilpos pagrindo ir platinos lanko (skersinio mezginio) arba iš kilpos pagrindo ir tąsos (metmeninio mezginio)’ *ATTŽ* 152

manekėnas – ‘1. žmogaus pavidalo modelis’ *ATTŽ* 195

pirščiukas (antpirštis):

pirščiukas – ‘2. siuvamasis antpirštis’ *DLKŽe*

siuvamoji adata:

siuvimo ėdata – ‘pagrindinis siuvimo mašinos dygsnių ir peltakių elementas – ėdata su akute ir grioveliu siūlui įverti’ *ATTŽ* 327

siuvimo siūlas – ‘siūlas, skirtas mašiniam arba rankiniam siuvimui’ *ATTŽ* 328

suktas siuvimo siūlas:

suktinis siūlas – ‘siūlas iš dviejų ar daugiau susuktų vienlinkų ar suktinių siūlų; gali būti vienasukis arba daugiasukis’ *ATTŽ* 354

siuvimo siūlas – ‘siūlas, skirtas mašiniam arba rankiniam siuvimui’ *ATTŽ* 328.